Michel Quoist

Sastanak s Kristom

24034

MICHEL QUOIST / SASTANAK S KRISTOM

Naslov izvornika: *Jésus-Christ m'a donné rendez-vous*

Les Éditions Ouvrières — Paris

Preveo: *Marijan Pavlović o. p.*

Knjiga 16

»IZVORI ISTINE« — Dominikanci, Korčula

Cum permissu Ordinis et Ordinarii
(Dbk: br. 536; 28. IX 1978.)

Odgovorni urednik: *Rando Paršić o. p.*

Prema mišljenju (br. 1332/1-1975. od 18. VII 1975.) Republičkog sekretarijata SRH za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu »Sastanak s Kristom« oslobođen je plaćanja osnovnog poreza za promet.

Tisak: *NITP »Slobodna Dalmacija«, Split*

MICHEL QUOIST

SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU

SASTANAK S KRISTOM

KORČULA, 1979.

KRIK UTOPLJENIKA

Još jednom promatrah svijet, promatrah ljude, a naročito mlade. Nekoji okreću oči da ih ne vide, zatvaraju uši da ih ne čuju. Ja ih pak promatram i slušam. Usuđujem se reći da su mi učitelji.

Doista, često su naprasiti, nepravični itd., ali bezobzirno i odrješito upiru prstom u ranu. Time nas obavezuju da gledamo ispravnije, da odbacimo ukočenost navike, uljuljanost života i misli o kojima više ne želimo raspravljati.

Mnoge »muči« problem mladih. Sociolozi, psiholozi itd. bave se učenim analizama. Ja kao kršćanin, ne zapostavljajući potrebna proučavanja, držim da treba ići dalje, pobrati pitanja koja nam postavljaju i čitati ih drugim pogledom, pogledom vjere.

Osobno sam bio i sada sam u dodiru sa svijetom; vidio sam, slušao sam tisuće mladih, pojedinačno i skupno. Susretao sam ih u zemljama Istoka i Zapada, u srednje razvijenim i više razvijenim zemljama, u zemljama tek na putu razvijenosti. Gledao sam ih kako žive, slušao kako se izražavaju, promatrao kako se bore i žestoko protestiraju. Promatrah ih po ulicama bez uživanja droge, bez seksualnih raskalašenosti i slijepog nasilja. Slušah kako nadugo raspravljaju o izgradnji novog društva i novog čovjeka. I u buci i tišini njihove nemirne, katkada mučne mladosti. Čuo sam i čujem silovit krik što iz daljine dopire, širi se, prodire... krik utopljenika.

Mnogi mladi ne udišu više visinski zrak. U njima je ugušena dimenzija beskonačnog. Guše se i koprcaju. Žeđaju i gladuju nepoznate hrane, napitke. Netom provre nekoji izvor, navru k njemu;

netom se pojavi nekoji mudrac, »vrač«, jurnu k njemu. Nekoji, pa i oni koje je već prisvojila politika i trgovina, otkrivaju Isusa. No, da li je to pravi Isus Krist? Ne znam. Da li je to znak vremena? Zašto ne? Zar nam Duh Sveti više ne govori? Svakako znam da su ga mnogi već našli; uvjeren sam da ga mnogi nesvjesno traže i da ga s v i t r e b a j u.

Da, »t r a ž i s e n e k i I s u s K r i s t«, kako to posvuda obznanjuje njihov proglas.

* * *

Proučih također o d r a s l e kršćane, pratih njihov put. Dopustite mi da ga ukratko prikažem.

Mnogi su kršćani živjeli između sakristije, dobrotvornih ustanova, »župske sredine«. Bijahu »milosrdni prema bližnjima« i susretahu Boga u crkvi, u svetohraništu. Tražili su svećenici od njih da izađu i odu među puk. Bili su poput stranaca, ali su postali nanovo ljudi da bi druge više ljubili. Slijedili su Isusa Krista koji je postao čovjekom da spasi ljude. Otkrili su svijet koji se razvija i često se bez njih razvijao. Upoznali su suborce ljude, uvrstili se u njihove redove. Ne više pokraj njih, nego s njima.

Nakon nekoliko godina ustanovili su sa svojom braćom suborcima da je bilo teško graditi pravičan svijet, i da je ondje gdje je postignut nekakav uspjeh, gdje su uspostavljene nove strukture — čovjek ostajao isti, nastavljajući svoju sebičnost.

Tada se poneki obeshrabriše, nekoji svratiše pogled unatrag, posumnjaše u vrijednost svoje borbe, zatim je osporiše: »Ovo nije pravi put«. Vraćaju se natrag Bogu jer misle da su ga napustili. Vraćaju se u geta, »utječu« se molitvi. Alibi umornih boraca. Traže među prijateljima ili u dubini svoga srca drugo mirno obitavalište. Tu prizivaju nekog boljeg boga koji će polako zacijeliti njihove rane.

Nekoji, poticani teškoćama, sve više i više zaneseni spašavanjem ovoga svijeta, osokoljeni nekom tajnovitom i prigušenom snagom, bacaju se »dušom i tijelom« u borbu... A da bi što brže jurili, udaljuju se od Boga. U prvi tren misle: »Naći ćemo ga kasnije kad pobijedimo«. A zatim: »To je naša borba, Boga se to ne tiče«.

A nekoji drugi ne žele dezertirati s bojnog polja i od suboraca, ali također odbijaju borbu bez Boga koji ih je pozvao, bez Krista koji im je prethodio.Znadu da će zajednički, samo zajednički p o t p u n o pobijediti. Stoga svim svojim snagama nastoje da ne »izgube s vida« Isusa Krista. Znadu da je On živ, uskrsnuo, da surađuje s njima u svijetu i srcu čovjeka, ali da ga je teško ugledati ako ga sam t r a ž i š.

* * *

Držim da mnogobrojni mladi u dubini traženja, nemira, pogrešaka i pobuna nejasno zazivaju Krista koga ne poznaju ili ga nisu susreli. Isus Krist živi među njima. Treba im ga otkriti.

Također mislim da su mnogi kršćani otkrili Isusa Krista u životu i djelovanju. No jedni, uspjevši ostati u dodiru s Njim, povukoše se ustrašeni iz svijeta; drugi, izgubivši ga naprosto i posve s vida, ostaju sami u borbi i misle da mogu bez Njega. Treći su napokon ustrajali i angažirali se na Očevom gradilištu, boreći se sa svojim starijim Bratom, prvim na udaru. Ali su počesto iscrpljeni i ogladnjeli. Činjenica je da se još nismo navikli živjeti Isusa Krista u čitavom životu. U tome su svećenici posve malo pripomogli svjetovnjacima. Često su govorili i pisali da nisu spremni za takav posao. Međutim, upravo je to važno.

Isus Krist, onaj istinski, čeka nas u životu, ali mi prolazimo pokraj njega i ne vidimo ga. Treba ga susresti, računati na njega, porazgovarati i raditi s njim. Prava r e v o l u c i j a — koja mora sve obnoviti, počevši od čovječjeg srca do tamo gdje ne može sam dospjeti, preko najmanjih ili najširih eko-

nomskih, političkih, socijalnih struktura, sve do čitavog svemira — takva se revolucija neće zbiti bez čovjeka, neće se ostvariti bez Boga. Ostvarit će se preko čovjeka u Kristu i s Kristom koji dođe na svijet, jučer i danas upravo r a d i t o g a.

* * *

Ja sam uvijek nastojao pomoći svojoj braći da žive Isusa Krista u životu. Osvrnut ću se na prijašnje knjige kako bi sadašnja bolje našla mjesto.

Mladić ne postaje najprije zreo čovjek, zatim zreo kršćanin. Mora istim zamahom rasti ljudski i kršćanski, rasti s Isusom Kristom. To opisah u dva dnevnika mladih: »Između petnaeste i ljubavi« i »Dnevnik Ane Marije«.

Ako se čovjek želi ostvariti na svim »razinama«, ako želi učinkovito izgraditi svoj život i svoja zalaganja, mora živjeti ovu izvanrednu avanturu s Kristom i u Kristu. O tome piše u knjizi »Tajna uspjeha«.

Ali živjeti u životu s Kristom pretpostavlja živi dijalog s njime usred svakidašnjice. O tom je u knjizi »Pred tobom, Gospodine«.

Zašto je Isus Krist nazočan u svijetu? Kako? U čemu vjera predstavlja angažiranost da bismo s Kristom živjeli njegov misterij Stvaranja i otkupiteljskog Utjelovljenja? To izlaže knjiga »Krist živi«. (Izdanje: Dominikanci, Korčula).

Napokon, ima ljudi što danas žive Krista u svim sredinama, u svim okolnostima, u svim životnim dobima. To je zbir svjedočanstva »Kristova lica«.

Pošto sam pokušao u posljednjoj knjizi razumljivim riječima izložiti misterij živoga Krista, u ovoj iznosim neke »praktične primjere« da bismo se navikli živjeti Krista. Svako poglavlje ove male knjižive opisuje događaj, situaciju, zatim poneko opažanje u svjetlu vjere, a na koncu kratku molitvu.

Kao svi »primjeri«, tako su i ovi općenito nepotpuni. Ne sačinjavaju dotjeranu cjelinu, nisu poredani po nekom planu. Moglo se izabrati druge događaje, druge okolnosti, primijeniti druga zapažanja, izreći druge molitve. Vrijede utoliko ukoliko nisu »izmišljeni primjeri«. Uvijek sam izbjegavao lažnu zamisao života. Ovo su odlomci, trenuci i s t i n s k o g ž i v o t a i ocjene života.

Sada s jednom osobom, sada s obitelju, često sa skupinom kršćana učinih potreban korak, tj. č i t a h ž i v o t u s v j e t l u v j e r e da bih otkrio u njemu poziv uskrslog Krista. Sa zadovoljstvom navodim neke pojedinosti svog otkrića i svoje molitve, saževši u jednom tekstu razne ocjene života o istoj temi.

Ove su »praktične vježbe« također nepotpune jer, naravno, nedostaju mnogobrojne reakcije živih osoba, njihova traženja, njihova otkrića, njihova progresivna svijest Kristove nazočnosti, razvoj njihova pogleda i njihova mentaliteta. Predlažem tek neka polazišta; svatko ih mora osobno proći i svladati. Upravo se o tome radi. Život osoba i grupa nije ukalupljen. Svatko živi svoj život, a i Bog poziva osobno.

Ovu knjigu možete čitati i zaboraviti. Ali ću biti zadovoljan ako navede nekoje kršćane da potraže Krista koji ih šutljivo čeka u srcu života, ako im pomogne da ga prepoznaju, ako ih potakne da dostignu Krista i s njim se angažiraju u spašavanju »čitavog čovjeka«.

ŠTO DANAS ZNAČI LJUBITI BRATA ČOVJEKA?

Polazeći od Matejeva Evanđelja o Posljednjem sudu, još smo jednom zajednički razmatrali o našoj dužnosti kako zbiljski danas ljubiti našu braću i o načinu kako to činiti.

Pred mjesec dana odabrasmo to Evanđelje i za osobno razmišljanje. Očitovanje zajednici onoga što otkrismo bijaše veoma burno. Ispostavili smo da, unatoč njihovim »zalaganjima«, nekoji među nama veoma ograničeno shvaćaju ljubav. Doista se stvarno brinu za drugoga. održavaju međusobno veze, potpuno se »žrtvuju« za toga i toga, ali je socijalna dimenzija ljubavi, ljubav prema drugima kroz organizacije i pokrete, bila premalo nadahnuta vjerom premda živa u stvarnim djelima. Odlučismo poučiti Isusa Krista da nam nanovo za današnje prilike opetuje bezuvjetnu zapovijed ljubavi.

* * *

— Treba ljubiti svoju braću. Apsolutan je zahtjev kršćanstva. »Učitelju, koja je zapovijed naj, veća u Zakonu?... Ljubi Gospodina, Boga svojega... To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj jednaka: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga« (Mt 22,36-40). »Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio« (Iv 15,12).

Nije savjet, nego zapovijed.

— Ljubav prema našoj braći nepobitan je test naše ljubavi prema Bogu. »Rekne li tko: Ljubim Boga, a mrzi brata svog, lažac je. Jer tko ne ljubi svog brata koga vidi, Boga kog ne vidi ne može ljubiti« (1 Iv 4,20).

— Ljubiti braću ne znači ljubiti ih čuvstveno, sladunjavo« — budući da Krist traži da ljubimo čak svoje neprijatelje (Mt 5,44) — nego znači *htjeti njihovo* pravo *dobro* i sve poduzeti da ga s njima postignemo. Taj napor zahtijeva potpun zaborav sebe.

»Po ovom smo upoznali Ljubav: on je za nas položio život svoj. I mi smo dužni živote položiti za braću... Dječice, ne ljubimo riječju i jezikom, već *djelom i istinom.* Po tom ćemo znati da smo od istine« (1 Iv 3,16—19).

— Ljubiti svoju braću ne znači uvijek im ugađati. Daleko od toga. Ne znači sustavno nastojati da nas zavole. Naprotiv. Znači biti sposoban, ako je potrebno, podvrći ih patnji za njihovo dobro. Znači katkada se osobno ili skupno boriti protiv njih.

Bit ćemo suđeni jedino po toj stvarnoj ljubavi sprovedenoj u djelo, po darivanju drugim; čak i uz cijenu neshvaćanja i progonstva. Potrebno je nanovo čitati u sv. Mateju (25,31—46) kako Krist opisuje Posljednji sud: »... Ogladnjeh, i dadoste mi jesti; ožednjeh, i napojiste me; stranac bijah... gol ...oboljeh... u tamnici bijah... Zaista, kažem vam, što god učiniste jednome od ove moje najmanje braće, *meni učiniste*«.

— Što znači danas nahraniti ogladnjela? Pozvati na objed staricu s gornjeg kata, sakupljati limenke, staniol, odjeću za nerazvijene? Da! Ali je možda još potrebnije boriti se za dolićan životni minimum, za rješenja zaposlenosti i pomaganje nezaposlenih, za novčanu pripomoć, starosnu mirovinu i strukovnu usmjerenost, itd.

— Ne postoji samo tjelesna glad nego i duhovna. Stoga nahraniti danas gladnoga znači boriti se za ispravnu nastavu, za stipendije, za studentske domove.

— »Primiti« beskućnike znači otvoriti drugima svoja vrata, ali nadasve znači boriti se za stanove onih s nižim primanjima, za jeftinije stanarine i za prostor gdje bi mladi provodili slobodno vrijeme u novim zgradama itd.

— Pohoditi bolesne znači zastalno donositi voće susjedu u bolnici, ali također boriti se za sve veću socijalnu sigurnost, za humanizaciju bolnica, za stručno usavršavanje bolničkog osoblja...

— Pomoći utamničenima znači pohoditi utamničene, ali nadasve zahtijevati da tamnovanje bude odgojno, da se osnuju prihvatilišta otpuštenih iz zatvora. Znači boriti se u svakom gradu i u čitavoj zemlji za ozbiljnu ekipu odgojitelja, za preodgoj i oblikovanje odgojitelja itd.

Sve je ovo točno ,ali također uključuje mnoge druge stvari: boriti se protiv *svega onoga što zarobljuje čovjeka,* tj. zajednički za sve žrtve neslobode; počevši od plašljive osobe, utamničenika svojih kompleksa, pa do utamničenih od nepravednih ekonomskih, socijalnih i političkih struktura.

— Budući da postoji socijalizacija modernog svijeta, ljudski život sve više i više ovisi o strukturama. Postaje gotovo nemoguće istinski ljubiti svoju braću ako ne poduzmemo sve kako bismo te strukture stvarali, preoblikovali, osposobili u njihovu korist.

— »Karitativni potezi« mogu nas navesti, obmanuti kao da živimo u ljubavi. Međutim je činjenica da ako ne prodremo do krajnjih granica ljubavi po učinkovito razumnom i ljudskom angažiranju u preoblikovanju društva, izlažemo se Božjoj osudi: »Ogladnjeh, ožednjeh, bijah stranac, gol, oboljeh, bijah u tamnici«.

— Neznalice i nepoštenjaci su oni koji naučavaju ili puštaju da ljudi vjeruju kako je za spasenje dovoljno poštivati moral i vjerske zapovijedi.

— Pohvalno je »pripomoći svećenicima« pri organiziranju župskih poslova, biti aktivan član nekog kršćanskog pokreta, ali to ne znači biti »angažiran«. Takve hvalevrijedne aktivnosti *ne oslobađaju nas od služenja našoj braći u pojedinim životnim prilikama u koje nas providnost šalje.* Krist nas čeka.

— Izabrati angažiranost znači:

na temelju svojih sposobnosti,
na temelju potreba naše braće i sredine

izjednačiti se Očevoj želji u sredini i po strukturama u koje smo uvršteni.

— Izbor mora biti razuman. Mi ne možemo sve učiniti ,ali moramo učiniti što možemo učiniti. I to *po vjeri.*

— Poduzetnost kršćana bitno se razlikuje od poduzetnosti nekršćana, i to poradi vjere kojom promatraju konačni cilj, a katkada i poradi izabranih sredstava do cilja.

Konačni je cilj Krist koga kršćanin ljubi i komu služi u svojoj braći: »Ljubim svoga bližnjega *kao sebe samoga iz ljubavi prema Tebi*«.

Sredstva:

on nikada ne zaboravlja da i po strukturama treba da pojedinačno i skupno oslobodi *osobe;*

on ne »manevrira« tim osobama, nego surađuje s njima;

on se bori iz ljubavi, a ne radi dobitka, ne radi čisto materijalnog uspjeha, ne iz revolta, mržnje ili zlopamćenja.

— Ne zaboravimo da onaj koji ljubi *istinski* svoju braću, zalažući se stvarno za njih u vremenitom, ako i ne pozna Krista, ipak *ljubi Boga makar ga i ne zna.* Ne radi se o tome da se prisvoje nevjernici, nego da se zahvali Bogu zbog njihove ljubavi.

— Mi ga znademo. To je prednost, ali također odgovornost.

— Čemu »temeljiti« našu ljubav angažiranjem u organizacijama i pokretima za zajedničko dobro? Zato što Krist zahtijeva od nas da ljubimo svoju braću, i da ih *danas* ljubimo. To znači često — da ne zaboravimo osobe — stvarati i oživljavati na svim razinama strukture koje će im omogućiti da se razvijaju u pravednosti i ljubavi.

— Moramo se probiti do zadnje granice bratske ljubavi, ali s duhom, srcem otkupljenog čovjeka koji živi u Kristu. »Zaista«, kažem vam, što god učiniste jednome od ove moje najmanje braće, *meni učiniste*«.

* * *

Gospodine, zbilja mi zaplićeš život!
Mnogo bi lakše slijediti bilo zapovijed tvoju:
»Ljubi Gospodina Boga svoga«
da joj drugu *sličnu* ne pridoda:
»Ljubi braću svoju«,
ljubi ih u
svakom času.
Nije lako, Gospodine!
A ipak držah da sam uspio.
Vjerovah da sam kršćanin dobar,
milostiv prema bližnjemu.
Smatran sam
veoma uslužnim,
veoma ljubaznim,
veoma nesebičnim.
A ti sad veliš da ovo dovoljno nije,
i katkada možda čak pogrešno.
Gospodine, teško je ljubiti koga vidim,
a još je teže ljubiti koga ne vidim;
založiti si za braću koju ne poznam
i koji ne poznaju mene;
boriti se s njima, za njih protiv struktura,
za strukture koje nisu oni,
ali uplivaju na njih.
Rado bih sam pomagao nepoznatom ranjeniku
na mom kratkom putu,
na putu što iz Jeruzalema u Jerihon vodi,
rado njegovao,
usrdno pazio,
pažljivo liječio,
ali se iz Jeruzalema u Jerihon produžio put
do granica svijeta.
Bezbroj se putova križa, ukrštava, prekrivaju
čovječanstvo, kroz vremena krstare.
A ja sâm na »mom malom putu, korak po korak
hodam,
jednu ruku pružam jednom bratu, drugu drugom;
odviše sam spor, odviše malen da bih *svu* svoju
ljubio braću.

Pridružiti se moram četi boraca koji, mučno,
u udruženjima, pokretima, pothvatima i
borbama,
nastoje izgraditi svijet u kojem će slobodni čovjek
napokon moći ljubiti.
Evo sam pripravan, Gospodine,
za tebe,
s njima
Evo sam s vama, sva moja,
pa i nepoznata braćo!

KAD BI KRIST ČITAO NOVINE

Svaku večer čitam novine pošto ih jutrom letimično prelistam. Želim biti u toku događaja. To smatram dužnošću. Isto i drugima savjetujem. U ovome kao i u drugim točkama savjest mi je mirna: informiran sam, nisam ravnodušan prema zbivanjima u svijetu. Naprotiv ,imam svoje mišljenje i mogu raspravljati.

Ali sam odjednom shvatio da ne mora postojati velika razlika između moga načina čitanja novina kao kršćanina i načina bilo kojeg nekršćanina. Shvatih, ako postoji razlika, onda je poradi nutarnjih uvjerenja. Tko istinski živi svoju vjeru, ne može promatrati svijet običnim ljudskim pogledom .

* * *

— Kao kršćanin »pripadam Kristu«, moram ga nasljedovati. Još više, moram se s njime poistovjetiti, produživati ga. Da je Isus došao danas na zemlju — što su to dvije tisuće godina u ljudskoj povijesti — kako bi čitao novine? Sigurno je da bi čitao. Kako bi mogao a da se ne zanima za događaje svijeta? Kako bi mogao ne otvoriti dnevne dopise koji stižu ljudima i objašnjavaju o njihovoj braći po svijetu.?

— Najprije bi nanovo pregledao najpouzdanije izvještaje koji, manje zaraženi zajedljivošću, poštuju nadasve istinu koju on voli.

No što bi mu predstavljale one »vijesti« što ih milijuni ljudi, željni znanja, svagdano gutaju? Što nabrajanje mučnih, radosnih, obeshrabrujućih, smiješnih, užasnih ljudskih događaja?... Što bi mislio o materijalu koji pogoduje nemirima, strastima, mržnji, svađi? Sve bi zapazio, ali bi iznad ovog uzavrelog života vidio Kraljevstvo svog Oca koje

se time gradi ili ruši. *Isus, čitajući novine, čitao bi novosti svoga kraljevstva:* što se zbiva s mojom braćom, mojim živim »udovima«? Dokle je uznapredovala izgradnja moga Tijela? Kakve su smetnje, prepreke, neuspjesi, uspjesi bili jučer, a kakvi će biti danas? — I s novinama u ruci, Isus bi se molio Ocu.

— Ne postoji za čovječanstvo više povijesti: jedna svjetovna, druga sveta.

Jedna je povijest, jedan je život gdje je »vremenito« i »duhovno«, različito u sebi, nerazrješivo povezano u srcu Božje djece.

Onaj koji živi od vjere, koji prihvaća gledište Isusa Krista, vidi u događaju dimenziju vječnosti.

— Ja ne čitam novine kako bi ih kršćanin morao čitati.

Prije svega, pod lažnim izgovorom da »moram biti u toku« utrošim često mnogo vremena u čitanju.

A i moj je postupak plod neukrotive znatiželje. Poduže se zadržim nad privlačnim sitnicama, inače bezvrijednim. Prelazim prebrzo bitne novosti i neprijatne uvodnike.

Napokon, prestrogo sudim, osuđujem ili razmetljivo uživam u svom političkom osjetu njuha: »To sam naslućivao... nije trebalo tako postupati...« itd.

Nesposoban sam za duboke refleksije. Ostajem na površini stvari, zadovoljavajući se da malo sažalim mučne događaje. Katkada nešto nalik na molitvu umiri moju savjest i potvrdi mi moje dobro mišljenje o sebi.

— Gospodin od mene traži mnogo više, traži da mu budem sličan.

Prijatelj sam Isusa Krista: »Više vas ne zovem slugama... vas sam nazvao prijateljima« (Iv 15,15). Član sam obitelji, sin, obvezatan na rast Božjeg kraljevstva. Nisam odgovoran jedino za svoj mali osobni razvoj, nego sam zaposlen sa svom svojom

braćom u sveopćem razvoju ljudske zajednice. Novina mi svagdano donosi vijesti o ovom uzbudljivom napretku.

— Moram biti sposoban čitati. Ne između redaka, nego preko redaka, jer cjelovita stvarnost događaja beskrajno nadilazi njihovu vidljivu vanjštinu. Moram dobiti drugi pogled, »dvostruki pogled«: pogled vjere, Kristov pogled, koji mom pogledu daje moć da *vidi* »iznad« osoba i povijesti.

— Moram se redovno hraniti Evanđeljem kako bih se uvježbao da nadvisim prividnu vanjštinu događaja. Ova će mi povezanost s Evanđenjem omogućiti da usvojim mišljenje Isusa Krista: njegovu zabrinutost, njegove reakcije, njegov način *gledanja* osoba, njegovu *viziju* svijeta.

— Ako budem vjeran, ubrzo ću otkriti u događajima evanđeoske vrijednosti koje su kriterij rasta Kraljevstva: napor ljudi za većom slobodom, pravdom, odgovornošću, dostojanstvom za pojedince i narode; zatim sve što predstavlja »ljudski napredak«: od organiziranja stručnosti, tržišta, izgradnje stanova do nastave i kulture; također sve što vodi miru, sporazumijevanju, dogovorima, miroljubivim rješenjima sukoba...

U isto vrijeme ću oktriti zapreke: pojedina politička, ekonomska, socijalna zbivanja, protuzakonita utamničenja, ograničavanja slobodnog izražavanja ili naprosto slobode, očite i podržavane nejednakosti, nezaposlenost, nedostatak stanova, škola, prekide dijaloga između pojedinaca ili naroda, nasilja... i tolike druge stvari.

Tada bih morao, kao što bi učinio Krist, moliti Oca. Moliti ga za oprost grijeha, zahvaliti mu za rast Kraljevstva, prinijeti mu sav napor ljudi koji, znali ili ne znali, ipak sudjeluju svakim svojim pothvatom u mučnom putovanju Božjega naroda prema obećanoj Zemlji.

— Ako svagdano svi kršćani, nadilazeći znatiželju i uzrujanost, budu kao Božja djeca znali čitati novine, naučit će zamjećivati znakove koje im

Isus Krist pokazuje. Tada njihovo zalaganje neće biti samo plod ljudskog razmišljanja, nego također ugodan zalet prema zovu Ljubavi.

— Ne mogu se svagdano poduže zaustaviti nad novinom kako bi me moje čitanje dovelo ozbiljnom razmatranju (to moram činiti od vremena do vremena), ali se svagdano nekoliko trenutaka, nekoliko časova mogu zaustaviti pred Ocem koji me gleda,

prikazati, po Isusu Kristu,
čovječanstvo što tek tepa,
svijet što sporo, presporo hoda
prema vječnoj Ljubavi.

* * *

Oprosti mi, Gospodine, površnost moju
što se zemaljskim odviše bavim,
a ne započinjem hodočašće dugo
prema tebi
koji usred povijesti ljudske živiš.
Zašto se, Gospodine, skrivaš?
Zašto tvoj Duh Sveti,
tajanstveni djelatelj u duši,
nepoznanik ostaje veliki?
Potrebno je da te vidim,
potrebno je da te, Gospodine, čujem.
Pročisti moj pogled, dopusti da iznad
neprozirnosti zbivanja vidim.
Tada ću ugledati tebe koji upozoravaš mene.
Čut ću tebe koji na posao zoveš mene.
Ostani, Gospodine, sa mnom,
već je kasno.
Ostani sa mnom,
jer vani je noć
i u mom je srcu prečesto noć.
Ostani sa mnom.
U tvom ću Svjetlu novinu čitat
kako bi je čitao ti;
i ustat ću, uputiti se k ljudima.

NAŠA USLUŽNOST

Vraćam se s posla, kadli me moj susjed sazva s nogostupa: »Susjede imate li malo vremena? Da li biste bili tako ljubazni pa začas pogledali moj motor? Ne mogu ga upaliti«. Odgovorih: »Kako ne. Samo da pozdravim svoju ženu, i eto me odmah«.

Gledao me dok sam popravljao. Reče mi: »Vidi se da se razumijete u posao«. Bijah sretan što je pokraj mene, što mi se divi i zahvaljuje. Uzimajući alat, rekoh: »Drugi put, ako bude potrebno, ne ustručavajte se, samo vi pozovite«.

Uđoh u kuću raspoložen i zadovoljan, jer sam mu »došao na ruku«. No odjednom mi je moju radost pomutila opaska moje žene: »Jesi li mu protumačio kvar da bi idući put znao i mogao sam popraviti?« Nisam o tome ni u snu promislio, možda odviše sretan što ću mu i drugom prilikom dokazati svoju sposobnost i spremnost.

* * *

Djeca su već spavala. Za vrijeme večere žena i ja razmišljasmo o našem stavu prema »drugima«.

U očima susjeda i... u svojim uživasmo glas »prijaznih i uslužnih ljudi«. Znalo se u kući: »kod Toga možeš uvijek pokucati i bit ćeš dobro primljen«. Takav sam bio i na poslu i u svakoj prigodi. Uvijek spreman drugima pomoći.

Nije loše, ali i to ima granice. Ima i neugodnosti. Ustanovismo:

— da smo, nažalost, pretjerano zadovoljni samima sobom; čak smatramo vrlinom;

— da mnogo puta nismo radili »iz ljubavi«, nego smo kao »ljubazni ljudi« da ne prekinemo i ne umanjimo glas o našoj dobroti;

— i da nadasve izabrasmo ono lakše: npr. pružiti nešto drugima dok Bog od nas traži teže: pomoći im da se sami snađu; i još više: da se čak darivaju drugima.

— Potrebno je bilo nekoliko trenutaka razmišljanja da bismo otkrili u svom životu mnogobrojne pojedinosti nespravna stava:

Žena je redovito vršila kupovinu za jednu nepokretnu gospođu u kući, ali nije pokušala zamoliti susjede da bi je od vremena do vremena zamijenili ili, još bolje, da bi se izmjenjivali.

Ja često izradim školsku zadaću svom sinu, umjesto da mu pomognem da je sam izradi.

Žena katkada ponudi prijateljici na trećem katu slatki kolač, ali joj nikada nije dala recept. Plete za cijelu obitelj, ali nije naučila našu kćerku kako se plete na stroju .

Ja i ona nikada ne zatražismo koju uslugu od susjeda. Upravo se jutros na poslu zauzeh u Upravi za svog druga, ali ga nisam potaknuo da to sam učini ili zajedno sa mnom... itd.

— Isus Krist nije tako postupao kada je živio među ljudima:

U Kani je učinio čudo s vodom; pomogli su mu poslužitelji.

Samarijanki pristupa molbom: »Daj mi piti«.

U umnoženju kruha htjede da mu bude potreban prinos dječaka: dvije ribe i pet hljebova.

Od Zakeja traži gostoprimstvo.

— Isus Krist slijedi metode svog Oca. A Otac nas želi »staviti na kušnju«. S njim dovršavamo stvaranje svemira radom, a stvaranje čovječanstva po obitelji. Kad bi On sam radio, djelo bi bilo savršeno, *ali bi čovjekova zasluga bila manja.*

Da bi se kroz vremena mogao odvijati misterij Stvaranja, misterij »mističnog« Kristova Utjelovljenja i njegova Otkupljenja, zahtijeva se naše slobodno sudjelovanje. Bog i mi zajedno gradimo Kraljevstvo.

Još se nismo navikli na Očev način rada.

Ponižava nas ako neprestano trebamo druge, oduševljava ako otkrijemo da nas drugi trebaju. Odviše često držimo naše prijatelje u položaju podređenosti. Čak ako, iz lijenosti ili nesvjesnosti, i prihvaćaju ovisnost, mi im nemamo pravo pružati priliku a da u isto vrijeme ne omogućimo uzdizanje.

— Ne smijemo biti kao oni koji posjeduju dobra i »brinu se« za one koji ih nemaju, nego kao oni koji žele porazdijeliti na ravnoj nozi. Ne smijemo biti kao oni koji su uvijek potrebni drugima, nego i kao oni koji katkada trebaju druge.

Ne smijemo biti kao oni koji neprestano davaju, nego kao oni koji druge vode i navode na darivanje.

— Kad poklonimo nešto nekome, mi ga tim poklonom obogaćujemo, ali kao osobu ostavljamo onakvom kakva jest.

Kada nekome pomognemo da se nadvisi, omogućujemo mu da postane više čovjek, osoba, slobodan i velikodušan sin kakva Otac želi.

Što možemo bolje pružiti čovjeku negoli da bude više »čovjek«.

— Svaki put kad nekoga privedemo darivanju, bilo po najneznatnijem gestu našeg svagdašnjeg života, dovodimo ga na Božji put. Povezujemo se s velikim otkupiteljskim naporom Isusa Krista da oslobodi čovjeka ropstva grijeha i učini ga prijateljem, svojim suradnikom za Kraljevstvo, u Ljubavi.

* * *

Stekosmo naviku, Gospodine, da se neumorno žrtvujemo.
Pomažemo prolazniku svakom.
Znamo kako se razgovarati treba,
kako osmjehnuti,
kako pozdraviti.
Vršimo ulogu dobrih slugu, ali se ne želimo nikada »beskorisne sluge« zvati.
Ne opazimo kako zbog nas drugi ostaju mali, ostaju siromašni dok mi postajemo veliki, i bogatiji.

Osjetili bismo se izgubljeni kad nas više trebali ne bi.
Gospodine, pomozi da se manje razmećemo, a više ljubimo.
Pomozi da drugima omogućimo rast,
a da se mi umanjimo;
da im pripomognemo da se spasavaju,
umjesto da ih spašavamo.
Tada, Gospodine, nećemo biti
dobročinitelji,
očevi,
nego braća našoj braći.

TRAŽIM KUĆNU POMOĆNICU

Bilo nas je jučer po podne pet mladih žena. Pile smo čaj. Upita jedna: Da li slučajno znamo za neku »dobru djevojku«; zamijenila bi svoju kućnu pomoćnicu kojoj je udaja udarila u glavu. Odmah nadoda: »Ali nipošto upisanu u sindikat«.

Raspravljasmo gotovo sat vremena. Da budem iskrena, moram izjaviti da su natezanja trajala gotovo sat vremena. Zapravo smo bile jednodušne u tužaljkama kako kućne pomoćnice zadaju dosta briga svojim gazdaricama... od časa kada se upišu u sindikat.

Osobno mi je bilo neugodno. Doživljena iskustva ugušiše u meni osjećajnost, onemogućivši mom razumu potrebnu objektivnost da bih mogla uravnoteženo prosuđivati. I predrasude su jako djelovale, a moja vjera bijaše odviše slaba da bih se odvažila nastupiti. Morala bih bila veslati protiv struje. Odlučih o tome porazgovarati sa Žaklinom, svojom bivšom suradnicom. Bila je član sindikata.

Tog smo se istog dana srele. Htjedoh je saslušati smireno, nenametljivo, ali moram priznati da mi je njezina finoća i odlučnost osvijetlila neke tamne točke više nego moji pošteni napori.

Gospodin se očitovao po njoj. Stoga želim izmijeniti svoj stav i s t a v s v o j e s r e d i n e u svjetlu onoga što mi je ona rekla.

* * *

— Najprije evo jedna općenita opaska. Sjetih se da jučer ja i moje prijateljice ne pokušasmo ni jedanput shvatiti druge; u ovom slučaju kućne pomoćnice. Sudile smo i osudile ih a da se nismo najprije niti pokušale staviti na njihovo mjesto, promotriti njihove stavove.

Takvo nešto nije kršćansko ponašanje. Prvi je čin ljubavi zaboraviti sebe da razumijemo drugoga *kakav jest*, i njegovo gledište, pogotovo ako je potpuno suprotno našem. »Kakvu zaslugu imate — veli Isus — ako ljubite jedino svoje prijatelje?« Možemo dodati: ako shvaćamo jedino one koji kao i mi imaju iste interese i ista mnijenja.

— Nastojmo dakle najprije »razumjeti« drugoga, u ovom slučaju svoju kućnu pomoćnicu.

Žaklina mi reče:

— Istina je da mi često već u prvim dodirima primoravamo kućnu pomoćnicu da razmišlja o svojoj satnici, plaći, slobodnom danu u tjednu itd. Zapravo, o uvjetima svoga rada.

— Tada se ona veoma često osvjedoči o nekim odvratnim izrabljivanjima što ih *prije nije primjećivala.*

— Točno je da često zbog straha kućna pomoćnica ne poduzima zadnji korak; ne želi ga poduzeti jer je »gospođa toliko dobra sa mnom...«

— Mi ipak uporno naglašujemo da je dužnost porazgovoriti s gazdaricom o uvjetima rada i da se to ne protivi dobroti gospodarice.

— Doista, katkada kućna pomoćnica nastupi neumjesno. Shvatljiva reakcija plašljivice koja se naglo okosi, a i posljedica je podređene koja se plaši gospodarice.

— Jasno (Žaklina se stavlja u naš položaj) da vam takvi postupci moraju izgledati kao iznenadna pobuna i kao neprijatno preispitivanje mira koji ste uspostavile ili održavale, bilo prijaznošću bilo oštrinom.

— Zašto tako postupamo?

Jer djevojke ozbiljno shvaćaju svoj život i sve što je nepravedno u tom životu i u životu njihovih kolegica.

Jer razmišljaju i smatraju se pojedinačno i skupno odgovornima za svoju službu, svoju društvenu pripadnost, svoj život.

Ovi se temeljni ciljevi ne mogu odmah postići. Potrebno je dugo odgajanje. No ako se obavlja u svjetlu vjere, postaje istodobno prava evangelizacija.

— Mnoge osobe žive kao automati. To nije ljudski stav, a ipak pravi proleteri »snose« neprilike radničkog života što je ispod ljudskog dostojanstva.

— Drama je pravih siromaha upravo u nemogućnosti da budu osobe i u lišavanju ne samo materijalnih dobara nego i bitnih bogatstava što čine čovjeka.

Pravedna plaća, dostojni uvjeti rada tek su početak poboljšanja proletera. Tek onda će mu biti vraćeno njegovo dostojanstvo kad mu se omogući da bude posve odgovoran za svoj život na svim razinama. Ne samo za svoj osobni rad nego također za svoju struku i svoju društvenu sredinu.

— Bogatstvo takozvanog »neovisnog staleža« nije prvotno u njihovim materijalnim dobrima, nego u tome što nisu pod raznim pritiscima koji bi im ubili »osobnost«.

Siromaštvo »ovisnog« staleža — npr. radničkog — nije prvotno u nestašici materijalnih dobara, nego u tiraniji uvjeta života, socijalnih, ekonomskih struktura, koje ozbiljno ograničuju pravi život »osobe«.

Pravi je čovjek odgovoran,
luđak je neodgovoran, dijete još nije odgovorno,
rob ili proleter nemaju mogućnosti da budu odgovorni.

— Mladi radnici moraju se međusobno pomagati da nauče razumijevati svoje platne liste, ugovore naukovanja, upoznati općenita pravila svog staleža. Neka redovito u svim pojedinostima misle o izboru svog zanata, o uvjetima rada, o upotrebi svog slobodnog vremena, o sređenom životu u kući, u gradskoj četvrti, o zarukama itd. Neka se naviknu prosuđivati sav svoj život u svjetlu Evanđelja i Crkvene nauke. Ali istodobno moraju postati aktivni članovi takvog života, *nastojeći ga preoblikovati* (čak uplivati na strukture). Na taj će način moći pristupiti korak po korak pravoj slobodi, »vrhovnom dostojanstvu ljudske osobe«.

— Pomoći mladima (ili odraslima) kako bi živjeli tim načinom, tj. *gledati, suditi, raditi* pod Božjim pogledom i zajedno s Njime, znači ih poticati da žive zrelu vjeru.

Pomoći mladima da žive naredbu: *gledati, suditi, raditi* ne samo za sebe nego i za svoj stalež, ne samo pojedinačno nego također u sklopu svoga staleža, znači potaknuti ih da žive pravu ljubav.

— Pokret koji bi za cilj postavio:
»očuvati« mlade,
nalagati im određena moralna pravila,
poticati ih prijateljskim nagovorom na izvršavanje,

možda bi mogao, tim staloženim uputama i privlačnim okupljanjima, postići izvanredne rezultate, ali bi tako odgojeni ljudi, pod svojom prividnom i smirenom vrlinom, skrivali veliku ljudsku i kršćansku nezrelost.

— U obitelji »upokoriti« dijete nije pozitivna činjenica. Uspjeh je odgoja onda kad odgajanik postane samostalan, sposoban da preuzme vlastite odgovornosti. On se mora najprije osposobiti da raspravlja sa svojim odgojiteljem, zatim da surađuje, da bi tek jednog dana bio bez njega.

— Treba obojici pomoći da zadrže svoje mjesto, ali svoje pravo mjesto. Namještenik je namještenik, nije »sin obitelji«. On uvelike pomaže — što se ne može platiti — svojim radom. Poslodavac je poslodavac, nije »otac svojim radnicima«, daje zaposlenje i plaću.

U poduzeću *ljudi se izmjenično pomažu, povezani su međusobno.*

— Jedni i drugi treba da shvate da su poslodavci i namještenici različiti po svojoj ulozi. I to je sporedno, ali je bitno da su isti po svojoj »biti«. Njihovi bi odnosi morali biti odnosi slobodnih i odgovornih osoba sa slobodnim i odgovornim osobama. Upravo su društvene strukture, organiziranost rada, pritisak ambijenta ono što priječi da postignu razinu slobode i odgovornosti. Pridonose osnovnoj nepravdi od koje pate radnici. Kršćanin, od bilo koje sredine proizašao, mora se svim svojim snagama boriti protiv tog zla.

— Bog hoće odgovorne ljude, koji bi s Njim vodili dijalog, koji bi ga ljubili. Od svojih je stvorova učinio po Kristu svoje sinove. »Više vas ne nazivam slugama, nego prijateljima« (Iv 15, 15).

— Bog se nije ustručavao »neugodnosti«, želeći nam slobodu i potpuno izvršavanje naše odgovornosti. Mogao je od nas učiniti »pasivna« bića, a prihvaća nas i ljubi iako smo buntovni i grešni.

— Kako se možemo čuditi ako su drugi katkada nespretni u izvršavanju svoje odgovornosti? Zar mi nismo nikada nemarni u izvršavanju svojih?

— Najljepši dar koji bih mogao priuštiti svojoj kućnoj pomoćnici nije haljina, ručna torbica, tranzistor ili čak izvanredan poklon, nego sve ono što činim s pažnjom, kako bih joj dao priliku da postane, makar narušio svoj mir, *odgovornom za svoj život*, a i odgovornom sa svim svojim prijateljicama kućnim pomoćnicama za svoje zvanje.

* * *

Kako bi lako bilo, Gospodine, živjeti
s ljudima podložnim,
s ljudima poslušnim,
s ljudima vjernim,
s ljudima koji pristaju da im budem
dobročinitelj, pomoćnik, spasilac.

Sve bih, Gospodine, učinio za njih,
bio bih dobar, privržen,
bio bih koristan, potreban, neophodan.

Mogli bi biti sretni kad bi se
oslonili na mene
i meni se povjerili.

Kad bi privoljeli ... da ne rastu
sami za sebe,
a da rastu s braćom svojom.

Kako mi je, Gospodine, prihvatiti teško
da se osamostale,
da svojom glavom misle,
da se organiziraju,
da se bore ... da se brane ... i mene napadaju.

A ti od mene zahtijevaš:
da postanu ljudi,
odgovorni ljudi,
ponosni ljudi.

Nije lako. Volio bih da su bezvoljni,
bez zanosa,
da je uzda u mojim rukama.

Pomozi mi, Gospodine, da mi ne bude teško
pokraj sebe
motriti potpune ljude!

BITI OSOBA

Otkad mi je jednom moja sestra u vatrenoj raspravi podrugljivo ponavljala: Ti nemaš svoje »ja«, sve se naglavce okrenulo. Ništa me većma ne boli od ovoga suda i prijekora, jer sam oduvijek hlepio biti »osoba«, imati svoje Ja. Ponovno razmišljah o ovome problemu, o njemu nisam prestao misliti, uspoređujući se s mojom mladom sestrom. Ona nije studirala, ja jesam. Manje je inteligentna od mene, nema tolikih sposobnosti kao ja, a ipak se znade nametnuti, postiže da je slušaju, da joj odobravaju. Poznam osobe koje od nje traže savjete i koji u razgovoru s njom pronađoše ravnotežu i smirenost. A ja međutim...

Između zavisti prema mojoj sestri, koju ipak volim, i tjeskobna traženja ljudskih sredstava da postignem osobnost otkrio sam da već dugo vremena za vjeru nije ostalo uopće mjesta. Nikada ne pomislih da bi moj napor mogao interesirati Boga.

Večeras sam razgovarao sa svećenikom. Sada mi je mnogo jasnije. Slobodan od svog čistog ljudskog nemira, nadam se da sam blizu pravom raspoloženju da postignem toliko traženu osobnost. Moja je želja opravdana, ali moram upotrijebiti druga sredstva da je ostvarim, a nadasve u sasvim drugom pravcu.

* * *

— Ponajprije sam pobrkao osobnost i originalnost. Koliko sam se puta kao mlad, uvjeren da imam »svoj« stav, nepromišljeno protivio drugima. Također svojim isticanjem, skretanjem pažnje na sebe pod svaku cijenu mislio sam da postupam kao osoba.

Istodobno »oponašah« osobe čijem sam se mišljenju ili ponašanju divio. Nastojah posuditi osobnost umjesto da svoju razvijem.

Zatim kroz duže vrijeme revolta htjedoh »biti svoj«, ali na svoj način: slijediti svoje najneumjesnije ideje, pobude, poticaje, čak svoje nagone. Smatrah se slobodnim. A upravo to bijaše najpotpunija rastresenost, razjedinjenost, a u stvari osobnost je sklad. spoj, nadzor što usmjeruje sve naše moći.

— Sada se zatvaram u razboritu šutnju, drugima tajnovitu. Ne usuđujem se angažirati, bojim se da me prosude krivo, da ne razočaram. Kao da sam paraliziran. Moja mi suzdržanost u akciji i moja plašljiva šutnja dopuštaju da igram ulogu mudrog i dobrog čovjeka. Ali sad već znam da sam se sam omeđio:

— znam da pod vanjštinom moje osobnosti postoji osoba koja se guši u meni jer je utamničena;

— znam da sam podbacio, jer sam oholo htio sam po sebi postati netko: postati bog bez *Boga.*

No danas pročistih svoj pogled i ponovno otkrih onoga koji me oduvijek *želi učiniti svojim sinom.*

— Moja me osobnost čini jedinstvenim:
to je Božja misao o meni,
Božja slika u meni,
Božja ljubav za mene: jedinstvena, »osobna« ljubav.

— Od svog rođenja, dakle, posjedujem kao svaki čovjek jedinstvenu, nezamjenjivu, neponovljivu osobnost. Bila mi je dana neobrađena kao što se umjetniku daje mramor, od kojega on mora malo po malo izvlačiti zamišljeno remek-djelo. Ali ja nisam uspio osobnost izvesti na svjetlo. Naprotiv, nespretno sam je isticao, nagrđivao, izobličavao.

— Mogu potpuno razviti svoju osobnost ako ostanem povezan sa svim ljudima, svojom braćom, jer sam dio velikog Tijela. Pripadam vremenu, domovini, obitelji, društvenoj skupini itd. Moram ostati vjeran svom porijeklu.

— Samo u suradnji s Isusom Kristom mogu potpuno razviti svoju osobnost. Ako samo ljudski radim, nikada se neću potpuno ostvariti. Bit ću zauvijek promašenik. Moram *postati onaj koga Otac od vječnosti sanja, zamišlja.*

— Beskrajno sam bogatiji negoli mislim. Neprocjenjiv sam jer sam jedinstven. Dakle, nezamjenjiv.

— Drugima je potrebna moja prava osoba a ne neka ličnost. Ono što im je najpotrebnije jest moja jedinstvenost. Ako glumim, varam ih. Ako im se iskazujem izvještačenim, ostavljam ih praznima.

Čovječanstvo, Kristovo Tijelo, bilo bi lišeno nečega, nekoga ako ja ne bih bio baš »ja«.

— Razvijati svoju osobnost znači uskladiti sve svoje moguće moći, stavljajući ih u službu Kristu među braćom.

Ukoliko budem na Božjoj liniji, ukoliko se poistovjetim sa slikom koju On ima o meni kao svom sinu u svagdanjem životu, utoliko ću imati osobnost.

— Na kraju ću svojim naporom uistinu imati »svoju osobnost« kad me Krist posve čitava obuzme. Daleko da bi prezreo narav, daleko da bi osakatio moje sposobnosti, on mi nudi da ih pobožanstvenim, da u punini procvatu.

— S ovoga gledišta vjere moram odsada shvaćati svrhu i pravu veličinu odgoja: brižljivo promatrati djecu da bih u njima otkrio otisak čitavog Boga i polako, uskom suradnjom s Kristom, iznijeti na svjetlo pravi lik sina koga Otac oduvijek sanja.

— U tom svjetlu moram razvidjeti svoj stav prema drugima. S kojim pravom smijem nametati svoje ideje, svoj način vladanja? Ne radi se o tome da ih uvjerim, privučem, nego ponajprije da ih poštujem, da poštujem njihovo itimno bivstvovanje, njihov misterij i onu Očevu želju da ih učini djecom, što moram spremno prihvatiti.

— Svaki mi stvor ima nešto dati. Što je u njemu jedinstveno, meni je neophodno. Ja sam pred stvorovima uvijek siromah, potreban obogaćivanja koje ne posjedujem.

* * *

Večeras te, Gospodine, molim: oslobodi me posve
želje isticanja.

Oprosti mi što me zaokuplja odviše
utisak koji ostavim,
učinak koji proizvodim,
ono što se o meni misli i govori.

Oprosti mi
što želim sličiti drugima,
a zaboravljam biti »ja«,
što zavidim njihovim prednostima,
a zaboravljam razvijati svoje.

Oprosti mi
što utratih vrijeme glumeći sebe,
što izgubih vrijeme gradeći krivu sliku o sebi.

Daj mi, naprotiv, da umrem strancu kakav sam bio
kako bih se samom sebi roditi mogo;
nikada svoj dom upoznati neću
ako iz njega ne izađem,
i sebe pronaći neću
ako se ne odreknem prijašnjeg stanja.

Udijeli mi da svojoj braći posve otvoren budem.

Tada ćeš, Gospodine, moći preko njih k meni
kao prijatelju doći.

Učinit ćeš od mene »osobu« kakvu priželjkuješ
u ljubavi svojoj,
jer ću ja, Oče, biti tvoj sin
i brat mojoj braći.

Još sam jednom obeshrabren. Iskreno nastojah osobno služiti svojoj braći: na poslu, u kući, angažirajući se svagdje do krajnjih mogućnosti sâm ili s drugima. Govorili su mi da je to potrebno činiti da bih doista bio kršćanin. Vjerovah i vjerujem u to. Ali uvijek htjedoh svojim zalaganjem djelovati apostolski. Izgleda da ne ubilježih nekakav uspjeh. Tog poslijepodneva ponavljah u sebi: »Satireš se nizašto, samo gubiš vrijeme, po svojim akcijama nećeš objaviti Krista ni pridonijeti porastu Očeva kraljevstva«.

Ipak otkrih koji je događaj prouzročio u meni obeshrabrenost. Bio je to onaj nepromišljeni govor na misi prošle nedjelje. Već me nekoliko dana progoni onaj govor, podržava nezadovoljstvo, i podbada me i napastuje da sve »pustim neka voda nosi«. Ni usput ne poznajem svećenika koji nam je četvrt sata ponavljao kako je svijet pokvaren i kako se treba što više odvojiti od njega, a zatim moliti i žrtvovati se u samoći. Govorio je: »Izbjegavajte pod svaku cijenu kako ne biste upali u žalosno zavaravanje kao i oni što se ludo bacaju u akciju, a uništavaju pravi i duboki život. Na koncu siju vjetar...«

Još i danas, kao i ove nedjelje, nije mi se milio govor. Mislim da su svi slušatelji više trebali poticaja kako da se stvarno žrtvuju za druge negoli uvjerljive dokaze da se sustežu. Umjesto da u preostalom dijelu mise smislim u glavi prigovore koje bih »zadao« tom svećeniku smatrao sam važnijim: prvotno poraspravljati s njim (odsustah pod izlikom: »i tako me ne bi ništa razumio«...), a zatim potražiti kakve bih osobne zaključke mogao izvesti iz onog lošeg govora. Činjenica je da sam prije angažiranja živio s v j e s n i j e s Kristom. Od nekog vremena izmučen, preopterećen, gubim ga iz

vida. Htjedoh ga objaviti ljudima, a on se sakrio u šutnji. U nekim trenucima bio sam napastovan da napustim svoju braću... eda »njega« pronađem. Je li to iskušenje? Ispitah situaciju sa svojim vjeroučiteljem.

* * *

— Sada pokušavam posve se angažirati za spas braće. Kad govorim o spasu, podrazumijevam »potpun« spas. Siguran sam da moram nastaviti. Bilo bi grozno licemjerje moliti svake večeri Oca da ljudi i društvo budu pravičniji i bratskiji, a ne raditi čitav dan u tom pravcu.

No ako se češće osjećam obeshrabrenim, to je zato što se moje djelovanje ne odvija dovoljno u vjeri. Odviše se ljudski borim. Radim sam, ne prinoseći svoje napore. Štoviše, ne mislim kako *me Krist zove da s Njim radim u vrtlogu života.*

— Gospodin se nije skanjivao raditi u svijetu. Krist je umro, ali je uskrsnuo. Osim toga, njegov je Duh Sveti sišao pedeseti dan kako je On obećao. I poslije toga nitko nije nikada čuo da se je »vratio k Ocu«.

— Uskrsnuli je Krist u životu, ali je sakriven. Kako mogu znati sa sigurnošću da je on tu? Nisam li i ja žrtva varke?

Ponajprije, Krist je *ondje gdje je obećao da će biti.* Tako je on rekao. »Imati vjeru« znači imati povjerenje u njega, vjerovati u njegovu Riječ.

— Moram nanovo uzeti Evanđelje i osluškivati Krista. Općenito je kazao: »Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta« (Mt 28, 20). Ali je također mnogo puta točno odredio prigode i trenutke u kojima će biti prisutan:

— Rekao je: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima« (Mt 18, 20). Svaki put kada se nađem s braćom kršćanima, ne samo u molitvi nego također pri razmišljanju o svojim zalaganjima u službi ljudi, znadem da je on tu. *Tako je on rekao.*

— Pošto Isus dade zapovijed bratske ljubavi, naglasi: »Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ, pa će i Otac moj ljubiti njega, i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti« (Iv 14, 23).

Kad ja ili moja braća nastojimo djelatno ostvarivati bratsku ljubav, Isus i njegov Otac stanuju u nama. *To nam je on rekao.*

— Navješćujući posljednji sud, veli: »Ogladnjeh... ožednjeh... stranac bijah... gol... obolješ... u tamnici bijah...« (Mt 25, 35—37). Poistovjetio se sa siromasima, pukim siromasima, lišenim zdravlja, slobode itd. Sa svim siromasima.

Svaki put kada susretnem siromaha, bilo kojeg siromaha, sve slojeve siromaha... znam: to je Krist. *To mi je on rekao.*

— I tako dalje... na mnogo je načina nazočan među nama.

— Kad opazimo ružu usred žbunja, kažemo: evo bujna grma ruže. Kad ugledam da u životu *cvatu evanđeoske vrijednosti,* moja mi vjera govori: Isus Krist je tu; tajnovito djeluje u srcu čovjeka.

Isto tako kad vidim da se rađa nešto ljubavi, jedinstva, pravde, slobode itd. u drugima, u nekim prilikama, u događajima, u strukturama, znadem da je tu Isus Krist prisutan svojim djelovanjem.

— Napokon, kad otkrijem grijeh u sebi, u drugima, u životu, moja mi vjera još govori: tu je Isus Krist; radi. On je tu jer je preuzeo teret grijeha svih bez iznimke. Ponio ih je, za njih zadovoljio. Ovaj se otkup, savršeno ostvaren pred dvije tisuće godina, potpuno ostvaruje danas u vremenu.

Spašeni smo »u nadi«, govori sv. Pavao. To svagdano ostvarujemo kada susrećemo našeg Otkupitelja, kada mu se predamo i s njim radimo.

— Biti kršćanin znači susresti Isusa Krista, prepoznati ga, vjerovati njegovoj riječi, ljubiti ga. Ali još znači, prepoznati ga u životu i s njim se založiti u njegovoj tajni stvaranja i otkupiteljskog utjelovljenja.

— Pošto sam analizirao situaciju s ljudske strane, prihvaćam borbu na službu svojoj braći. Ali mi pogled vjere, u mojoj nutrini i iznad mog ljudskog

vidika, otkriva Krista kako tajanstveno radi. Isus mi daje znak po događaju. Tako se moja akcija ponizno prilagođuje — njegovoj akciji.

— Mogu se prevariti u tumačenju znakova što mi ih Gospodin daje u životu. Prepoznat ću ih s većom sigurnošću; prvo: stalno otkrivajući po Evanđelju kako raditi i kako pripadati Isusu Kristu; drugo: nastojati ih tražiti s drugima u ekipi, u »Crkvi«.

— Na takav način, akcija nije zapreka susreta, nego je *mjesto susreta* s Kristom. Ali usred svojih obaveza moram neprestance dijalogizirati s Kristom koji me zove. To je »molitva u životu«.

— Kako naviještati Krista braći? Morat ću često prihvatiti dugotrajan rad s Njim, upravo onda kada se skriva kao nepoznanik. Ali ako ga ja upoznam ili prepoznam u životu, ako se svjesno založim s njime, možda će jednog dana drugi naslutiti da ja radim s Nekim. Doista, mogao bih ga imenovati. Nažalost, odviše oklijevam da to učinim, ali ipak ne smijem zaboraviti da samo o njemu mogu govoriti. On se može sam *objaviti,* ali ja moram »pripravljati putove Gospodinu«, biti svjetlo na putu kojim on dolazi.

* * *

Gospodine, oprosti pogrešku i smjelost onima koji se bez pravog uvjerenja sklanjaju u sakristije, samostane i crkve,

ali i meni oprosti koji znadem da si kraj nas, među nama, a tako te često zaboravljam.

Zašto, Gospodine, uvijek gledati moram stvari i događaja osjenjenu stranu?

Zašto, nadasve, ne propuštam dovoljno svjetla u sebe kako bih obasjavao svijet u svim etapama svog puta?

Zašto nisam »*vidjelac*« koji te otkriva kao siromaha među nama?

Zašto nisam poput onih koji sakupljaju navečer u stručak sve evanđeosko cvijeće da ti ga prinesu?

Nauči me, Gospodine, da ne moram izbjegavati svijet, jer ti me čekaš *u* svijetu;
da te ne moram »uvoditi u život«,
jer me ti prethodiš u našoj braći ljudima;
da se ne moram bojati rada, nego doprinositi tvom Radu.

Daj, Gospodine, da ne vidim toliko zapreke tvom dolasku na svijet, nego prvotno
hrid nade,
znak,
poziv,
i ako jednog dana moram objaviti tvoje ime, nek to učinim, a da ne govorim o dalekom, nepristupačnom, nepoznatom, neshvatljivom Bogu.

Daj da te predstavim, Gospodine, kao svog prijatelja, suborca;
doista onostranog Boga, ali prisutnog i djelatnog u svijetu.

Jer si uskrsnuo, Gospodine, i tvoj Duh Sveti djeluje u ljudskoj povijesti:
da čitavo tvoje Tijelo poveća,
da Očevo kraljevstvo gradi,
da Crkvu izgrađuje.

»Među vama stoji netko koga vi ne znate« (Iv 1, 26).
Oprosti, Gospodine, ni ja te prepoznao nisam.
»Kraljevstvo je Božje među vama« (Lk 17, 21).
Oprosti, Gospodine, bio sam to smetnuo s uma.
»Ja sam s vama do svršetka svijeta« (Mt 28, 20).
Još jednom oprosti, Gospodine, jer ja radih *kao da sam jedini na gradilištu Oca.*

ZANOSNO DIJETE

Ne bijaše odviše kasno. Vraćah se sa sastanka. Nije mi se žurilo. Pođoh zaobilaznim putem do mora. Zaustavih se. Noć bijaše tiha.

Oslonjen na ogradu, sam samcat, promatrah. Iza mene projuriše brzo neki zakašnjeli automobilisti, očito neosjetljivi na ljepote okoliša. Htjedoh ih strogo osuditi, ali se sjetih na vrijeme kada sam im bio veoma sličan. Nije li, nažalost, iznimka večerašnji predah?

Pun mjesec obasjavao je skupinu sivih i crnih oblaka; zatim je veličanstveno sve do obale proširio mlazove svjetla. Valovi se kupahu u sjaju mjesečine, potom se rasprostirahu po morskom pijesku.

Promatrah. Čitavo se moje biće polako vedrilo, stišavalo. Smirenje se konačno nastani u meni.

Divljah se!

Prošaptah kratku molitvu: Hvala ti, Gospodine, za sve ljepote koje nam dade.

Tada iznenada promislih kako nije dovoljno »primiti« i zahvaliti; trebalo bi priteći u pomoć nesvjesnoj prirodi, dati joj moje srce i usta, da bi po meni mogla hvaliti Stvoritelja. Pred morem — koje svake noći i jutra postaje ljepše, a da to ne zna i niti može Bogu prinositi svoju ljepotu — obuze me neka bojazan da nema dosta »kontemplativaca« u mome gradu... i drugdje kako bi pronašli Oca, darovatelja svemira.

* * *

— Sva se radost oca obitelji oslanja na zahvalnost djeteta, ushićena zbog primljena dara. Osmijeh na njegovim obrazima djelo je zahvalnosti što cvate u njegovu srcu i na njegovu licu: zahvalna je molitva.

— Ispod rođendanskog bora Čovječanstva stavio je Gospodin strahovit i divan dar: svemir. Bezbrojna djeca još nisu svojim nespretnim prstima otvorila sve pakete koje im Bog dade. No djeca svagdano rastu i svagdano otkrivaju po koji novi dar; uče se njime služiti, rukovati, ovladati, preoblikovati ga.

— Kada je, napokon, nebeski Otac ugledao svoje sinove da mučno i polako proučavaju strukturu atoma, kako bi otkrili njegovu od postanka skrivenu izvanrednu moć, mogao se je samo veseliti. Kako je malo bilo *ljudi koji su mu ushitno zahvalili,* a kako je mnogo ljudi koji se dočepaše dragocjenog dara, preradivši ga u ubojito oružje.

— Najveća je nepravda koja se može Bogu nanijeti da od njega darovani darovi postaju čovjeku prigoda teških nepravda (neljudski gomilati kapital *za sebe,* bez obzira na svoju braću) ili bratoubilačkih obračunavanja (svi mali ili veliki ratovi).

— Ponajprije ja vladam (ili bih barem morao) nad djelićem materije: svojim tijelom. Po meni je prožeta duhom, po Kristovoj je ljubavi prožeta božanskim. Kad bude preobražena, uzdignut ću se kao vrhovno posvećenje u tok ljubavi presvetog Trojstva.

Toj materiji, koju ja oživljavam, pridružuje se drugi djelić materije, elementi: zrak, sunce i sve okolo mene što mi služi. Ja ih oslobađam njihove tame dajući im dušu. Trebaju me, treba me svemir, da se oslobodi težine materije.

— Beskrajno more, sjaj mjeseca i vjetar trebaju me da ih prinesem. Sami se od sebe ne mogu uzdignuti na visinu duha. Lijepi su, ali ne znaju da su lijepi. Krajolik uljepšavaju, osvježuju, ali nesvjesno to čine. Ne mogu se sami po sebi uzdignuti do Stvoritelja, hvaliti ga prinoseći mu svoju ljepotu izrazom ljubavi. Potreban im je čovjekov duh, svijest, sloboda, srce da ih prihvati, ponese i prinese.

— Imam pravo gledati, željeti i uzeti u ruke jedino ono što mogu dati. Ne mogu gledati i zadržati za sebe, jer bih to udaljio od veličanstvenog

uzdizanja prema duhu i prema Bogu, a zato je stvoreno.

— Kršćanska askeza ne brani uzeti, nego brani zadržati; nije u otimanju, pustošenju, nego u darivanju.

Moram svoje osjećaje — koji su »ruke« moje duše — dugo uvježbavati (njihov odgoj nikada neće biti potpun) da stvari ne osakatim, utamničim.

— Ja moram zanosno hvaliti Boga: ne samo pred morem, zvijezdama, stablima i cvijećem... nego također pred prirodom što ju je čovjek s Bogom preoblikovao; i pred bulevarima i kućama; i pred najmodernijom tvornicom u kojoj se radi noću i koja, svjetlucajući tisućama svjetiljki, dočarava uzduž ulice ljepotu našeg stoljeća; i pred raketama i umjetnim satelitima... pred čitavom tehnikom u kojoj se čovjek — znao ili ne znao — pridružuje svom Stvoritelju da dovrši stvaranje.

— Materija je plemenita ukoliko je Božje djelo i plod njegove stvarateljske ljubavi.

Riječ je *Tijelom* postala, i tijelo je — materija i život — po njoj i s njom ušla u vječnost. Čitav je svemir pozvan, po Kristovu primjeru, na uskrsnuće: »Stvorenje sa svom žudnjom iščekuje ovo objavljenje sinova Božjih... ali u nadi. Jer, i stvorenje će se osloboditi robovanja pokvarljivosti da sudjeluje u slobodi i slavi djece Božje. Jer, znamo: sve stvorenje zajedno uzdiše i muči se u porođajnim bolima sve do sada« (Rim 8, 19—22).

U našem modernom svitu hoće li biti dovoljno oslobođenih ljudi od svake nepravde koji bi se ushićeni, zadivljeni zaustavili, promatrali i divili se ne samo prirodi nego i znanosti i tehnici? Hoće li biti koji novi Franjo Asiški koji će *svojim životom* dodati novu kiticu Hvalospjevu Stvorova?

* * *

Budi hvaljen, Oče, za more, nebo i zvijezde.
Budi hvaljen za atoma zbudljivu silu.

Budi hvaljen za naftu što iz zemlje izbija,
za raketu što nebo para,
za satelit što se na planet spušta.

Budi hvaljen za tehniku i znanost.

Budi hvaljen za materiju što ti stvori,
u očima našim tromu
a ipak materiju živu,
preoblikovanu;
dirljiv susret djelovanja
ljudskog i božanskog.

Budi hvaljen, Oče, za umjetnike, tehničare, znanstvenike i nebrojene radnike koji uzimaju, usavršavaju, preoblikuju materiju.

Budi hvaljen za tvoj veliki plan Ljubavi što čudesnom napretku čitava svemira predsjeda.

Budi hvaljen za Sina tvog, po kome sve stvoreno bi i bez koga ništa stvoreno nije.

»Po njemu sva dobra vazda stvaraš, posvećuješ, oživljavaš, blagoslivljaš i nama daješ.
Po njemu, i s njime, i u njemu,
tebi Bogu, Ocu svemogućemu,
u jedinstvu Duha Svetoga,
svaka čast i slava u sve vijeke vjekova«.

Od vremena do vremena htio bih u večernjoj tišini biti onaj koji daje stvarima sinovsko srce da Stvoritelja hvale.

Htio bih dijete biti što pred Ocem ushitno kliče dok mi se smiješi.

MOJE MJESTO U STVARANJU

Jučer se pojavih u Ustanovi za odabiranje zvanja. Nije mi se dalo. Više su me puta moji roditelji uporno molili. O tome sam razgovarao i s kolegama. Jedan je od nas polagao t e s t. Vratio se razočaran. Odvraćali su ga od nekih zanimanja, zatim mu savjetovali da radije prihvati »ovu ili onu struku«. Zapravo nisam znao o čemu se radi, ipak odmah bez razmišljanja prosudih: Ustanova za odabiranje zvanja beskorisna je i smiješna.

Čitavo jutro, za vrijeme testa, kritizirao sam i ismjehivao u sebi: »Umišljaju da će pogoditi kakva mora biti moja usmjerenost, tražeći da poput djece ispunim stranice znakovima, potcrtam pojedine poredane riječi i razmjestim kocke«... Izgledali su mi neumjesni i besmisleni upiti što mi ih postavljaše ravnatelj Ustanove. Bio sam veoma loše raspoložen. Odgovarao sam bezvoljno.

O ispitu raspravljasmo na zajedničkom sastanku. Iznio sam »doživljaj« kao dokaz, ali sam ipak uvečer osobno preispitao bitne točke što ih zajednički promotrismo.

* * *

— Najprije ustanovih da sam naglo, nepromišljeno reagirao, i da sam potom pao pod utjecaj nesmotrena mišljenja svojih drugova. Odobravah sve njihove tvrdnje bez imalo napora da objektivno prosudim. Sve u svemu, kritizirao sam i rušio bez opravdanih razloga.

To nije bilo vladanje čovjeka koji ima svoje »ja«, još manje vladanje sina. Zastalno, Gospodine, to ne bijaše ono što si očekivao od mene.

— Evo, još me jednom nedostatak zdravog rasuđivanja naveo da loše reagiram pred drugima. U Ustanovi bijah lijepo primljen, asistenti bijahu

ljubazni, ravnatelj pažljiv, a ja... jedva jedvice uljudan.

Loše te primih, Gospodine, jer si ti bio tamo da me vodiš, prosvijetliš po razumu, znanju, iskustvu i riječima onih koji su mi, protiv moje volje, nastojali učiniti uslugu.

— Tek danas shvaćam da sam do sada tražio stručnu usmjerenost iz interesa, a da pri tom nisam mislio da li moj izbor interesira Boga i moju braću ljude. Koliko sam puta čuo pitanje: »Što ćeš raditi, biti jednog dana?« Često me je pitanje nerviralo jer ne imah jasan pojam o svojoj budućnosti.

Dosad su jedini kriteriji izabiranja bili ovi: Koje mi se zvanje sviđa? Koje će mi osigurati bolji položaj? A jedine su teškoće bile: Da li će me moji roditelji moći uzdržavati za vrijeme studija ili naukovanja?

Tako, Gospodine, ti nisi uopće imao mjesta u mojim odabiranjima. Ni u pamet mi nije došlo da služim svojoj braći.

— Živim važno razdoblje svoga života — traženje, izbor i priprava na zvanje — kao da me nije tvoja ljubav pažljivo vodila od vječnosti. Da li ljubazan otac može biti nezainteresiran za materijalnu budućnost svog djeteta? Kako bi ti, vječni Oče, mogao zanemariti moj vremeniti napredak, ti koji »me blagoslovi svakim duhovnim blagoslovom na nebesima u Kristu«; ti koji *»me u njemu sebi izabra prije stvaranja svijeta,* da budem svet i bez mane pred tobom«; ti koji me *»predodredi u ljubavi«* (Ef 1, 3—5).

— Da se danas nisam zaustavio, bio bih sam izvršio izbor i bez tebe odlučio o svom životu. Možda bih dotle bio došao da ti predložim da potvrdiš ono što ja prije odlučih. Možda bih te molio da mi pomogneš ostvariti *moj* plan: »Oče naš, koji jesi na nebesima... budi volja *moja*«.

Izvrćem uloge. Umišljam da sam bog, a onaj oholi i smušeni napor, da tvoju moć stavim u svoju službu za ostvarenje svojih nacrta i odluka, smatram čak hvalevrijednim činom prema tebi.

Doista, odgovoran sam i slobodan. Tako ti hoćeš. Ali sloboda nije mogućnost raditi bilo što i bilo kako. Za onoga tko ljubi sloboda je slobodan pristanak na opravdanu želju koga se ljubi.

— Oduvijek imaš za mene plan, san ljubavi o meni. Želiš da zauzmem mjesto u izgradnji tvog kraljevstva. *Moram ići slobodno u susret tvojoj želji.* Tada ću se moći posve otvoriti ljudima, upotrijebiti od tebe darovane sposobnosti i pronaći potpun svoj procvat na koji me pozivaš.

— Jučer si mi, putem ispita za izabiranje zvanja, predložio da otkrijem koji je bio plan tvoje beskrajne ljubavi, a ja sam odbacio tvoju ponudu. Uistinu, tvoju ponudu. Jer ako gledam očima vjere:

— što je drugo profesionalna usmjerenost ako ne upotreba nekih ljudskih tehničkih sredstava da se potraži mjesto i uloga koju ti želiš za svakoga u dovršavanju stvaranja ljudskim radom;

— što su drugo *testovi* ako ne sredstva da se otkriju ili točno odrede sposobnosti što nam ih dade, kako bi urodili plodom do dana kad ćeš od nas tražiti račun: »Čovjek polazeći na put, dozva sluge i dade im svoj imetak. Jednome dade pet talenata, drugome dva, a trećemu jedan — svakome po njegovoj sposobnosti« (Mt 25, 14—15);

— što je traženje mogućnosti rada, borba da se pronađu nove mogućnosti zaposlenosti prema pravim potrebama ljudske zajednice, ako ne želja da se harmonično razvija stvaranje i da u njemu svaki čovjek bude na svome mjestu odgovoran i slobodan.

— Na taj način sve ove osobe pomažu da se što vjernije ostvari tvoj plan o svijetu:

— sociolozi u svojem uredu kada točno određuju potrebe ekonomskog i socijalnog razvoja;

— psiholozi, psihotehnolozi, planeri... kada pomažu ljudima da otkriju svoj strukovni poziv;

— sindikalisti, političari, državnici.... svi koji se bore za ljudski napredak, kada rade da bi svi mladi mogli birati svoju struku, pripremiti se na nju i zaposliti se.

Kamo sreće da bi jedni i drugi bili svjesni da su tvoji slobodni suradnici u odvijanju tvoga stvaranja.

* * *

Gospodine, danas ti oprost pitam
za mjesta koja će na gradilištu stvaranja tvoga ostati prazna,
za umjetno izazvane potrebe,
za talente koji se krivnjom ljudi i društva nikada razviti neće,
za nebrojene radnike, tvoje sinove, koji svoj potpun razvoj upoznati neće što im ga namijeni ti;
zbog pomanjkanja mog žara u traženju plana upogled mene,
zbog nedostatka velikodušnosti moje da ti što vjernije odgovorim.

Gospodine, zahvaljujem ti
za darove što mi ih dade,
za sposobnosti duše i uma kojima me obdari:
za omogućeno mi obrazovanje,
za dane mi olakšice u izboru zvanja.

Gospodine. učini me gipkim u rukama svojim, vodi me događajima svojim, uputi me na prave potrebe braće moje eda bih otkrio:
mjesto gdje me čekaš,
ulogu koju mi namijeni da radom svojim dovršavam stvaranje.

DRUGI U MOJIM OČIMA

Nisam zadovoljan samim sobom. Više puta preispitah svoj život i stav prema drugima. Opazih danas da su moja protudjelovanja s ljudskog gledišta predjetinjasta, a s kršćanskog posve nepravilna. Međutim, upravo ću biti suđen po ponašanju prema braći ljudima. Krist nam je pred smrt rekao: »Zapovijed vam novu dajem: ljubite jedni druge, kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite jedni druge« (Iv 13, 34).

Baš jutros, čitajući novine, započela su tegobna opažanja. Već mi je prvi naslov udario u oči: opisuje naročito gnusan zločin. Odmah zatim opazih da je moje uzrujavanje čisto i naprosto osuđivanje osoba, povezano s osjećajem mržnje.

Zgražam se nad zločinom. Shvatljivo. No s kojim pravom izričem osudu zločincima? Spada li na mene i da li sam sposoban odmjeriti njihovu odgovornost? Uostalom, jadna li je moja želja za pravdom ako teškom grijehu dodaje mržnju.

Tako brkam zlo i počinitelja obuhvativši ih istom olakom i oholom osudom. Potrebno je da nastavim svoj ispit savjesti.

* * *

— Razmišljajući opazih kako često na moj sud o osobama utječu mnogobrojni drugi elementi. Rijetko sam posve objektivan.

Moja osjećajnost često pomuti ispravnost moga gledanja. Ukoliko mi se neka osoba sviđa ili ne sviđa, prosudim više ili manje dobro. A ako me u raspravi povrijedi mišljenje sugovornika, postaje moj protivnik i *smjesta* sam protiv njegovih dokaza.

— Moje političke, društvene ideje, kao i ideje onih s kojima se družim ili »skupine« kojoj pripadam, igraju važnu ulogu u donošenju moga suda. Imam u pameti ustaljena mjerila, moždane ladice, pa još prije nego stupim u dodir s drugim ili od prve njegove riječi, smjestim ga u jednu od njih. On je »buržuj«, ili »radnik«, ili »ljevičar«, ili »desničar«, ili »poduzetan«, ili »nepoduzetan«, ili »snošljiv«, ili »nepopravljiv« itd. Pošto mu prilijepim etiketu, tumačim njegove ideje, njegova djela prema rečenom svrstavanju. Još gore, moja pažnja i nastojanje da s njim povedem razgovor ovisi o ljestvici vrednota što sam ih *ja* poredao.

— Nije Krist bio bez osjećajnosti. Naprotiv, nije robovao osjećaju u svojim sudovima i djelovanju. Između apostola najviše je volio Ivana. Nije se ustručavao to iskazati: »A jedan od njegovih učenika — onaj koga je Isus ljubio — bijaše za stolom Isusu uz grudi« (Iv 13, 23).

Ali kada izabire prvog poglavara Crkve, ne imenuje onoga kojega više ljubi, nego onoga kojega smatra objektivno najprikladnijim — Petra: »A ja tebi kažem: Ti si Petar—Stijena, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju« (Mt 16, 18).

— Isus susreće ljude iz najrazličitijih socijalnih slojeva i mišljenja. To ne utječe na njegov postupak. Jedino mu je stalo do Kraljevstva njegova Oca.

Ozdravlja zabačene, siromašne: »Kad je Isus odlazio odande, pođu za njim dva slijepca vičući: Smiluj nam se, sine Davidov... Tada se dotače njihovih očiju... I otvoriše im se oči« (Mt 9, 27—30).

Ali On spašava i bogate: »Pristupi neki *glavar*, pokloni mu se do zemlje i reče: Kći mi, evo, umrije, ali dođi, stavi ruku na nju, i oživjet će. Isus usta te s učenicima pođe za njim« (Mt 9, 18—19).

— Gospodin je pokraj svih ma kakve bile njihove ideje, njihova rasa, njihova uloga u društvu.

Osuđuje sektu farizeja, »obijeljene grobove«, ali kada ga jedan od njih poziva, on prihvaća: »Neki farizej pozva Isusa da bi blagovao s njim. On uđe u kuću farizejevu i priđe k stolu« (Lk 7, 36).

Također jede i pije s carinicima i grešnicima (Lk 5, 30).

Razgovara sa Samarijankom koja pripada prezrenoj rasi (Iv 4, 1—43).

Ozdravlja slugu časnika okupatorske vojske: »Kad uđe u Kafaranaum, pristupi k njemu satnik pa ga zamoli: Gospodine, sluga mi leži kod kuće uzet, u strašnim mukama. Kaže mu: Ja ću doći izliječiti ga« (Mt 8, 5—7).

— Krist nas iznenađuje dobrotom prema grešnicima. Neprijatelj je grijeha. To će ga stajati života, ali prima i voli grešnika.

— Isus pred ženom preljubnicom šuti i s najvećom obzirnošću obara pogled kako je ne bi stavio u nepriliku. Tek kad je ostao sam s njom, uspostavlja razgovor i obećava oproštenje: »Isus se sagne pa stane prstom pisati po tlu. A kako su oni dalje navaljivali, on se uspravi i reče im: Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen... A oni, kada to čuše, stadoše odlaziti jedan za drugim... Isus se uspravi i reče joj: Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj griješiti« (Iv 8, 6—11).

— Na križu ne osuđuje s njim razapete razbojnike; a ipak su morali počiniti teške krivnje. Ne odgovara onome koji ga vrijeđa, a onome koji ga moli odgovara: »Zaista, tebi kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju« (Lk 23, 43).

— Što misli o svojim krivcima? Kakvu kaznu traži za njih? »Oče, oprosti im, ne znaju što čine« (Lk 23, 34).

— Općenito o grešnicima veli: »Ne dođoh zvati pravednike, nego grešnike« (Mt 9, 12).

— Ako želim postupati prema »drugima« kao što postupa Krist, moram se dugo vježbati da ih gledam pogledom vjere.

Dakle, ljude prvotno promatram svojim tjelesnim očima: vidim boju njihove puti, crte njihova lica. Čujem zvuk njihova glasa, dotičem njihove ruke. To je »pogled« mojih osjetila. Ako se ograničim jedino na ovu vezu, često će moj sud o osobama biti neispravan i svakako vazda površan.

— Ali mi Bog dade jedan drugi »pogled«, pogled mog uma. On mi omogućuje izdizanje iznad vanjštine bića. Po njemu dajem licima ime, povijest; moj duh može po riječima doći u vezu s njegovim duhom. Pa ipak je ovaj drugi pogled samo jedan susret na ljudskoj razini, podložan osrednjostima i zabludama.

— Krist mi daje treći »pogled«, pogled vjere. Sasvim je drugačiji od prva dva, ali ne manje stvaran. Daje mi da u osobi spoznam beskrajnu dubinu bića. Po vjeri »vidim« drugoga kako ga sam Bog vidi.

— Ma koji čovjek bio preda mnom, Očev je stvor, oblikovan od Njega na svoju sliku; duh, a ne samo tijelo, stvaralac, sposoban za slobodu i ljubav. Iako ga unakaziše život i grijeh, u njemu ostaje božanski odsjev, »otisak prsta« Božjeg, vječni poziv Svemogućega da se izdigne iznad sebe, i beskrajna Očeva ljubav.

Za mene je bližnji uvijek, znao ili ne znao, spašen čovjek po Kristu. Pozvan je da ostvari i svoje vječno pravo: postati Božjim djetetom.

Kao Božje dijete on je isto tako brat Kristov, član njegova cjelovita Tijela i brat svim ostalim ljudima.

Zato Bog gleda i ljubi svakog čovjeka kao dio svoga Sina, a ako taj dio više ne živi, ubijen grijehom, njegova ljubav — kad bi bilo moguće — još više ga nastoji spasiti.

* * *

Evo, Gospodine, čovjeka preda mnom.

Moram »ga« gledati
bez obzira na moju simpatiju ili antipatiju,
bez obzira na moja ili njegova mišljenja,
moje ili njegovo ponašanje.

Moram »mu« dopustiti da napada,
da se brani,
da hini.

Moram ga poštivati ukoliko je od mene drukčiji,
a ne ga prisvojiti,
pridobiti za ideju svoju,
zarobiti za sebe.

Moram blag s »njime« biti,
ne ga satrti,
poniziti,
na zahvalnost siliti.

Jer on je, Gospodine, jedinstven: možda bogatiji od mene, a ja siromah; kucam gol i opljačkan na njegova vrata da bih ugledao u dubini srca njegova
tvoj *lik, lice*
koje me zove, koje mi se smiješi:
o uskrsli Kriste!

MOJ MUŽ NIJE KRŠĆANIN

Govorila sam: obratit ću ga kada se vjenčam. Pokušala sam nakon vjenčanja, poticala ga i nježno i nespretno da me prati k misi, iako sam mu naglašavala da je potpuno slobodan. Postigla sam od njega neki vjerski čin. Ubrzo se umorio. Moram priznati da se smanjila moja revnost. Prepustih se redovitoj i umirućoj praksi. Na sreću izvukla me iz mrtvila: jedna moja prijateljica, obrazovana kršćanka, zatim moje sudjelovanje u katoličkoj akciji i redovito preispitivanje moga života. Od tog časa jasno sam uočila dužnosti supruge prema suprugu. Moram mu pomoći da otkrije i živi Krista (on kaže da vjeruje u Boga). Kako? Ne upustiti se u prijašnje iluzije i zablude moje mladenačke zanesenosti; uz pomoć svećenika i prijateljice, u istim okolnostima kao i ja, razmotrismo problem. Evo što pribilježih.

* * *

— »Obraćenje« slobodan je čin. Bog poziva slobodno, čovjek slobodno odgovori. Susret Stvoritelja sa svojim stvorom u osobnoj ljubavi.

Svako ljudsko požurivanje, svako čuvstveno iznuđivanje uspori pravo obraćenje, jer ograniči slobodu i osakati neovisnost osobe.

— Bog si pridržava inicijativu tajnovitog načina svojih iskaza ljubavi. Katkada ispremeće čovjeka, baca na koljena, naglo prosvijetli, a da »obraćenik« i ne zna odakle mu dolazi svjetlo.

Općenito se on krije u »liku« bližnjega. Danas možda više nego ikada u modernom svijetu.

— Obraćenje je danas veoma često prvotno pristup »drugome«.

— Obratiti se znači »vratiti se natrag«. Ne više tražiti sebe, nego zaboraviti sebe. Ne više u vidu

pojedinačnog napretka na uštrb skupine, nego u vidu potpunog ostvarenja po darivanju zajednici.

— Moram tražiti u životu svoga muža sve što ide u pravcu darivanja sebe *da bih mu pomogla da se založi. Tako ću ga staviti na Božji put.* »Tko veli da je u svjetlosti, a mrzi brata svoga, u tami je sve dosada. *Tko ljubi brata svoga, u svjetlosti ostaje, i sablazni u njemu nema.* A tko mrzi brata svoga, u tami je, u tami hodi, i ne zna kamo ide, jer mu tama zaslijepi oči« (1 Iv 2, 9—11).

— Krist je nazočan u sivilu svakidašnjice, u svakoj prigodi boljitka. Poziva. Trebalo bi da ja budem svjetlo svome mužu, da mu ne izbjegne nijedan božanski poziv.

— Možda nikada neću doživjeti radost da onaj koga volim priziva Krista u smislu Objave; ali ako on sebe posve i iskreno zaboravi radi vrednije vrednote, ako služenje drugome stavi iznad svoje koristi — doista nesvjesno, ali stvarno — *on služi nepoznatom Ocu i postaje prijatelj Isusa Krista Spasitelja.*

Tako se zbiva u Evanđelju: uzvanici koji znadijahu narav pripremljene gozbe isključeni su; dok nepozvani stranci okoristiše se gozbom.

Na posljednjem Sudu ljudi su spašeni (ili osuđeni) *jer se dadoše* (ili uskratiše) *drugima,* a da *nisu znali da drugi bijahu Isus Krist.*

— Ženidbom nismo više sami, po našoj smo ljubavi dvoje u jednom. Takvu je ljubav Krist posvetio.

Po meni i po sakramentu koji nas ujedinjuje moj muž stupa istinskom Bogu premda ga ne poznaje.

— Ja moram biti ona koja svagdano podržava, prinosi i posvećuje sve pothvate za boljitak obitelji. Na taj ću način potaknuti svoga muža da pridonese vlastitom ostvarenju u Kristu.

— Svi se ovi nejasni izrazi ljubavi moraju slijevati u misnu žrtvu. Prikazanjem Kristu postignut će širinu vječnosti.

— Imati povjerenje u Krista. Vjerovati u polagano djelovanje Kristove skrivene ljubavi u životu moga muža, ne tražiti »znak« koji osigurava i umiruje, to znači pročistiti moju vjeru a tajnovito pridonijeti rascvatu njegove vjere.

— Moj muž je otkupljen i kršten, Božje je dijete. Ispod neobrađene zemlje, šikare i trnja počiva u njemu sjeme vjere. Moram doprijeti do klice i, ma kakvi bili izgledi, vjerovati da Bog nikada neće napustiti svoje dijete.

»Gospodine, sigurna sam u tvoje obećanje«.

— Po primljenom i življenom sakramentu ženidbe u nama, po međusobnom darivanju, darivamo Boga jedan drugome.

— Žrtvujući se za njega, ljubeći ga, darujem mu mnogo izvornije i stalnije Boga negoli najsjajnijim govorom.

— Ljubeći ga, pomažem mu da ljubi...

— »Ljubav je od Boga; i svaki koji ljubi od Boga je rođen i *poznaje Boga*. Tko ne ljubi, ne upozna Boga, jer Bog je ljubav...

— Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu« (1 Iv 4, 7—8, 16).

... i on, moj muž, uzvraćajući ljubav, susrest će *ljubav*.

* * *

Evo me, Gospodine,
nisam sama, s »njim« sam.
Više me ne možeš gledati a da »njega« ne gledaš sa mnom, jer nas ti mnogo više sjedinjuješ nego bismo mogli mi po našoj ljudskoj ljubavi.
Ukloni od mene napast da ga sudim,
ukloni od mene napast da se savršenijom smatram, jer tko od nas dvoje ljubiti više znade?
Jedini to reći možeš, ti u dubini srca čitaš.

Pročisti vjeru moju, Gospodine, preteško mi je živjeti u neizvjesnsoti,
pouzdavajući se u tebe,
ljubeći vjerno, ne tražeći opipljiv »dokaz« za ljubav moju, prinoseći ti svagdano njegove vrline da ih ovrijedniš, izlažući klicu njegove vjere, suncu tvoje Ljubavi.
I kad se njegovom vidljivom udioništvu u životu Crkve tvoje na zemlji ne bih nikada radovati mogla,
i kada se nikada ne bi zajedništvo naše u tebi moglo potpuno razviti,
ja tu beskrajnu žrtvu *prihvaćam i prikazujem tebi da bi on u dubini svoje tame ljubio te više.*

TRGOVAČKI I KRŠĆANSKI OSMIJEH

Moja je prodavačica odlična kršćanka. Premda joj njezin posao priječi redovitu vjersku praksu, nastoji katkada tijekom tjedna pristupiti pričesti. Jasno je da nastoji i svagdano živjeti kršćanski u životu. Ali je pred nekoliko dana nađoh obeshrabrenu. »Ovo je pasji posao — reče mi — ubijam se poslom da bih zaradila koji dinar«. Nastojah joj povratiti povjerenje. Upotrebih samo ljudske dokaze. Kasnije uvidjeh pogrešku. Na skupnom sastanku rzamatrasmo s gledišta vjere ulogu prodavačice i našu ulogu kao kupaca. Iznenadismo se nad otkrićima.

Da li ću sada imati dovoljno duha vjere da obzirno pomognem prodavačici kako bi preispitala život u vezi sa svojim zanimanjem?

* * *

— Svaki je ljudski rad sudjelovanje u velikom kršćanskom misteriju stvaranja. Zajednički, svatko na svome mjestu, dovršavamo svemir i nitko nema pravo izbjeći tu providnosnu zadaću.

Naša prodavačica prodajom hrani ljude da žive i rastu.

— Svaki je ljudski rad također uslužnost što je neki ljudi iskazuju drugim ljudima. U slučaju prodavačice uslužnost je izravna.

Zato trgovac ne smije biti od onih koji nastoje što veću količinu robe prodati najskuplje, nego mora što bolje »uslužiti« kupca, ponuditi što kupcu najbolje odgovara.

Radije misliti na drugoga negoli na utržak.

— Prodavači koji varaju osobe, koji vješto stvaraju oskudice zaliha — izrabljivači su i ugnjetači ljudi. Takvi i svi koji jedino traže korist izgrađuju

»potrošačko društvo« koje otuđuje čovjeka, a mnoge mlade baca u očaj, pobunu ili smrt.

— Rad nije »jednostrana« usluga, nego *izmjenična usluga.* Naša nam prodavačica nudi za prehranu konzerve, sir, voće itd.; a mi njoj dademo novac, što će kasnije ona zamijeniti za obuću i sl.

— Moramo dakle ispraviti svoj stav prema trgovcima. Neumjestan je oholi i drski postupak: »Plaćamo, mora nam biti zahvalan...«

Moramo *izmjenično biti zahvalni.*

— Upravo ovim izmjeničnim uslugama pruža Bog svagdano prodavačima i kupcima korisnu priliku da se tješnje povežu i tkaju ljudsko jedinstvo radi čega je Isus umro. Dužnost je kršćana da u te prirodne odnose unesu Kristovu ljubav.

— Sve što pripomaže većoj pažnji prema drugim osobama otvara Božji put. Npr. kupci: neka ne uznemiruju za paketiće soli, nego neka zapišu i ostalu kupovinu, neka dođu kad nema navale kako ne bi povećali gužvu itd.

— U maloprodaji kao i mnogim drugim zanimanjima nije najvažnije prodati — kupiti stvari. Važni su i postoje ljudski dodiri. Iskazuju se stiskom ruke, osmijehom, riječima, trenutnom pažnjom...

— Trgovina ne povezuje samo trgovine na malo i veliko nego i trgovce, prodavače međusobno. Radi se o organiziranju i zaštićivanju trgovine, *kako bi se bolje služilo ljudima* i kako bi trgovci doličnije i časnije živjeli. Na taj način neće izmicati ljubavi i Kristu svi razni problemi zarade, raspodjele, politika cijena, porez i prekupaca i posrednika itd.

— Rad mora izdizati onoga tko ga obavlja, a ne ga ponizivati, ugnjetavati. Svakako mu omogućiti življenje, ali mu također pružiti priliku da se ostvaruje darivanjem sebe, traženjem pravde, vršenjem dužnosti...

Biti član strukovne organizacije, zauzimati u njoj neku službu znači, kao i drugdje, ići u susret Gospodinu koji izgrađuje Očevo kraljevstvo s ljudskim stvarnostima u stvarnom svijetu.

— Rad nije kazna. Rad je velika počast što ju je Bog iskazao čovjeku, ali je *poradi grijeha postao mučan.*

Krist je došao radu kao i svakoj patnji dati smisao. Što bijaše beskorisno, kvaran plod ljudske sebičnosti, postalo je mogućnost spasa. Ne po nametnutom naporu rada, nego da prihvaćanjem sudjelujemo u otkupljenju.

— *Pošto se trgovac uklopio u borbu* za boljitak svoje struke, sve što ostaje naporno u trgovačkom životu postaje kršćaninu prigoda usavršavanja: zahtjevi kupaca, umor, natezanja, nesigurnost prodaje, potrebit osmijeh itd.

— Sudjelovanje u Otkupljenju pruža nam se u svagdanjem životu. Svatko prolazi svoj put križa izvršavajući svoje staleške dužnosti.

— Po »zvanju« smo pozvani od Boga da budemo trgovci ili kupci. On nas tu čeka u svakoj grani naše djelatnosti. Svetost se postiže ako sav život dijelimo s Njime.

* * *

Gospodine, večeras mislim na sve trgovce moga grada,
mislim na tvoje izvanredno povjerenje u ljude što ih smatraš dostojnima da s tobom u radu nastave stvaranje,
mislim na mogućnosti međusobnih usluga što ih svagdano tisućama osoba pružaš,
mislim na tihi poziv ljudima da tkaju tajanstvene veze i od raspršenih dijelova načine tvoje veliko Tijelo.

Oprosti za sve stranputice, slijepe ulice onih koji u službi boga-zarade izobličuju stvaranje, izrabljujući braću svoju.

Oprosti onima koji kupuju eda bi stvorili umjetni zemaljski raj i učinili ga svrhom života.

Nauči nas onako kupovati
kao što je tvoja činila majka Marija
i kao što si ti činio kao uslužan dječak.

Učini nas zahvalnima za uslužnosti trgovaca.

Učini da uz pozdrav »dobar dan« budemo pažljiviji prema prodavaču nego prema kupovnim stvarima.

Kraljevstvo je nebesko slično trgovcu...

Kraljevstvo je nebesko slično domaćici...

Zašto, Gospodine, moram tražiti toliko daleko mjesta susreta s tvojom ljubavlju dok me ti svagdano vjerno čekaš da razdijeliš ljudima svagdanji kruh ili me pratiš u mojim »poslovima?«

»MEĐU VAMA STOJI NETKO KOGA VI NE ZNATE«

Svake godine za Božić strogo osuđujemo poganska očitovanja pri ovom blagdanu. Sve nas sablažnjuje i razjaruje. Od pretjeranih troškova za darove do pogrešnih uzbuđenja na »polnoćki«, kao i obilan stol s mirisima kobasica i punjenom puricom.

Redaju se pred našim sudom sva naša braća: nekršćani i oni koji se nazivaju kršćani. Kao i uvijek na strani smo sudaca, a ne optuženih. A još je teže što nakon naših strogih osuda ističemo svoj farizejski stav: mi nismo kao oni; nama je Božić-Bog, pravi kršćanski Bog koji nas je došao u Isusu Kristu spasiti.

Doista, ljudi izobličuju i unakažuju poruku Božića, ali s kojim pravom prosuđujemo nakane i osuđujemo osobe? I zašto gledamo samo crnu stranu ovih veselja? Zašto u tim traženjima sreće i iskrenim uzbuđenjima ne čitamo očima vjere nesvjestan poziv prema Bogu ljubavi što dolazi u susret čovjeku? Zašto, napokon, ne bismo osobno prihvatili kao milost obraćenja ovaj potresan spomen što ga Crkva oživljava u liturgiji? Da li je naša ljubav uistinu čista? Ne »izobličujemo« li možda i mi Boga? Ne bi li i nama prorok mogao ponoviti: »Među vama stoji Netko koga vi ne znate« (Iv 1,26).

* * *

— Mnogima je prečesto Bog postao opći pojam u svagdanjem rječniku, neodređeno »biće« komu se pripisuje magična moć, stvaralačka sila koja razjašnjava svemir i njegovu evoluciju, potreban dokaz koji mora smiriti ljudski um.

Ali to nije Bog kršćana.

— Veoma često za mnoge »čin vjere« ovako glasi: mora biti »nešto« iznad nas; nešto nepristupačno zbog udaljenosti, neshvatljivo zbog tajnovitosti, nešto što treba snositi, postići »blagonaklonosti«.

To nikako nije vjera kršćana.

— Neki veoma često kažu: prakticiramo religiju. No ona se istodobno sastoji:

od neprobavljenih vjerskih spoznaja,
od jedva poštivanih moralnih zakona,
od ponavljanih do dosade vjerskih gesta ili im je u tome sve od religije,
od društvenih krilatica (nekome zaostale, nekome napredne). To nikako nije religija kršćana.

— Bog kršćana nije
bog — predmet,
bog — ideja,
bog — moral,
bog — društveni poredak itd.

Bog kršćana jest
OSOBA,
Osoba koja se zove: Isus Krist,
Osoba koja kao čovjek ima povijest među ljudima.

Bog kršćana nije
»Nešto iznad nas, nego
NETKO MEĐU NAMA.

— Božić je Bog koji dolazi u susret čovjeku, u njegov dom.

Božić je nedohvatljiv, nepoznat Bog, koji postaje *Čovjekom* i dolazi pružiti ruku ljudima, zagrliti ljude, govoriti ljudima, ljubiti ljude, umrijeti za ljude: »Boga nitko nikada ne vidje: Jedinorođenac — Bog — koji je u krilu Očevu, on nam ga obznani »(Iv 1,18).« I Riječ tijelom postade i nastani se među nama i vidjesmo slavu njegovu »(Iv 1, 14).

— Još je ovim zanosnim susretom potresen sv. Ivan kad piše u prvoj poslanici: »Što bijaše od početka, što smo čuli, što smo vidjeli očima svojim, razmotrismo i ruke naše opipaše o Riječi, Životu — da, Život se očitova, i vidjeli smo i svjedočimo, i

navješćujemo vam Život vječni, koji bijaše kod Oca i očitova se nama — što smo vidjeli i čuli, navješćujemo i vama, da i vi imate zajedništvo s nama. A naše je zajedništvo s Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Krisom. I to vam pišemo da radost naša bude potpuna« (1 Iv 1,1—5).

— Bog je postao čovjekom za čitavo čovječanstvo. Dakle i za mene. Došao je da me pronađe, da mi govori, da sklopi prijateljstvo sa mnom, da me spasi. *I ja sam osobno zahvaćen.*

— Mnogi kršćani nisu doli pogani: vjeruju u idole.

Mnogi su deisti: vjeruju u Boga stvoritelja, upravljača svijeta.

Kršćanska vjera znači: *vjerovati u Isusa Krista,* pouzdavati se u njega, živjeti s njime i u njemu, i u njegovoj Crkvi; raditi za Očevo kraljevstvo.

— Neke kršćane treba preodgojiti. Doista, oni mogu prakticirati i poznavati »sociološki« svoju religiju, ali ne poznaju Boga. Potrebno je da pronađu onoga koji je izvor života: Isusa Krista. »Bog nam je dao život vječni; i taj je život u Sinu njegovu. Tko ima Sina, ima život; tko nema Sina Božjega, nema života« (1 Iv 5,11—12). »Tko ispovijeda da je Isus Sin Božji, Bog ostaje u njemu, i on u Bogu« (1 Iv 4,15).

— Zašto smo radije kršćani nego budisti, muhamedanci itd.? Jer se uzdamo *u Isusa Krista,* a ne u Budu ili Muhameda.

Zašto radije pripadamo katoličkoj Crkvi, a ne nekoj drugoj? Jer je *Isus Krist ustanovio ovu Crkvu, i samo ovu.* Mi patimo zbog nesavršenosti njezina ljudska izgleda, ali smo solidarni s njom. Nikada nećemo moći dopustiti osnutak druge crkve pokraj prave Crkve, ali ćemo nastojati pročistiti, pročišćujući sebe da se uvijek sve više ostvaruje *Isusova nakana o Crkvi.*

— Ulažemo mnogo napora da prepoznamo pod vidljivim znakovima — čak pod sakramentalnim česticama — duboku stvarnost: Isusa Krista.

Naginjemo da smatramo milost kao »nešto što se prima«. Kaže se: »Idem prositi od Boga milosti«. Milost je *Kristov život u nama, njegovu ljubav koja nas spašava i preoblikuje* do u srž bića.

»Bog je postao čovjek da bi čovjek postao Bog »(pobožanstvenjen u Kristu).

— Stoga kršćanima čin vjere nije: vjerujem u opstojnost Boga; čak nije ni samo ovo: vjerujem u osobnog Boga, u Nebeskog koji je došao k ljudima, nego vjerujem u *Isusa Krista koji me ljubi i spašava.*

Vjerovati znači za kršćanina prvotno prihvatiti da je beskrajno ljubljen, da mu se oprašta, da je spašen. Za njega Bog nije Netko od koga treba postići »blagonaklonosti«, niti poglavito Netko koga treba ljubiti, nego nadasve Netko komu se treba prepustiti da nas ljubi.

— Za kršćanina veličina Boga nije prvenstveno što je »svemoguć«, nego što je »beskrajna ljubav«. »U ovom se očitava ljubav Božja u nama: Bog Sina svoga jedinorođenoga posla u svijet da živimo po njemu. *U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego — on je ljubio nas* i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijehe naše« (1 Iv 4,9—10). »I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu« (1 Iv 4,16).

— Bog me ljubi,
oduvijek,
beskrajno.

— Moja ništavost ne priječi Boga da me ljubi.

»Svetost se ne sastoji u našoj besprijekornosti«, nego naprotiv u priznanju da smo po prirodi *grešnici* (a ne kao da slučajno griješimo), u ozbiljnom prihvaćanju te stvarnosti i svesrdnom vjerovanju da nas Isus Krist ljubi kakvi jesmo i *da nas ta ljubav spašava.* Zato je i rekao: »Nisam došao radi pravednika, nego radi grešnika«.

— »I Riječ tijelo postade«.
»Među nama stoji Netko koga vi ne poznate«.
Zove se LJUBAV.

* * *

Oprosti, Gospodine, što sam izobličio tvoje lice kao što nedoučeni umjetnici oštete, sprljaju neprocjenjivo umjetničko djelo.

Oprosti što sam te učinio »predmetom raspravljanja« kao da bi vjera bila plod dokazivanja[1]

Oprosti što za svoj nemiran duh učinih od tebe »umirujuće sredstvo«, kao da nisi drugo nego nepristupačan bog filozofa.

Oprosti što od tebe učinih »oružje« protiv »materijalizma«, kao da bi spas čovječanstva bio »pothvat«, a ne »tajna« uskrslog i umrlog Isusa Krista.

I kad otkrih napokon da si mi bio »Osoba« posve bliska, oprosti mi, Gospodine, što te i tada prečesto smatrah:

Nekim, čije zapovijedi vršiti treba kako bih ušao u milost i imao pravo na nagradu vječnu;

Nekim što dođe »naplatiti račun«;

Nekim veoma moćnim, od koga istegnuti molitvom treba što veće koristi . . .

Zaboravih, Gospodine, bitno, najglavnije bez čega je sve ostalo ništetno; ili u najboljem slučaju postaje užasna karikatura.

Zaboravih, Bože, da si *ti Otac koji beskrajno ljubi* i koji me oduvijek želiš svojim učiniti sinom.

Zaboravih, Bože, da si ti *Ljubav*,
i da je *Ljubav* došla k nama.

Zaboravih, Bože, da se prepustim Ljubavi tvojoj.

[1] Vjera nije nerazumna. Razumno je vjerovati u Krista, ali nas nikakvo rezoniranje ne može privoljeti Kristu, Sinu Božjem i Spasitelju ljudi: »Nitko ne može doći k meni ako ga ne privuče Otac koji me posla« (Iv 6, 44). Privoljeti može samo milost.

MNOGE PUŠTAMO SPAVATI

Dok sam sinoć sređivao neke bilješke pročitah ovu izreku Saint-Exuperya što je nekoć zabilježih pri čitanju: »Mnoge puštamo spavati«. Bijaše upisana na poleđini zametnute oomotnice. Kao što često biva, Gospodin me je na neočekivan način upozorio. Razmišljah o ovom njegovom nenadnom rasvjetljenju i hitro preispitah svoj život. Radije moram pažljivo paziti na druge, »razbuditi« ih, pomoći im da rastu nego da osuđujem one koji spavaju i da se obeshrabrim. Koliko će me puta na to morati Krist podsjećati?

* * *

— Oko mene mnoštvo. Među mnoštvom tek se neke osobe bore za boljitak, za vlastiti rast, i vojuju sa svojom braćom za pravdu, ljudsko dostojanstvo i mir. Veoma mali broj. Među kršćanima tek nekoliko »boraca«. Tako malobrojni da ih se na prste može izbrojiti.

— Ljudi se smjestiše u životu kao u noćnom vlaku. Vozi lokomotiva, a oni drijemaju, uljuljani ritmom vožnje. Znadu li kamo idu? Zašto se voze? Da li će se probuditi kad stignu na postaju?

Spopada nas grozno iskušenje da klonemo kad vidimo one koji više niti žeđaju niti gladuju. Ima ih na radu, u kući, među našim prijateljima i drugdje. Mnoštvo samozadovoljnih, robova navika, onih što se odrekoše rasta i borbe za druge: »Dosta mi je moje muke u životu; koliko samo muke da »preživim« (a koliko tek napora da osiguram vječni život!); nek se svatko misli za sebe«.

— A ipak smo mi stvoreni da napredujemo u tijelu, u srcu, u duhu.

Stvoreni smo za rad. Mi moramo izgrađivati svijet, i svaki je čovjek pozvan da se svrsta među ljude s kojima živi.

I čitavo čovječanstvo mora nastaviti svoj uspon u vremenu. Mi moramo sudjelovati u ovom stalnom usponu. Naša će djeca biti bolja od nas, a djeca naše djece još bolja. Bog želi naš »rast«. Bog kao Otac ne može podnijeti da gleda svoju djecu nerazvijenu ili osakaćenu u tijelu ili duhu. Svi su ljudi pozvani da budu savršeni» kao što je savršen Otac nebeski«, i sve su ljudske skupine pozvane da postanu zajednica u Kristu.

— Ma kakva izgledala vanjština, ne smijemo suditi druge, jer:

možda razmišlja onaj koji izgleda da spava,
možda se svladava onaj koji se naviknuo na nešto,
možda je mudri starac onaj koji se djetinjski ponaša.

Ma kakva izgledala vanjština, ne smijemo suditi, jer ne znamo:

što su ljudi morali podnijeti,
što su sve poduzimali,
što ih je udaljilo od drugih.

— Ma koliko okolo nas ljudi bili nepokretni, nemojmo se obeshrabriti. Jer ako čovjek spava, spava na blagu: na skrivenu blagu koje je zakopano ili ga ne pozna, a koje treba otkriti, iznijeti na svjetlo, »objaviti«.

— Nikada ne može presušiti čovjekova sposobnost da se potpuno ostvaruje, dariva i solidarizira, jer čovjek je vrelo, beskrajno vrelo. Izvor mu je u vječnoj Božjoj misli. Prije stvaranja svijeta, on je bio oduvijek u Bogu, u Božjoj ljubavi.

— Čovjek je beskrajno veći, vredniji nego se misli i nego on sam misli. Kada netko posjeduje vjeru, ne može izgubiti povjerenje u čovjeka. Bilo bi kao uvreda Bogu.

— Ima okolo nas ljudi kojima nikada nitko neće iskazati neizmjernu uslugu da oslobodi njihove sakrivene snage, njihova neiscrpiva bogatstva, njihovu sposobnost zalaganja.

— Ako okolo nas ima ljudi koji spavaju, razlog je što mi nismo dovoljno budni. Živimo poluotvorenih očiju, upiremo ih u nebo; još gore, usmjerujemo ih na sebe; prolazimo i ne *vidimo* ranjenike i pozaspale pokraj puta.

— Čovjekova su nutarnja bogatstva: život, ljubav, darivanje. *Otkrit će ih ako mu pružimo priliku da ih stavi u djelo.*

— Treba drugoga osluhnuti, a pažljivo proučiti.
pravi *čas*,
pravo *mjesto*,
da ga zamolimo za nepoznatu uslugu koju bi nam mogao *u tom času učiniti.*

— Od čovjeka koji je spavao i kojega smo »probudili«, eda bi služio svojoj braći, treba najprije tražiti:

da im nešto dadne,
zatim da im dadne još više,
potom da dadne nešto od sebe, od svog vremena...
napokon, treba mu pomoći da *potpuno daruje sebe.*

— Jednog dana razbuđen, zadivljen čovjek pred »otkrićem« blaga u sebi kliče: »Nisam znao da sam sposoban učiniti ovo za druge«.

Tada je spašen. *Netom se počne darivati, počeo je rasti.*

Nanovo je otkrio izvor, svjesno se povezao s njim. Nanovo teče. Možda će mu uskoro dati ime, jer taj u njemu jest *beskrajna ljubav: Bog.*

— Pun zabrinutosti za drugoga, pokraj puta, Isus najprije kaže Smarijanki: »*Daj mi* piti« I jer«. je u njoj probudio izvor darivanja, usprkos grijehu, osposobio ju je za najveće »otkriće«: »Tko pije od vode koju ću mu ja dati, siguno neće nikada ožednjeti. Štoviše, voda koju ću mu ja dati postat će *u njemu izvorom one vode što struji u život vječni*«.

»...Mesija, koji se zove Krist..., to sam ja koji govorim s tobom« (Iv 4).

* * *

Gospodine, večeras ti pitam oprost za sve u svom razvitku nedovršene ljude;
za sve nedorasle, nerazvijene, osakaćene, unakažene,
za sva neuspjela bića što tvoju odbaciše očinsku ljubav.

Pitam oprost za sve zaspale i za one koji su duševno toliko uzeti, opterećeni, zatvoreni, obeshrabreni, ojađeni i robovi navike
da ne nastoje više,
ne znaju više,
ne žele rasti više,
te se predaju i povlače iz ljudske mučne borbe.

Posebno pitam za sebe oprost, Gospodine, jer prolazim uz ove jadnike, zatočenike, ranjenike, niti ih pogledam,
niti im se približim: »Vidje ga i pođe dalje«,
niti im pružim priliku
da se prenu od sna,
da ožive,
da dostignu borce.

Daj mi da svagdano sjednem na rub zdenca,
zdenca mog puta,
umoran možda, ali uvijek pažljiv
na »putnika«,
koji će zatražiti
za sebe i braću:
»daj mi piti«.

Gospodine, oprosti, jer »mnoge puštamo spavati«.

NAŠA KĆI POSTAJE DJEVOJKA

Pripremala sam je na ovaj događaj. Da bih u tome što bolje uspjela, i samu sam sebe pripremala, tražeći u vjeri duboko značenje ove etape, toliko važne u psihičkom i psihološkom razvoju moje starije kćeri.

Kad mi je to, sva sretna, Žaklina saopćila, snažno sam je zagrlila; zatim zajedno molitvom od srca zahvalismo Gospodinu. Odsad je u njoj važan izvor života; skriven, ali je tu. Skupa najavismo ocu veliku novost. Osobno je htio dati Žaklini poklon što ga pripremismo ,i rekao je da će odsada sama birati svoje haljine. Naravno, ja ću je pratiti, određivati visinu novčanih izdataka, ali ću poštivati njezin ukus (pomisao na to veseli me). Za stolom proslavismo događaj, tražeći zgodan čas da njezinom bratu damo neka objašnjenja. Trebalo je da i on dobije visok pojam o ženstvenosti kako bi već odsada i ubuduće poštivao djevojke.

Moram biti iskrena. Nisam mogla odoljeti a da malo ne zavidim svojoj kćeri. I protiv svoje volje mislila sam: blago njoj što ima roditelje poput nas. Sjetih se svoje mladosti, a ujedno tjeskobe i neodređenih odvratnosti što ih je onakav »događaj« izazvao u meni.

Zatim sam zahvalila Bogu što nam je darovao život u vjeri. Sve je lijepo što je dobri Bog stvorio, a kako je nepametno svesti u naše sitne ljudske dimenzije, ili čak izobličit i poremetiti, ono što je Bog htio da bude veliko i uzvišeno.

* * *

— »Razvoj« djevojke ili mladića jest upozorenje koje Bog uputi i navijesti svakome da ih je po prirodnom zakonu uzdigao na izvanredno dostojan-

stvo: odsada su sposobni, s Njime, stvarati druge ljude.

— Ta je uloga povjerena čovjeku od početka svijeta: »Plodite se i množite i napunite zemlju« (Pst 1,28). Ta je uloga nešto najplemenitije što je Bog pridržao za svoju djecu. Što je većma ispunjavaju u ljubavi, sličniji su Svemogućemu. Stvaraoci su kao što je i On, i zajedno s Njime.

— Svaki čovjek mora tjelesno ili duhovno darivati život. Promašaj je neplodan život, bivstvovanje.

»Razvoj« je u tijelu čovjeka znak vječne želje koju Bog želi ostvariti u njemu.

— Treba beskrajno poštivati dijete, jer predstavlja nevinost; ali i ništa manje mladića jer predstavlja uzdanicu.

— Mladić nije svjestan svog dostojanstva, treba mu ga otkriti. Ranjiv je, treba ga podržati; slab je i nestalan jer upravo prima izvanredan polog, polog života:

taj mu život pristiže od postanka svijeta, iz Božjih ruku;

taj život prenosi život njegovih roditelja; po tom životu roditelji žive u njemu;

taj život buja, nasrće, sili da bude prenijet.

Nazočnost ovog divnog izvora u sebi daje neznatnom čovjeku veliko dostojanstvo, ali također donosi tešku odgovornost.

— Ovo bitno razdoblje s ulaskom djeteta u zrelost roditeljima je Božji poziv da pročiste svoju ljubav. Bog ih podsjeća da nisu »dali« život da ga pridrže za sebe, nego da bi život nanovo mogao rađati život: »Čovjek će ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu« (Pst 2, 24).

— Dijete je posve u rukama svojih roditelja: tijelom, srcem, duhom.

Mladić (djevojka) mora postupno preuzimati iz njihovih ruku breme čitava svog bića;

Jer mladi čovjek mora posve »posjedovati sebe« kako bi se jednoga dana mogao potpuno darovati.

— T i j e l o pripada mladiću (djevojci), a ne pripada više roditeljima.

Moraju prihvatiti da dijete želi sve manje i manje pažnje i milovanja.

Ali mu moraju pomoći da sam svoje tijelo ispravno i skladno razvija, oblači, dotjeruje, poštuje i nastoji da ga drugi poštuju.

Uskoro će, naime, morati sam potpuno njime raspolagati.

— S r c e pripada mladiću (djevojci), a ne više roditeljima.

Moraju prihvatiti da njihovo dijete sve manje i manje želi njihovu prisutnost, njihove izljeve nježnosti.

Ali mu moraju pomoći da sam ravna i izgrađuje svoju čuvstvenost, da se vježba kako bi istinski ljubio prijateljevanjem i darivanjem sebe drugima.

Uskoro će, naime, morati sam potpuno raspolagati svojim srcem.

— D u h pripada mladiću (djevojci), a ne više roditeljima.

Moraju prihvatiti njegovu želju da više ne želi slijepo slijediti njihove ideje, njihove ukuse, njihov izbor.

Ali mu moramo pomoći da sam misli, da ima svoj stav, svoj vlastiti ukus, da osobno izabire put života.

Uskoro će, naime, morati biti uistinu zrela osoba.

Moraju prihvatiti da se dijete postupno želi osloboditi posve ropske poslušnosti.

Moraju mu pomoći da sam odlučuje, da sam hoće upravljati sobom.

Uskoro će, naime ,morati sam pametno raspolagati svojom slobodom.

— Teško je ljubiti, jer ljubiti znači odreći se sebe pred drugim, a odreći se sebe donosi mnogo patnje.

Da dijete dođe na svijet, mora se odvojiti od svoje majke, i majka trpi u tijelu.

Da odrastao uđe u svijet, mora se »odvojiti« od svojih roditelja; i oni trpe u srcu, u duši: »U mukama djecu ćeš rađati« (Pst 3,16).

— Veličina je čovjeka što može oblikovati, tvoriti sam sebe.

Uspjeh se odgojitelja sastoji u tome da ne bude više neophodan mladom odgojaniku, pitomcu.

Čast je roditeljima ako su produžili u djeci život što su ga i sami primili.

Njihova je zadaća da život *prenesu* i da se postupno povlače kad ugledaju da život cvjeta u njihovoj djeci. Na neki način i oni će donijeti plod: »Plodite se i množite se...«

Teško onome koji sebičnosti radi skreće ili zaustavlja put života.

* * *

Molitva moje kćeri:

Hvala ti, Gospodine, što si me dostojnom smatrao da se u meni razvija život.

Daj da s poštovanjem i ponosom ovaj izvanredan da primim.

Daj mi snagu i ljubav
da očuvam,
da razvijem,
da poštujem tijelo svoje.

Da mi tijelo bude čisto i lijepo, prikladno sklonište života.

Da ovaj život već po meni blista, da zrači radost na sve one koji okolo mene malakšu ili umiru.

Za svoje roditelje molim te, Gospodine: pomozi im da se oproste od svoje djevojčice, a da ponosno i radosno prihvate svoju djevojku-ženu.

Da prihvate s dovoljnom velikodušnošću i pravom ljubavlju da će im drugi ubrati porasli cvijet.

Da se nikada ne srde na onog koji će me sa sobom odvesti jednog dana ,nego da se pripreme već sada da me daruju njemu.

Pomozi mi da prema njima nježna budem, kako bih ublažila njihovu bol i u njihovu žrtvu unijela radost.

Također te molim, Gospodine, za mladiće koji ne poznaju dostojanstvo svoje,
za djevojke koje se jadaju na ženstvenost svoju ili je preziru,
za one koji pustoše, rasipaju, izopačuju ono što ti hoćeš da bude u čistoći i sjaju.

Napokon, Gospodine, nek ovaj život u mom tijelu bude jednog dana bujno vrelo, da susretne drugo vrelo i s njime se stopi i brizne u novi život .

Učini da s tvojom pomoću ostanem raspoloživa i svježa, prepuna zahvalnosti tebi koji mi »učini velike stvari«.

ČUDESNO SREDSTVO ZA UMIRENJE

Jakov je jutros na poslu najavio da mu je liječnik propisao potpun odmor za nekoliko tjedana. Boluje od živčane iscrpljenosti. U zgradi se stanarka često potuži mojoj ženi kako »ni oka ne može stisnuti noću«. Uzima tablete za spavanje. Jedna druga prijateljica uzima tablete za smirenje..., a i ja bih morao napokon poslušati savjet liječnika: piti samo jednu šalicu kave na dan i smanjiti broj cigareta. Moram priznati, živim u trajnoj »napetosti živaca«. Vrijeme je da se sredim.

Nažalost, ne bolujemo sami. Okolo nas su mnogi razdražljivi, opterećeni, nemirni. Nastoje pronaći način života koji bi im donio smirenje ili, još više, neki čudesan lijek da ih »opusti«, »umiri«, »uspava«.

No, da li smo na ispravnom putu? Ne postoji li neko drugo spasonosno sredstvo za jadne, izmučene, rastrgane, zamorene ljude što se vuku ili padaju pod teretom? Nema li nam što Bog reći na naše tjeskobne krikove? Nema li za nas kakvo učinkovito sredstvo z a u m i r e n j e?

* * *

— Užasnut čovjek ugleda opasnu pukotinu u zidu svoje sobe. Zalijepi je čvrstim papirom. Za trenutak osjeti sigurnost: prvo umirujuće sredstvo.

Ali se zid raspucao još više, razderao papir. Još jače zalijepi: drugo umirujuće sredstvo.

Tako nezreo čovjek zatvara oči pred zaprekom; za jedan je trenutak siguran, ali zapreka ostaje. Ljudski lijekovi veoma često samo prividno liječe *Ne rješavaju srž problema.*

— Zastalno, današnjem je čovjeku potrebna hrabrost da pronađe mir, pravo opuštanje, san.

Zastalno, mora se svim svojim snagama boriti za ljudskije uvjete života...

No da li je buka jedino izvan čovjeka?

Nije li također u pameti što se lomi između dobra i zla?

Da li je zaglušan ritam jedino na radu, u jurnjavi prometnih vozila?

Zar je napetost jedino u životu? Nije li također u srcima?

Današnji je čovjek raskomadan. Oslabljen vanjskim brigama, sav se raščetvorio. Njegova vitalnost, seksualnost, osjećajnost, njegova mašta i njegove moći sve više i više izmiču jedinstvenosti osobe.

— Današnjeg čovjeka iscrpljuje stalna trka da pronađe smisao svog bivstovanja. Njegove ga do skrajnosti preopterećene moći odasvud razapinju i otuđivaju od njega samoga. Njegov živčani sistem najprije slijedi mahniti ritam, a potom se jednog dana razdraži i npokon sruši.

— I pored ove drame neki ljudi bezvezno govore:

to i jest prava sloboda: dopustiti svim svojim snagama da rade i ostvaruju po miloj volji;

drugi — snagom volje — uspostavljaju tiransku policijsku upravu u svojoj nesređenoj unutrašnjosti, škode sebi i ne zadovolje vlastite prikraćene moći;

drugi se pozivaju na više principe, na moralne zakone a da ne prilaze izvoru tih zakona;

drugi se, napokon, hvataju liječnika, psihijatra... I lijekovi, droge pruže im zamišljene smirenosti.

— Kršćanin misli da je ta nutarnja raščetvorenost u čovjeku posljedica dublje pukotine. Čovječja je narav ranjena grijehom (ne — ljubavi). Nagonske snage traže svoje vlastito ostvarenje — neovisno o drugim moćima — izvan svake ljestvice vrednota i zanemaruju svaki drugi cilj osim svog osobnog udovoljavanja. Vanjski »izazovi« današnjega svijeta pogoduju i otežavaju ovaj poremećaj.

— Slično, postoji u čovjeku dubinska čežnja za unutarnjim skladom, mirom i potpunim ostvarenjem čitava bića. Svaka je osoba pozvana na najviši

uspon i pobožanstvenje. Sotona je vješto predložio čovjeku da se ostvari po svojoj težnji: »Bit ćete kao bogovi« . . ., ali bez Boga.

— Dakle smo mi nesavršeni, nesposobni da sami po sebi postignemo svoj potpun razvitak. Jedino u Kristu spasitelju možemo biti pobožanstvenjeni: »U ljubavi nas predodredi sebi za sinove po Isusu Kristu« (Ef 1,5).

— Ovo je problem:

ili se čovjek nastoji sam ostvariti bez Boga, a tada se osuđuje na unutarnju anarhiju;

ili čovjek prihvaća da se posve otvori spasiteljskoj Ljubavi kako bi u svakom trenutku svoga života postao *»novi čovjek«*, uravnotežen, smiren (ne znači oslobođen patnje). To je shvatio sv. Pavao i divno izrazio: »Za me je Krist uistinu *život*« (Fil 1,21).

— Drama je modernog čovjeka što on niječe Boga ili ga se želi odreći. Što se više udaljuje od Njega, to više pribjegava »umirujućim sredstvima«, više sebi škodi. Ako nanovo ne pristupi Kristu Spasitelju, bit će njegova najveća kazna što će *uništiti svoj unutarnji život.*

— Budući da ne samo griješimo nego smo također prije svega doista grešnici, tj. ranjeni u svojoj naravi, moramo slobodno uvesti Krista u dubinu svoga bića. On će unijeti u nas Jedinstvo i udijeliti Mir.

— Sakrament Pokore nije više u modi. Međutim, ma kakva bila vanjska »forma« Pokore, neophodna je današnjem svijetu. Svakome se Otkupljenje nudi da uništi grijeh koji ruši jedinstvo čovjeka. Ljubav nas spašava, ponovno dovodi u sklad čitavo naše biće i dubinski ga smiruje: »Ostavljam vam mir, i to moj mir dajem vam. *Ja vam ga ne dajem kakav svijet daje*« (Iv 14,27) — govori Isus.

— Treba moliti Krista da nas otkupi, ali mu moramo i sebe prikazati.

Svaki se čovjek, *ma kakav bio njegov život i ma kakav bio bezuman život svijeta koji ga okružuje,* može sabrati (uzeti malo po malo u ruke sve svoje

snage), pronaći vlastitu ravnotežu kako bi išao prema drugima i prema Bogu. To mora ako hoće živjeti.

— Malo po malo moramo sav svoj život »postaviti u Boga«. Da se sve dade, dovoljno je nekoliko trenutaka bilo gdje, bilo kada.

Krist čeka svakoga da mu ponudi svoj *mir.*

* * *

»Tražio sam Gospodina, i on me usliša, *izbavi me od straha svakoga*« (Ps 34,5).

»Samo je u Bogu *mir, dušo moja,* samo je u njemu nada moja« (Ps 62,6).

»Gospodinu su svagda oči moje upravljene, jer *mi nogu izvlači iz zamke*« (Ps 25,15).

»Povjeri Gospodinu svu svoju brigu, i on će te pokrijepiti; neće dati da ikada posrne pravednik« (Ps 55, 23).

»Gospodin mi je svagda pred očima; jer mi je zdesna, *neću posrnuti«.*

»Stog mi se raduje srce i kliče duša, i *tijelo mi spokojno počiva*« (Ps 16,8).

»Čim legnem, odmah u miru i usnem, jer mi samo ti, o Gospodine, daješ miran počinak« (Ps 4,9).

»Miljenicima svojim *u snu* Gospodin daje« (Ps 127,2).

STANOVI ZA BOŽJU DJECU

Petar je bio aktivan član stanarskih udruženja. Reče mi: »Stanujem na šestom katu zgrade, u gradskoj četvrti velikih zgrada. Sinoć sam s prozora svoga stana promatrao stotinjak svjetiljki koje uokolo prodirahu u noć. Zamišljah kako se okolo svake svjetiljke okupljaju članovi obitelji, a potom će nastojati zaspati da prikupe snage. Također pomislih na tisuće, milijune ljudi koji se u tom času vraćaju u svoj stan ili u kućerke što im služe za stanovanje. Razmišljah pred Bogom o teškom stambenom problemu. Da li se Gospodin zanima za taj problem i da li mene kao kršćanina tišti ovaj problem ukoliko bih samo htio učiniti uslugu svojoj braći?«

* * *

— Kao što je biljkama potrebno ustaljeno mjesto da se razviju, puste korijen, urode plodom, tako je čovjeku i njegovoj obitelji potrebno »boravište« da bi se mogli razvijati i živjeti.

— Što je čovjek više odvojen od kuće mnogobrojnim selidbama radi posla, razonode, i što je više u dubini svoga bića rastrgan mnoštvom svojih aktivnosti upornošću i nasiljem vanjskih primamljivosti, što se nameću njegovim osjetilima, to više osjeća potrebu doma gdje bi se mogao sabrati i oporaviti.

— Dom bi morao biti mjesto gdje se čovjek može osvježiti, odmoriti, čitati, jesti, spavati i gdje se može molitvom preporoditi.

Što vrijedi za čovjeka, vrijedi i za obitelj. Što se više obitelj cijepa i raspršuje po gradu u različitim životnim prilikama, to više joj je potreban »dom« gdje bi se svi mogli ponovno sastati.

— Kada su ljudi primorani izbivati iz kuće — pogotovo zbog posla — društvo na brzinu gradi privremena prihvatilišta.

Kada mladi, zbog nedostatka obiteljske topline, postanu »nastrani«, »nepopravljivi«, »prestupnici« ... jedino ih se još u »domovima« nastoji preodgojiti. Najnapredniji sistemi nisu ništa novo pronašli. Pokušavaju stvoriti umjetne obitelji sakupljajući mladež u selo, u prostorije, zgrade itd.

— Bog zahtijeva da čovjek ne rastavlja ono što je on sjedinio. Što je on sjedinio? Bračne drugove, ali i čitavu obitelj: oca, majku, djecu. Sjedinio ih u ljubavi i po ljubavi. Živi odsjev Trojstva.

— U domu, u srcu obitelji, čovjek ostvaruje najljepšu svoju težnju da bude stvaralac s Bogom. Izvršavanjem ove odgovornosti — u ljubavi — Bogu je sličniji.

— Zato je svaki dom hram:
hram Božje djece,
hram obitelji koja je slika Trojstva.

Bilo bi razumljivo da se blagoslivljaju domovi kao što se blagoslivljaju crkve kad bi naša vjera bila živa.

— Svaki čovjek, svaka obitelj ima pravo na dostojan dom. Ne možemo biti spokojni dok ga mnogi i mnogi još nemaju.

— Tko ima nenastanjen stan i tko ga bez opravdanih razloga ne iznajmi, težak je krivac pred Bogom i svojom braćom ljudima.

— Tko kaže: »Ja ljubim Boga« jer pridonosi izgradnji neke crkve, a da isto tako nije *barem zaokupljen* problemom nestašice stanova, taj je lažljivac ili nesavjesnik. Nijedan dar, naime, bio on ispravan ili velikodušan, poklonjen Bogu i kršćanskoj zajednici, ne može osloboditi kršćanina od dužnosti prema čovjeku.

— Oni koji dopuštaju ili pomažu *raskoš* u crkvama ili u svojim domovima, dok milijuni ljudi još nemaju »gdje bi dostojno naslonili glavu«, čine tešku pogrešku, ako ne i grijeh:

jer slava Božja *ponajprije* traži da nitko od njegove djece ne bude povrijeđen u svom dostojanstvu;

jer suvišak prvotno pripada braći ljudima, a zatim vlasniku.

— Bitna svrha je doma da se čovjek odmori, da se u ljubavi ostvaruje i stvara obitelj, a sve to olakšava da se izvrši što Bog od nas zahtijeva:

stan svakoj obitelji (temeljna stanica čovječanstva),

dovoljan broj soba, da se omogući potrebna odvojenost svakom članu, i plodna prisnost roditelja,

soba za zajednički dnevni boravak,

bar nekakva udobnost za odmor tijela da osvježi duh,

nešto tišine (akustična izolacija) radi sabranosti itd.

Dužnost je čovjeka da izvrši tehnička rješenja, a kršćanina da u duhu vjere osvijetli i dade dubok smisao svim čovječjim pothvatima i rješenjima.

— Kad graditelj projektira kuće, kada stručnjaci proračunavaju izdržljivost materijala, kada poduzetnici, zidari, drvodjelci... započinju posao itd.,

ali, također, kada ministarstvo pristupi stambenom problemu, zastupnici odobre troškove za gradnju, predstavnici se stanara zauzmu za njihova prava itd.,

svi, svi oni sudjeluju, svatko na svome mjestu, na još uzvišenijem djelu, a da toga nisu svjesni: naime, ne grade samo ljudima kuće nego i svetišta Božjoj djeci.

* * *

Gospodine, evo me pred tobom večeras u svom domu.

Oko mene su neki u vlastitom domu, neki se još stiskaju u straćarama, a neki se mnogobrojni u ovom širokom svijetu moraju ispružiti na hladnoj zemlji. Bilo gdje.

Netko moli dok i ja molim,
neki jedu svoj svagdanji kruh,
neki spavaju,
neki ljube.
Ti si tako htio.

No neki se prepiru i tuku,
neki bježe jer se »tamo unutra« više ne može izdržati,
neki ne rađaju život jer nema mjesta za više djece,
neki postaju suludi jer im buka prječi spavanje.
Ti tako nisi htio.

Zato je, Gospodine, važan stambeni problem; danas možda više nego jučer:
jer današnji čovjek umoran, iscrpljen ritmom života, sve više odmora treba;
jer današnji čovjek bogatiji kulturom, iskustvom, sve više mora izgrađivati nutarnje jedinstvo;
jer današnja obitelj mora stalno prihvaćati svoje stvarateljske odgovornosti.

Gospodine, okućiti ljude znači Tebe okućiti.

Razdražuje nas što se poistovjećuješ sa svakim čovjekom;
nije nam prihvatljivo, ne možemo te mimoići, nalazimo te na svim putovima našim...

I čak nas prinos jedne cigle za tvoju crkvu ne oslobađa da te dolično primimo na stan. Jer davši stan »siromasima«, dajemo tebi koji se s njima poistovjetio: »Bio sam beskućnik...«

Da se, Oče, tvoja djeca ne bi više rađala u spiljama,
da bi rasla i razvijala se tjelesno, umno, duhovno kako Ti želiš,
da bi se razvijalo tvoje veliko Tijelo Čovječanstva,
pomozi nam da gradimo kuće za ljude,
pomozi mi da se osobno »angažiram«
makar samo s jednim prijedlogom u raspravi,
jednim glasačkim listićem;
možda još i više ako to od mene tražiš,
kako bi bilo mjesta za svu tvoju djecu u svratištu Svijeta.

NA SLIKU BOŽJU

Zamolih Jakova da bi mi večeras pomogao u uredu umnožiti ciklostilom raspise. Mogoh sam učiniti, ali želim da »zajednički učinimo«. Neznatan posao, a mislim na mnogobrojne druge slučajeve gdje radim »ono što treba učiniti«. No zašto ja tako postupam?

Držim da sam nešto napredovao. Nastojao sam ne oteti mjesto drugima, nego im naprotiv stalno pomagati da prihvate svoje odgovornosti. Svakoga sam obzirno usmjeravao u zgodnu priliku kako bi se angažirao prema svojoj sposobnosti. Zamalo mi je postalo prirodno da one koji me okruživahu nagovorim da budu uslužni. Ali nije li ovo sada postao automatski gest ili do u tančine provedena »apostolska tehnika«, a ne gest pun duha, srca i vjere? Moram danas pronaći duboke razloge moje poduzetnosti, nanovo po vjeri rasvijetliti duboke poticajne razloge moga stava.

Čitanje jednog članka o Bogu otvorilo mi je pogled o kojem još ne razmišljah. Gospodin mi je govorio u Evanđelju, rasvjetljujući moj život upravo u trenutku kada mišljah da nije povezan s vjerom.

* * *

— Bog nije sam. Kad bi bio, bio bi strahovit sebičnjak. Trojeosoban je. Tri osobe tako ujedinjene, a samo su jedan Bog.

— **Ljubiti znači posve zaboraviti sebe radi drugoga, dati se potpuno bez protuusluge da bismo drugoga obogatili i s njime bili jedno.**

U Trojstvu je svaka osoba *posve* usmjerena *prema drugoj*: »Ptica je ptica jedino kad leti«; i svaka je osoba *cjelovita u odnosu* prema drugoj.

Bog »jest« Ljubav.

— »Sve moje tvoje je, i tvoje moje« (Iv 17, 10).

»Ja i Otac jedno smo« (Iv 10, 30).

»Upoznajte da je Otac u meni i ja u Ocu« (Iv 10, 38).

— Svaka je osoba u Trojstvu:

potpun dar,
potpun odnos,
potpuna ljubav.

Govoreći ljudski, moglo bi se reći da kad bi se osobe u Trojstvu prestale darivati i ljubiti, prestale bi opstojati.

— Dakle, Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku. Između ostaloga znači da ga je stvorio za darivanje i za »odnose« sa svojom braćom. Stoga se jedino darivajući i ljubeći preko pojedinačnih zajedničarskih odnosa može potpuno ostvarivati.

— Moramo postati ono što jesmo. Moramo izvući iz sebe sliku Boga, malo po malo je jasno utvrditi, kao što kipar izvlači iz marmora zamišljeni lik.

— Mogu »postojati« jedino po potpunom zaboravu sebe da bih se produžio do drugih.

Mogu »postojati« jedino po potpunom *odnosu s drugima.* Vrednota mojih odnosa označit će dubinu i svrhu moga bića.

— Što više zaboravljam sebe kako bih se drugima darovao,
što više izgubim sebe kako bih našao druge,
što više zaboravljam sebe kako bih dohvatio druge:
više postajem Božja slika,
više »jesam« osoba kakvu je zamislio Otac.

»Tko ljubi svoj život, izgubit će ga; a tko mrzi svoj život na ovome svijetu, sačuvat će ga za život vječni« (Iv 12, 25).

— Sve što je za druge — jest život.
Sve što je samo za mene — jest smrt.

— Kad pomažem druge da zaborave sebe eda bi se darovali, pomažem im da usvoje u sebi Božju sliku. Doprinosim da »budu, postoje«.

— Nema »sitnica« na stazi darivanja. Najmanji gest u korist drugoga, čak i najmaterijalniji, korak je k potpunom ostvarivanju bića.

— Darivanje uči darivanju.

— Kad nam se u svagdanjem životu ukažu prigode darivanja, Bog ih pruža da nam omogući rast.

— Ako se od mene uvijek zahtijeva
ne da djelujem, nego da potičem drugoga na djelovanje,
ne da mu nešto darujem, nego da pomognem da daruje,
ne da se povežem s njim, nego da ga potaknem da se i on okolo sebe splete vezama unutar skupine kojoj pripada,
to je radi toga da ga odvojim od njega samoga, i učinim čovjekom kakva ga je Bog od vječnosti zamislio.

— »Ljubite jedni druge *kao što sam ja vas ljubio*« (Iv 15, 12).

»Da svi budu jedno. *Kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi,* neka i oni u nama« (Iv 17, 21).

Krist nam zato daje svoj život da uzdigne naše darivanje i našu ljubav do razine trojstvene ljubavi. I zato smo ne samo prava Božja *slika* nego i *pobožanstvenjena* osoba. Jer izgrađujemo Tijelo Kristovo, a ne samo Tijelo »čovječanstva«.

* * *

Gospodine, tko sam ja?
Zašto osjećam u sebi nedovršenost?
Zašto imam utisak da sam na putu, u hodu, da nisam dovršeno, ustaljeno, sigurno, čvrsto biće koje bi mi ulijevalo povjerenje i poštedjelo me napora?
U meni je slika Božja koju moram malo po malo, u guštari svakidašnjice, slobodno javno očitovati...
Na putu sam uspjeha...
i drugi također oko mene,
i čitavo čovječanstvo, narod u bolnom hodu prema vlastitom ujedinjenju.

Klanjam ti se, Bože, posve daru čisti, ljubavi čista.

Promatram te kao sve moje i svrhu moju.

Učini, Gospodine, da sav moj život postane dar.

Učini da druge ne gledam kao strance, nego kao braću, jer svako je odvajanje od njih nazadak,
svaki uspostavljen most napredak,
svaki okret u sebičnost zastoj je mog uzrasta: »ništavilo«.
svako darivanje jedna je stepenica prema cjelovitom usponu: »na više«.

Pod tvojim pogledom, Gospodine, morao bih na putu drugih biti onaj koji ih poziva da se daruju:
tako ću iskazati najveću uslugu
da postanu »slika Božja«
i pobožanstvenjeni u Isusu Kristu.

MRTVI ŽIVE

Žurno, uplašen, uspinjah se na treći kat. Traži me gospodin X... Kad uđoh u sobu, njegova mi žena, sva u suzama, reče: »Gotovo je!... Sve je gotovo«. Upravo je umrla njezina majka.

Jakov i ja nastojali smo što smo bolje mogli pomoći ucviljenim susjedima. Jučer smo ujutro, nakon vjerskog obreda, otišli s njima na groblje. Jakov je dobio slobodan dan.

Navečer smo molitvom zahvalili Bogu. Ponajprije zbog prijateljstva što ga obitelji X... iskazaše stanari. Već dvije godine znatno su se poboljšali odnosi među stanarima. Do tada je većina stanara živjela u svom »bjelokosnom tornju«, a manjina je izlazila jedino da se žestoko posvađaju. Predložih N... da poradi oko dobrovoljnog sakupljanja novca da bismo poklonili vijenac za pokojnicu. Vrlo se rado odazvao, iako je nedavno upravo on oštro odbijao da se »miješa u tuđe poslove«. Neka svatko misli za sebe, govorio je, to je najbolji način da živimo u miru.

Naša molitva nije bila samo čin zahvalnosti nego smo otkrili teške nedostatke u našem postupku. Nismo se usudili zamoliti dvije kršćanske obitelji da prisustvuju misi koju smo dali odslužiti za dušu pokojnice. Pogotovo nisam ni spomenuo njezinoj kćeri kršćanski smisao smrti. Njoj, k r š ć a n k i, pružismo čisto l j u d s k u »utjehu«. Doista i zbog plašljivosti, ali — budimo iskreni — i zbog nedostatka vjere. Mi nismo nikada otvoreno pristupili tajni smrti. Zadovoljili smo se da mislimo i tvrdimo da postoji prekogrobni život duše. Bojali smo se ako bismo duže razmišljali, da ćemo ustanoviti siromaštvo i krhkost sadržaja naše vjere.

Bili smo osvjedočeni, Gospodine, da nas ti ovom tako bliskom smrću pozivaš na razmišljanje, te smo zajednički odlučili preispitati svoje ponašanje u vidu vjere.

* * *

— Govorili smo kao i drugi:

»Imala je lijep život« (ovako smo nastojali tješiti *prošlošću*).

»Jadnica, ni svoje se mirovine nije nauživala« (zar je to kršćaninu ideal pri kraju života?)

»Tiho je preminula..., nije trpjela« (odviše ljudska utjeha).

Kao i ostali, govorili smo o »smrtnim ostacima«, o više ili manje vječnoj »tuzi« i »gubitku«. I mi smo uzdahnuli: »Sad je sve gotovo«.

Jasno da su ovo samo riječi, ali otkrivaju određeni mentalitet. Ne poganski, ali ni kršćanski. Nije nam bilo na čast.

— Mi, naime, vjerujemo u Isusa Krista. A Krist nam danas ponovno kaže da za Njega i za kršćanina smrt više ne postoji. Ušla je u svijet po grijehu, ali ju je On pobijedio: »Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko god živi i vjeruje u mene, *neće umrijeti nikada*« (Iv 11, 25—26).

»Ako tko očuva moju riječ, *neće vidjeti smrti dovijeka*« (Iv 8, 1).

— »Život vječni« nije život koji započinje nakon smrti, njegov je početak na ovoj zemlji. »Voda« koju Krist nudi žednom čovjeku, kao što ju je ponudio Samarijanki, postat će *u njemu* »izvorom vode koja struji u život vječni« (Iv 4, 14). Koji žive u Kristu, već sada su u njemu uskrsnuli.

»Tko vjeruje, *ima život vječni*« (Iv 6, 47).

»Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, *ima život vječni*« (Iv 6, 54).

— Čitavo stvorenje, uključivši i »tvar« i »tjelesa«, mora snagom Otkupljenja ući u vječnost: »Stvorenje sa svom žudnjom iščekuje ovo objavljenje sinova Božjih... jer i stvorenje će se osloboditi

robovanja pokvarljivosti da sudjeluje u slobodi i slavi djece Božje. Jer, znamo: sve stvorenje zajedno uzdiše i muči se u porođajnim bolovima sve do sada« (Rim 8, 19—22).

— Krist je uskrsnućem konačno usmjerio hod čovječanstva. Odsada neka neodoljiva struja vuče sve otkupljenike u brazdu uskrsnulog Krista. Smrt je samo prijelaz, pristup u konačan život. Bog nas čeka: »*Neka se ne uznemiruje srce vaše!* Vjerujte u Boga, i u mene vjerujte! U kući Oca mojega ima mnogo stanova... Idem pripraviti vam mjesto... ponovno ću doći i uzeti vas k sebi, da i vi budete gdje sam ja. A kamo ja odlazim, znate put... Ja sam Put, Istina i Život« (Iv 14, 1—6).

— Jednostavnost Isusova govora ne smije zavesti našu maštu, i inače sklonu da *materijalizira duhovne stvarnosti.* Mi tražimo »nebo« iznad oblaka i uvjereni smo da je naseljeno bucmastim anđelima. Ali nebo nije maštanje. Nebo je beskrajna *Ljubav.* Biti »u nebu« znači živjeti u skladu trojstvene *Ljubavi.*

— *Treba s potpunom vjerom prihvatiti vječni život, ali ta vjera nije slijepa.* Već i sam ritam naravi, čovjekove duboke težnje, sveopći uspon čovječanstva i svemira prema duhu, sve to nije drugo nego napredovanje, nastojanje za konačno ostvarenje u vječnosti.

— Bačeno zrno u zemlju nije osuđeno na smrt. Iz njega izvire bogatiji i bujniji život. Smrvljeno je zrno, živo u kruhu; ono podržava i rascvate drugi život, ljepši i plemenitiji.

— I po ljudskom planu ne umiru ljudi posve. Žive u drugima, u svojoj djeci, u svojim unucima... Ali također u svima onima kojima su sebe darovali, tj. u svima onima koje su ljubili. Žive do svršetka svijeta u svojim djelima i u posljedicama svojih djela.

— Čovjek je sav usmjeren prema vječnosti. Ili je, dakle, apsurdan stvor, neshvatljivo čudovište, divno djelo slijepog slučaja; ili na njegova bitna pitanja postoji odgovor.

Zašto je inženjer zamislio i konstruirao automobil ako li ne da se kreće cestom?

Zašto ptica ima krila ako li ne da leti?

Zašto je čovjek obdaren prikladnim moćima: razumom, savješću, srcem ako ne da shvati beskonačnost i vječno živi?

— Nauka Teilhard de Chardin-a (i mnogih drugih), pojačana njegovom izvanrednom intuicijom, pokazuje nam divan uspon čovječanstva i svemira prema višoj svijesti i duhu, divovski napor života, kako bi nadvisio granice vremena i prodro u vječno. »Na zemlji, kaže Saint-Exupery, jedino rađanje vodi k cilju«.

— I po ljudsku možemo razumno vjerovati u vječno određenje čovjeka i svemira, u izvanredan procvat svih u njih ubačenih klica beskrajnosti. Objava nam potvrđuje i beskrajno nadmašuje ono što je naš duh tek naslućivao: nije nam darovan »ljudski« život, nego život pobožanstvenjen u Kristu.

— Nema smrti. Naši pokojnici žive. Oni su kao i mi udovi sveopćeg Kristova Tijela. Duhovno smo povezani s njima. Ne postoji više tjelesni omot koji bi došao u dodir s našim pohlepnim sjetilima. Međutim, neće nastupiti noćni muk; nestaju tjelesne granice, ali možemo s njima komunicirati u vjeri.

— Tko prima Krista u Euharistiji, prima njegovo čitavo Tijelo. Jer umrli i uskrsli Krist ne može biti odijeljen od svoje braće. Tko prima Krista u Euharistiji, prima ono što »živi« u onostranosti. *On u Kristu duboko komunicira sa svojim pokojnicima.*

— Za kršćanina tjelesna smrt nije svršetak, ona je etapa: ulazak u vječni život. Za kršćanina nema »nestalih dragih pokojnika«. Oni su *nazočni, živi u Kristu.* Jedino grijeh odjeljuje, jer jedino grijeh rada smrt.

* * *

Gospodine, vrtoglavica me hvata nad ovom velikom tajnom...

Kad pomamno nasrnem na zemaljsku hranu, za trenutak zadovoljno je moje tijelo, ali moj duh ostaje gladan.

Kada se uzraduje moj duh i moje srce, radost ispuni čitavo moje biće. Tada osjećam da radost nadilazi zadovoljstvo mojih osjetila.

Živim u nestalnosti a trebam stalnost.

Živim u vremenitosti a žeđam vječnost.

Živim u omeđenosti a gladujem beskonočnost.

Gospodine, nipošto ne vjerujem da sam
riba bez vode,
ptica bez neba,
um bez razumna odgovora,
put koji nikamo ne vodi.

Nipošto ne vjerujem da je ljubav kemijska izmjena i da umire s posljednjim otkucajem tjelesnog srca.

Nipošto ne vjerujem da veličanstven razvoj čovječanstva i svemira, koji nas danas više nego ikada zahvaća, vodi u ništavilo.

Stoga prihvaćam, Gospodine, tvoju Objavu
kao veličanstvenu krunu stvaranja tvoga,
kao odgovor ljubavi na bitna moja pitanja.
Ne kao melem za svoje nemire,
ne kao poziv u bijeg od svagdašnjice,
nego kao izazov da se ukorijenim na zemlji odakle će
ključati *život.*

»Da si bio ovdje, brat moj ne bi umro...« — reče Marta Isusu.

Odgovori joj Isus: *»Tko u mene vjeruje..., neće umrijeti nikada.*
Vjeruješ li ovo?

Da, Gospodine! Ja vjerujem« (Iv 11, 21—27).

Ali, Gospodine, umnoži, pojačaj moju vjeru!

TJESKOBA

Upravo pročitah članak o Švedskoj. Privlačna zemlja u kojoj su naizgled riješeni mnogi društveni problemi. Ali je i zemlja tjeskobe s mnogim »moralnim« problemima. Pred njima su odgovorni bespomoćni i ne nalaze ljudska rješenja. Tamo se bez dovoljnog razloga povremeno mnogi mladi bune.

Jedan se moj prijatelj vratio iz Amerike. Priča mi o svojim susretima s drogiranima, hipijima, mnogobrojnim »skupinama« mladih, što očajnički nastoje pronaći smisao svoga života. Donio mi je novinu. Na prvoj strani iznosi povijest sedamnaestogodišnjaka koji je ubio svoju prijateljicu. Imala je 14 godina. »Ubio sam je da i ja osjetim što to znači ubiti« — rekao je na ispitivanju.

— Poznam izravno ili neizravno neke mlade koji su pokušali samoubojstvo. Tvrde liječnici, psihihijatri, psiholozi da njihov broj zaprepašćujućim načinom raste. Takvi mladi neumorno ponavljaju: Život je besmislica. Ne isplati se živjeti.

Zaokupljen tjeskobama današnjeg čovjeka, tjednima i mjesecima promataro sam, slušao, čitao sve što se tiče ovog problema. Otkrivah na ulici, na poslu, u ozbiljnim ili šaljivim razgovorima, u senzacionalnim novinskim naslovima ili u člancima bitan nemir čovjeka pred vlastitim životom i pred životom svijeta.

Naši suvremenici, upavši u tjeskobu ili nesređenost, traže put, smisao, razlog svoga življenja. Ušli smo u razdoblje tjeskobe, tjeskobe za čovjeka.

Vrijeme je da se zaustavimo i zapitamo: Što mi Krist želi reći u i po ovom ljudskom nezadovoljstvu.

* * *

— Neki ne postavljaju pitanja. To je strašno. Nisu dostojni naziva ljudi. Ipak će se jednog dana

zapitati: ima li smisla moj život? Neće biti spremni odgovoriti. Nastojat će ne misliti. Ali neće uspjeti jer je nemoguće.

— Drugi se »svrstavaju« u život i zaboravljaju da život ima drugu svrhu, a ne dobro se smjestiti u životu. Okružuju se materijalnim dobrima, uvijek lakomiji, a nikada siti. Osuđeni su na nezasitnost. Pošto se namučiše da udovolje jednoj želji, novih ih deset progoni. Robovi vlastitih želja, uzalud se skrhaju pod naporima.

— Postoji mnoštvo ljudi koji su jednog dana susreli ljubav i osnovali obitelj. Obitelj im s djecom predstavlja neposredan i plemenit cilj, posve ih ispunja. Žive za obitelj, za djecu. Ali »problem« nije riješen, odgođen je. Nanovo će se pojaviti u trenutku napora, patnje ili nemira. Zašto se boriti? — Za djecu. — Ali zašto su tu djecu? Zašto smo ih rodili? *Čemu život?*

— Neki vjeruju u svemoć tehnike i znanosti. Gordi na čovjekov um i snagu, misle da će čovjek izgraditi idealan svijet, sposoban da ispuni svoje najbolje težnje.

Međutim pred gordim čovjekom, opijenim svojim tečevinama koje bi htjele srušiti granice vremena,

granice znanja,
granice života,
ostaju ove granice. Izazivaju ga i tjeraju u očaj.

— Drugi, naprotiv, pred svemoćnom tehnikom i znanošću strepe poput usplahirene djece pred glomaznim strojem koji su slučajno pokrenuli. Hoće li ga uspjeti zaustaviti? Čemu služi? Zašto?

— Neki upadaju u nasilje. Bore se protiv nepoznata protivnika. Nastoje se osvetiti jer su od života primili tek mali dio sreće. Traže »sreću«? Ali koju? Oni su poput zalutalih slijepaca na nepoznatom putu. Nazivaju ih bezrazložnim bundžijama.

— Neki se zakonito bore protiv društva. Želi ih se kljukati potrošačkim dobrima, ali se ne uspijeva utažiti u njima druge zahtjeve što ih svagdano razdiru sve više. Stoga nastoje srušiti društvo boreći se

protiv ekonomskih, socijalnih i političkih struktura. Imaju planove, nacrte, ali uzalud gledaju oko sebe gdje bi u svijetu pronašli stvarna ostvarenja čovjeka i društva o čemu sanjaju. Tamo gdje ustanove očite napretke zabilježe također strašne krize, i susreću uvijek veći broj duboko nezadovoljnih ljudi.

— Drugi kušaju umaknuti iz svijeta koji smatraju crnim ili odviše blijedim. Bez odgovornosti, bez stvaralačke moći, bez nade guše se na ovoj zemlji, utopljenoj u beton i asfalt. Trajno nagnani na pješačke nogostupe, prisiljeni da se zaustavljaju pred crvenim svjetlima bezbrojnih semafora, pred znakovima »stop« i slijepim ulicama, bježe i žure putovima koji nikuda ne vode. Putovima erotizma, droge, krivih misticizama itd. Bijeg pod svaku cijenu. Ali kuda, kamo? Za njih ne postoji »zbjeg«.

— Prirođena nedovršenost čovjeka, njegovo nesavršenstvo, njegovi promašaji da se ostvari stvori društvo i bolji svijet;

tjeskoba modernog čovjeka pred samim sobom, vlastitim životom i životom svijeta;

tjeskoba koja podmuklo tka spletke u dnu njegova bivstvovanja, ili tjeskoba koja odasvud proviruje u veličanstvenom i mahnitom čovječanstvu što ga napredak gura naprijed;

ta je tjeskoba *nesvjesni vapaj za Bogom Spasiteljem, za Bogom-Ljubavi koji bi dao smisao svima i svemu.*

— Život i potpun razvoj čovjeka,
život i razvoj čovječanstva
mogu imati samo jedan »smisao«: *Boga — Ljubav.*

— Lišeni Boga — Ljubavi čovjek i ljudi postaju »prigušeni«, »poremećeni«.

— Kada skinemo glavinu s kotača bicikla, šipke se odvoje.

Ako odsredištimo razvoj čovjeka i čovječanstva, osuđujemo ih na metež i očaj.

— Uvećavajući trajno svoja materijalna dobra, *smatrajući ih svrhom,* sve nam je teže otkrivati i slijediti *Boga — Ljubavi.* I već je Krist rekao da će veoma teško bogataši ući u kraljevstvo nebesko.

— Najtragičnije je za čovjeka kada pobrka posredne ciljeve s konačnim ciljem. Klanja se idolima, nadomjescima božanstva, koji ne mogu nadomjestiti pravoga Boga.

— Pravi je Bog, međutim, *nazočan* u ljudima i u svijetu, ali mi malo po malo postajemo nesposobni da ga ugledamo. Učinismo ga velikim *Odsutnikom.*

— Našim su roditeljima pokazivali nebo, i bijahu zadovoljni. Ali je slika bucmastih i okrunjenih anđela, što se šeću po oblacima, zaposjela nebo i izopačila smisao neba. Naši suvremenici — s razlogom — više ne žele tražiti nebo »među oblacima«. Treba im reći da se nalazi, ma kako onostrano, »na uglu ulice.« Kraljevstvo je Božje već među vama.

— Naše je kršćanstvo povijest,
našom smo vjerom uklopljeni u ovu povijest.

Kraljevstvo nebesko treba graditi, ali: »Ako Gospodin kuću ne gradi, uzalud se muče graditelji« (Ps 127, 1).

— Ne radi se o »obrani Božjih prava«, boreći se za njegovu sliku na zidu ili zastavi, za njegovo ime u propisu ili zakonu.

Ne radi se niti o tome da, ustrašeni suvremenim svijetom, trčimo u »zaklon Bogu« po molitvi ili krivoj mistici.

Radi se o tome *da se ponovno otkrije Bog u životu,* odakle bi ga neki htjeli skloniti na sigurno mjesto, a drugi istjerati, ne znajući da je on tu, nazočan.

— *Bog—Ljubav* je nazočan u ljudima i svijetu
kao sok u stablu,
kvasac u tijestu,
život u tijelu;
na nama je da ga sretnemo, da ga ljubimo, da se zajedno s njime borimo za oslobođenje čovjeka. Na nama je da ga objavimo.

— Jadikujemo i katkada se čak sablažnjujemo nad onima koji ne znaju zašto ili pogotovo *za koga* žive. Ali da li je zbiljski naš život *usmjeren* prema *Bogu—Ljubavi* za dobro naše braće i svijeta?

Naša djela, čak »apostolska«, većinom ne vide jasno svrhu radi koje ih moramo činiti.

— U svakome se od nas sklapa Savez Stvoritelja i stvorenja.

Ja moram pronaći Središte: *Boga—Ljubav;* postaviti u sebe temelje na »litici«, »ugaoni kamen«: Isusa Krista. I tu gdje živim, gdje sam usađen u zemlju kao potporanj zgradi, moći ću graditi sa svojom braćom »kulu koja dopire do neba«.

— Više nego ikada naše doba treba Spasitelja. Ljudi ga zazivaju a da to ne znaju. Mi kršćani znademo da je ovaj *Spasitelj* naš prijatelj, da smo njegova braća i da je Bog, njegov Otac, također naš Otac. Ako živimo kao njegovi sinovi i njegova braća, tada će ga ljudi upoznati.

* * *

Gospodine, večeras, makar u nepokretnoj i šutljivoj noći, čujem nemirnog svijeta dubok uzdah, bolan krik tjeskobnih ljudi.

Ne znaju komu da uprave jecaje, tapkaju u tami, bune se ili se sa sudbinom mire.

Istančaj moj sluh, rastvori srce moje da bih mogao sakupiti i razumjeti zazive njihove.

Htio bih sabrati sve njihove krikove, prikazati ih tebi kao beskrajnu molbu što uzlazi sa zemlje: molitva tebi.

Gospodine, sjeti se Saveza svoga,
objavi se; trebamo te, Spasitelju naš.

Pomozi mi da te sretnem. Ja još često tako živim i radim kao da te nema.

Pomozi mi da budem dio *u svijetu,*
ali s tobom,
u sebi,
u svom srcu,
u svom tijelu,
u svom djelovanju.

Pomozi mi da budem *putnik*
u životu kojim putuju ljudi;
da putujem s njima kao jedan od njih,
da korak ne mjerim svaki,
da ne tapkam kao slijepac,
nego otvorenih putujem očiju.

Htio bih,
Gospodine! Htio bih svim svojim snagama da me vide *kao lučonošu* u sredini svojoj, *da bi se oslobodili svojih tjeskoba.*

SUSTALI SMO

Ne znamo više što bismo činili. Ja i moj muž aktivno radimo. On u udruženju uzajamne pomoći, a ja u školskom udruženju roditelja. Još sam i katehistica u mojoj župi i član župne zajednice. Imamo brojne sastanke, moramo pohađati tečajeve. Neprestano nas nagovaraju da prihvatimo nova zaduženja.

Istodobno tu je naš dom, obitelj, djeca, prijatelji, redovite veze s kolegama na poslu i stanarima zgrade itd. Uza sav ovaj posao još je i onaj ogroman koji nam sve više i više nameće i poziva nas, sili, salijeće. Unatoč svemu treba čitati, moliti, odmarati se, spavati... Doista, što nam je činiti? Ne možemo dalje. Sustali smo.

Zbog ove napetosti i groznog osjećaja nemoći zaustavili smo se i potražili što nam Gospodin ima reći.

* * *

— Potrebno je najprije prihvatiti ovu napetost kakva jest. Moguće ju je djelomično smanjiti, ali treba dopustiti da će ona unatoč svemu postojati u našim životima. Izvanjski poticaji bit će *uvijek* beskrajno mnogobrojniji od naših mogućnosti.

— Opirati se napetosti, prihvatiti je i prikazati, to već znači smanjiti je, otimajući joj njezinu moć očajanja i obeshrabrenja. Još više, znači učiniti je sredstvom: ona postaje izvorom otkupljenja, poput križa, mjestom gdje je tragično bio »razapet« Isus Krist između neba i zemlje, između grijeha i ljubavi, između života i smrti.

— Treba također prihvatiti da je to nemoguće uvijek jasno uočiti. Različite dužnosti često nam izgledaju proturječne, težak je izbor. Željeli bismo ravan put, a on je krivudav. Jedino *putujući* otkri-

vamo okuke, uspone, nizbrdice i malo po malo prometne znakove. Drugim riječima, treba prihvatiti život vjere, nastojati pročistiti naš pogled da bismo mogli Očevu želju čitati u događaju; pouzdati se i dopustiti da nas vodi između mnogobrojnih putova; pustiti se da nas podržava upravo onda kad mislimo da smo sebi dovoljni.

— Treba napokon priznati vlastita ograničenja. Ona nas ponizuju, obeshrabruju, ranjavaju: ograničenje vremena, materijalnih sredstava, znanja, suradnika itd. Ograničenja toliko upadnija ukoliko istodobno naš duh tako brzo začne misao, naše se srce tako brzo raznježi, naše uho tako osjetljivo uhvati vapaje. Sve to pridonosi da jasnije uočimo jaz između svrhovitosti ostvarenja:

radim deseti dio onoga što bih trebao raditi...
radim stoti dio onoga što bih mogao raditi...
radim tisući dio onoga što bih htio raditi...

— Prihvaćanje ograničenja jest najgroznija kušnja u preuzetom djelu. Tako je i Kristu bio križ ograničen: malo vremena, malo prostora, nekoliko riječi..., ali koliko patnje i... beskrajne ljubavi.

— Raditi (u smislu zalaganja) znači boriti se protiv sebičnosti; a da se smanji sebičnost, potreban je križ. Stoga ne može postojati na zemlji ni jedna »preuzeta uloga« a da joj ne treba pomoć otkupljenja. Grijeh je zapečatio njihovu dramatičnu nerazdvojenost.

Neophodno je za početak uspješnog djelovanja: prihvaćanje teškoća u svom apostolskom životu, uporno spoznavanje svoje dužnosti, svjesnost bremena svojih ograničenja.

— Ako su teškoće neizbježne u našem životu, ipak se mogu smanjiti i *ne smiju nam nikada narušiti nutarnji mir.* Sve ovisi o našoj vjeri i našoj ljubavi.

— Nismo pozvani da *sve* radimo. Za ono što nam je Bog povjerio da radimo imamo vremena i sredstava. Zato nas *ne poziva da uradimo* ono što ne možemo valjano ostvariti. Zašto se uznemirujemo ili obeshrabrujemo?

— Moramo biti skromni pa vjerovati da nismo nezamjenjivi na zemlji, u ovm trenutku, u ovoj okolnosti, toj osobi.

Moramo strogo kritički prosuditi ispravnost svojih zalaganja. Ne potiče nas vazda želja da služimo svojoj braći, nego katkada oholost, nametljivost, volja za moću, bijeg od skučena života i nesnošljive zajednice itd.

— Nije važan broj naših aktivnosti, nego nadasve *jačina ljubavi koja prožima našu akciju.*

— Kroz sićušni otvor igle teče nova krv u žilu i oživljava čitavo bolesnikovo tijelo. Tako i istinsko zalaganje u ljubavi koristi čitavom čovječanstvu, bez obzira na mjesto gdje je iskazana ta ljubav, bez obzira na veličinu zalaganja.

— Svojom akcijom, ma kako bila ograničena, pridonosimo sveopćem usponu čovječanstva. Ako radimo s Kristom i u Njemu, izgrađujemo Očevo kraljevstvo.

— Iscrpljujemo se u različitim pothvatima, raspršujemo se i obeshrabrujemo jer zaboravljamo *njihovu dubinsku jedinstvenost.*

Gledajući u visinu, zapažamo samo bujnu krošnju stabla. Spustimo li pogled otkrivamo deblo koje svojim sokom hrani grane.

Veoma često gledamo granu i granu, zaboravljajući deblo.

»Ja sam trs, vi loze. Tko ostaje u meni i ja u njemu, taj donosi mnogo roda. Uistinu, bez mene ne možete učiniti ništa. Ako tko ne ostane u meni, izbačen kao loza i osušio se. Takve onda skupe i bace u oganj te gore« (Iv 15,5—6).

— Što su mnogobrojnija naša zalaganja, različitiji naši poslovi, obilnija naša poduzetnost, to više se mora zaustaviti i promatrati jedini izvor: Isusa Krista. U njegovoj ćemo svjetlosti otkriti i živjeti dubinsko jedinstvo svojih akcija.

— Ako nas guši različitost naših zalaganja, to je i zato što se nismo *u svakom od njih posve založili.* To nam je nemoguće jer smo »raskomadani«:

jedan komad našeg bića zamišlja što bi trebalo uraditi...

drugi žali onaj događaj, onu osobu...
drugi je opet previše vezan uz prošlost...
drugi pak istražuje budućnost.. .itd.

Kad bismo se znali »sakupiti«, mnogo bismo više uradili u manje vremena, i bolje uradili.

— Škodi nam i iscrpljuje nas što živimo svoj život »na komadiće«.

Učvršćuje nas u miru i donosi nam radost ako smo *»sve u svima«* (sv. Pavao).

— Pred svakom akcijom svojega života, jer nam je svaka akcija u tom trenutku *jedinstvena zadaća* koju nam nudi Otac, moramo biti posve jedinstveni i posve obnovljeni.

— Jedino Krist može uspostaviti naše nutarnje jedinstvo. On jedino može uspostaviti jedinstvo našeg apostolskog života u žarištu naših zalaganja. Jedna *jedina ljubav mora zračiti* iz nas prema braći ljudima i njihovim mnogobrojnim pothvatima i težnjama.

* * *

Evo nas, Gospodine, pred tobom
bez daha,
bez hrabrosti,
bez nade.
Trajno trgani između naših neograničenih želja i
naših ograničenih mogućnosti,
ispremetani,
razapinjani,
izmučeni,
iscrpljeni.
Evo nas, Gospodine, pred tobom
napokon smireni,
a ti naređuj.
Donosimo patnje nezadovoljstva našeg,
Donosimo bojazni pri izboru dužnosti naših.
Donosimo strah da smo premalo uradili.
Donosimo križ ograničenosti naših.
Daj nam da radimo što moramo,
da ne tražimo uraditi previše,
da ne tražimo uraditi sve.

Daj da budemo
smireni,
skromni,
ponizni u našim zahtjevima, uslugama.
Nadasve pomozi nam da te u žarištu naših djelovanja nađemo, jer *ti* si, Gospodine, jedinstvo naše akcije.
Ti si jedina *ljubav*
u svakoj našoj ljubavi ,
u svakom našem naporu.
Ti si izvor,
Tebi sve teži.
Evo nas, Gospodine, k tebi da se saberemo,
da razmislimo.

BOŽIĆ U MOM DOMU

Sretni smo, dobili smo sina. Dali smo mu ime Benedikt. Dražestan dečko, teži 4 kg. Željeli smo, htjeli smo od svega srca. Stvorismo ga uz pomoć Boga. Ivana je još u rodilištu. Jednom ,nakon liječničke vizite ,mogli smo načas zajednički i smireno razmišljati o velikoj tajni života, odmjeriti našu radost dati joj smisao vječnosti. Također smo zajednički razmotrili sve teškoće, tjeskobe i krivnje često nesvjesnih ljudi, sebičnjaka i slabića, pred njihovom izvanrednom stvaralačkom moći.

Večeras, pošto razgovarah s našim kapelanom i večerah kod svog brata i njegove supruge (povjerismo im naša dva prva djeteta), vratih se žurno kući. Izgledala mi je pusta, bez života. Tumarao sam po sobi kao »osuđena« duša. Nedostajala mi je prisutnost: nježan osjećaj žene koja je postala» jedno« sa mnom. Ipak je moja ljubav posvema obuhvaća kao što ju je moja ruka malo čas prije zagrlila. Znam da ovo nekoliko upisanih razmišljanja bilježim i u njezino ime.

* * *

— Prije negoli ćemo razmišljati o veličini naše ljudske uloge i dati oduška našoj sreći, sjetili smo se stavova susjeda i drugova s posla pred novim porodom.

Nesumnjivo postoji blistava i čista radost mladih supružnika koj žele dijete. Postoji i umor supružnika s više djece. Bistrije odmjeravaju skup napora i potrebne žrtve da podignu dijete. Postoje i oni koji najavu porođaja smatraju katastrofom.

Kad je Ivana rekla gđi X... da je trudna, ona je počne ljubazno tješiti i hrabriti. Smatrala je to teškom nevoljom, ali je treba hrabro podnijeti. Ali se neki naši susjedi stanari ne pomiruju s takvom nezgodom. Ivana zna dobro, čula je tu i tamo šaputanja, da neke »iskusne« starije žene pouče mlađe kako da se »riješe« u slučaju takve nesreće... Čak ponude jednu ili drugu adresu osoba koje se u to razumiju...

Na radnom mjestu neki su mi prijatelji čestitali. Znadem da je to bilo od srca. Drugi, potiho ili glasno, iza leđa ili otvoreno su me ismijavali ili prezirali: »Ne znaš se čuvati... Nemaš razumijevanja za svoju ženu«. Veoma je često to bio povod onim odvratnim razgovorima stoput ponavljanim, gdje se miješaju osobna iskustva s nepristojnim doskočicama.

— Nastojali smo Ivana i ja ne izmijeniti svoje ponašanje prema tim osobama, nego shvatiti općenite i pojedinačne probleme, a zatim živom vjerom promatrati divan ali i strašan misterij života. Sami smo nesposobni pronaći praktična rješenja bračnog ponašanja, znajući da ne postoje gotovi i primjenjivi recepti. Ipak ne želimo izgubiti iz vida dva kraja ovog potresnog lanca: s jedne strane ogromne teškoće da se u ljubavi živi tajna stvaranja, i s druge strane beskrajna veličina ove tajne.

— Bog je prije svega vrhovni Gospodar života. On nas uči da je život svet: »A vama su i vlasi na glavi izbrojene« (Mt 10,30).

— Bog je izvor života. Cvate u Isusu Kristu: »... jer u njemu je sve stvoreno na nebu i na zemlji; vidljivo i nevidljivo... sve je stvoreno *po njemu i za njega.* On je prije svega, i sve se u njemu drži u redu« (Kol 1,16—17).

— Bog je htio da čovjek sudjeluje, na vlastitu odgovornost, u stvaranju drugih ljudi. Ali je stvaranje plod ljubavi i čovjek može dobro stvarati jedino u pravoj ljubavi. Tko ne stvara u ljubavi, »loše stvara«.

— Roditelji preuzimaju odgovornost darivanja života djetetu, ali istodobno preuzimaju odgovornost da razvijaju taj život. »Odgajati« dijete znači nastaviti ga stvarati. Budući da svako stvaranje zahtijeva ljubav, neljubljena djeca neizbježno su »loše-odgojena«.

— Čvjek stvaratelj postaje još više slika Boga-Stvoritelja. Obitelj: otac, majka, dijete, živi je odsjev Trojstva.

— Stvoriti čovjeka znači dati brata drugim ljudima. Kršćaninu znači također dati brata Isusu Kristu, duhovno dijete nebeskom Ocu.

Dati na svijet dijete najveća je i najveličanstvenija čovjekova moć. Zašto je onda čovjek pred ovom moću tako često bojažljiv, slab, čak je smatra poniženjem?

— Bog je dao čovjeku svijet da njim gospodari i da ga dovršava. Općenito je priroda nepripitomljena, a posebno je naše tijelo dio žive prirode. Tijelo mora biti sa svim svojim moćima dostojno ljudske osobe. Dug je to i težak posao spajanja svih čovjekovih snaga u cjelovitost jedne osobe.

— Seksualnost obuhvaća čovjeka na svim razinama njegova bića, te i ona mora biti »uključena« u cjelinu. Dapače, mora biti posve prožeta ljubavlju da bi u potpunosti odigrala svoju ulogu nastajanja života. Darivajući se jedan drugome, supružnici izmjenično darivaju život. Nanovo se stvaraju prije nego zajednički daruju život trećem biću.

— Seksualnost se ne može uklopiti bez teškoća. Čovječji porivi, nagoni ne pokoravaju se dobrovoljno njegovu duhu. Sebičnost nastoji odvojiti seksualnu snagu od zadaće jedinstva u ljubavi i stvaranju, i traži nasladu za sebe.

— U uravnoteženoj obitelji morali bi zreli ljudi — gospodari sebe — imati djecu koju žele. Svaki bi porođaj morao biti plod prave i odgovorne odluke, a ne posljedica pogrešnih proračunavanja, trenutne slabosti pred odlukom, lošeg poduzimanja »mjera opreza«. Bračni par bi morao slobodno odlučiti pred Bogom broj djece koju može razložno podignuti, i *porode regulirati* prema odluci.[1]

— Postoji jaz između ideala i stvarnosti, između veličine našeg poziva sustvaraoca i često tako teških i varljivih ostvarenja. Treba priznati da smo ljudi i slabi.

[1] Ovdje se ne govori o »sredstvima« za reguliranje poroda. Veliki je to problem. Prelazi okvire ovih razmišljanja.

Obitelj, kao i čovjek, nije »posve dovršena. Obitelj se izgrađuje. Nema savršenih obitelji, postoje samo obitelji u hodu prema svojoj uravnoteženosti i svom stvaralačkom jedinstvu. Osim toga, kršćanin znade da sakramenat ženidbe ulijeva svu otkupiteljsku Kristovu ljubav u dubinu ljudske ljubavi, kako bi je spasio i preoblikovao. Kršćaninu je to nada i snaga.

— Zlo vlada i izvan nas, u gradu, u svijetu. Upravo čovjekova sebičnost pridonosi da zlo živi, raste; unosi ga u domove, u gradove, u posao, u zakone. Općenito u sve »strukture«:

loše zdravlje, plod modernog iskvarenog svijeta, izlaže pogibelji nove živote;

tijesni ili nezdravi stanovi ometaju nove porode;

preniske plaće onemogućuju uzdržavanje obitelji;

neljudski rad teško oštećuje trudnice i uzrokuje pobačaje;

u nerazvijenom svijetu: glad, straćare, nepismenost, zarazne bolesti, nezaposlenost itd. ubijaju milijune djece, sprečavaju rađanje druge djece koja bi prirodno morala doći na svijet.

— Između ostalih, evo, i ovo su grijesi protiv stvaranja: nedostatan samonadzor čovjeka koji nije uklopio i uskladio sve svoje moći, njegova sebičnost koja odvraća od cilja vlastite ujediniteljske stvarateljske snage, loše organiziran svijet koji ne dopušta zdrav razvoj čovječanstva.

Za borbu protiv ovih pustošenja potrebno je usmjeriti sav napor:

da zemlja, sposobna da hrani sve ljude, bude bolje podijeljena i bolje obrađivana;

da znanost i tehnika, stavljene u korist čovječanstva, rješavaju probleme gladi, stanova itd.;

da zdravstveni radnici, psiholozi... pruže sigurnije reguliranje poroda;

da čovjek nastoji ostvariti svoje nutarnje jedinstvo, integrirajući u sebi sve svoje snage, da se bori protiv sebičnosti i izgrađuje pravu ljubav. Nadasve kako bi animirao čitavu ovu borbu i dao joj neka-

kav dubok smisao, kako bi jasno shvatio izvanrednu ulogu koju mu je Bog povjerio, i kako bi je ostvario zajedno s Kristom.

* * *

Sada želim napisati molitvu da bismo je sutra Ivana i ja pročitali misleći na nas, na našu braću, na naše dijete što nam ga Bog dade, na sve ostale i na one koji se ne rađaju u ljubavi.

Dobri Bože evo našeg, sina,
tvog i našeg sina.
Stvorismo ga zajednički, u ljubavi.
Ako nam ne uskratiš pomoć, odgojit ćemo ga zajednički u ljubavi.

Tu smo, Gospodine, otac i majka; nerazrješivo ujedinjeni u ovom novom životu, divnom plodu naše utjelovljene ljubavi.

Tu smo bliži tebi, jer s tobom stvorismo život.
Hvala ti što htjede da budemo veliki tako!

Bili smo ti potrebni, svemogući Stvoritelju, da novi život stvoriš.

Bili smo ti potrebni, Oče, da imaš novog sina.

Bili smo ti potrebni, Kriste, da s novim bratom podijeliš život.

Hvala ti što htjede da budemo veliki tako!

Ovo je dijete san Očeve ljubavi, koje se, iz ljubavi prema čovjeku, još jednom utjelovilo.

Ovo je dijete pozvano da upozna vječnu ljubav Trojstva.

Ovo dijete: jer je čovjek,
jer je član tvog sveopćeg Tijela što svagdano raste.

Ovo dijete si ti, Gospodine:
»Donosim vam radosnu vijest... danas vam se... u gradu rodio Isus« (Lk 2, 10—11).

Božić je u mojoj kući!

Oprosti, Gospodine, što dovoljno ne kličem radošću pred ovom velikom tajnom.

Oprosti što sam presretan zbog nas, a manje zbog njega i tebe.

Oprosti mi nadasve zbog one djece koju roditelji nenamjerno rađaju,
zbog one kojima sebičan i smućen čovjek uskraćuje život,
zbog ovog loše organiziranog svijeta koji osakaćuje tvoje Veliko Tijelo.

Imaj razumijevanja, Gospodine, prema siromašnim ljudima, sužnjima tijela, još nesposobnima da živimo kao bogovi.

Pomozi nam, Gospodine; ti znadeš da ova glad u našoj nutrini i u našem srcu, često iskrivljena i poremećena, ipak je, iako nesvjesno, žarka želja da živimo ovu veliku tajnu Jedinstva i Stvaranja.

Željeli smo sina svim našim snagama, svom našom ljubavlju, ali razumijemo traganja, borbe, zablude, očaj drugih.

Znademo da ćemo sutra morati i mi razmišljati, zauzeti stav, boriti se.

Očuvaj nas od oholosti i samodostatnosti.

Gospodine, evo napokon Čovječanstva u hodu sa svojim golemim problemima, promašajima, pobjedama.

Očuvaj čovjeka od ubojitih zaključaka.

Daj nam poštivati život,
ljubiti život,
jer, naš Oče, ti si *život*.

ZAODJENUTI VJEROM SVOJU AKCIJU

Koliko vrijedi moja akcija u beskrajnom poslu koji treba ostvariti u svijetu?

Ne sjećam se koji mi je događaj, koje razmišljanje već tri dana nametnulo ovu ideju. Ubrzo je ideja postala osjećaj i neprestano kopka u mojoj savjesti poput loše probavljene hrane. Zatim me je, poput kiseline što nagriza polako, napadala, prožimajući me do u dno bića. Osjećah se nezadovoljan, nespokojan, obeshrabren: »Ništa ne radim«.

Tu je svijet preda mnom sa svojim ogromnim problemima. Čitah u zadnje vrijeme neke članke s najnovijim podacima. Stotine milijuna ljudi gladuje, žive u gnusnim straćarama, ostaju nepismeni, robuju ljudima. Čitavi se narodi, siti patnje, bude, a neki zaneseni, neki odlučni ustaju, organiziraju se, bore. Ali ih slomiše »snage reda«. A ja, ponosan na svoj maleni »borbeni« život, bezazlen kao dijete, bojim sobu, a kuća se ruši; gajim cvijeće u vrtu, a grad gori i požar se širi. »Ništa ne poduzimam«.

Krivo sam postupao što nisam ranije o tome mislio, pogotovo što nisam o tome razgovarao s prijateljima. Neki su kao i ja postavljali — i zbog drugih razloga — mnogobrojna pitanja o pravoj vrijednosti svoje akcije. Raspravljajući o tome sa svećenikom, evo što sam zapamtio.

* * *

— Najprije sam shvatio da ovakve sumnje o vrijednosti moje akcije bijahu samo prepredena napast da se ulijenim; neodređena umornost koja će me prije ili poslije prisiliti da se zaustavim umjesto da kročim naprijed.

— Zatim sam shvatio da osobno nisam još dovoljno razumio zajedničke i međunarodne dimenzije ljudskih problema a da bih intervenirao u nepravednim prigodama, prividno udaljene od mjesta mog borbenog života. Radi se, dakle, jedino o tom da bih se morao zalagati na mjestu gdje živim.

— Zašto uvijek želimo raditi nešto drugo, a ne ono što možemo i što moramo raditi? Zašto trčimo dalje od mjesta gdje živimo, uvjereni da ćemo drugdje mnogo bolje raditi? Vječna je to varka mašte, a što se mene tiče, još je gore što me na to potiče dobra nakana. Odviše me često zahvati lako i ugodno sanjarenje, zavede me maštanje. Letim iznad stvarnosti, život izmiče, prolazi, a da ga ni trudom ni skromnošću nisam oblikovao. Pogotovo ga nisam obasjao svjetlom dobronamjerna srca.

— Da, istina je da počesto »ne činim ništa«. To je zato što gubim svoje vrijeme, svoj život, svoju ljubav u maštanju da gradim veoma daleko dvorac, a dotle u grupi radnika s kojima nastojim izgraditi kuću puštam da se pred mojim nogama gomilaju opeke.

— Ali nadasve preispitah svoje osobno ponašanje prema akciji koju vršim. Često se ona ne razlikuje u nečemu od akcije nekršćana. Shvatih dobro da se razlika veoma rijetko pronalazi u stvarnom ostvarenju ili u sredstvima, nego prvotno i bitno u ozbiljnosti nakane i vjere, a drugotno u sadržaju.

— Što se tiče vjere, moram djelovati u vezi s *»Nekim«* koji me poziva, koji se preda mnom bori da spasi čovjeka. Moram raditi s njime. Znam, ali zaboravim.

— Što se tiče sadržaja moje akcije, često se borim za »površinsko« oslobođenje čovjeka; katkada čak izgleda da se i ne tiče njega.[1] Moram raditi za njegovo posvemašnje oslobođenje, tj. do najdublje srži njegova bića, gdje počinje život i gdje istodobno počinje tajnovita sebičnost koja ga potresno otuđuje. Samo na ovoj razini može jedino biti učinkovit spas donesen u ime Isusa Krista.

— Ako oslobođenje čovjeka na njegovim različitim »razinama« nije iste »naravi«, onda će se ono

[1] Ipak ne zaboravljam da ne postoji ni jedan oblik života, ni jedna struktura tuđa čovjeku, iako neke izgledaju veoma daleko od njega, stežu ga u lance, zasužnje više negoli mislimo.

ostvariti samo pokretom, samo borbom. Jer sve je obuhvaćeno jedinstvom iste osobe i čovječanstva. Naime:

— Bilo bi bezrazložno vjerovati da zalaganje za ekonomsko, socijalno i političko oslobođenje naše braće samo od sebe mijenja srce onoga koji se bori i onoga za koga se bori. Ta se borba može izopačiti. Često mora biti ne samo pročišćena nego i *spašena.* Zalaganje može dostignuti svoju potpunu učinkovitost samo *ako je plod ljubavi i nosilac ljubavi.* A za kršćanina ako svjesno živi u Isusu Kristu otkupitelju i s Njime.

— Isto bi tako bilo bezrazložno vjerovati da bi se čovjek mogao osloboditi svoje sebičnosti, ako se ne založi za vlastito »potpuno« oslobođenje i oslobođenje svoje braće, jer je ovo zalaganje jedini ispravan kriterij prisutnosti otkupiteljske *ljubavi.* Možemo se spasiti samo ako donosimo spas.

— Stoga kada sam pesimist u vrednovanju moje neznatne i ograničene akcije (a ipak se govori o meni da sam aktivan borac), to je zato što u njoj gledam onu zapažljivu stranu, opipljiv rezultat; doista potreban, ali nedovoljan za čovjeka.

Ja vjerujem u borbu za veću pravednost i dostojanstvo, vjerujem u pothvate u udruživanja, u pokrete, u molbe. Spreman sam preuzeti dugu i tešku akciju..., ali se ustručavam stati da bih preispitao svoja zalaganja u svjetlu ljubavi, uzmičem da četvrt sata razgovaram s Onim koji se — usred ljudskih borbi i u »onostranosti« koju nam samo vjera omogućuje *vidjeti* — bori za *potpuno* oslobođenje čovjeka. To znači da ne vjerujem u snagu posijana zrna, u sakriveni kvasac, u zasađenu ljubav u srce svijeta po pobožanstvenjenom čovjeku. Usavršavam tehniku a zaboravljam *ljubav.*

— Katkada zamišljam dramu svemira ako se uzjoguni atomska energija: lančano bi razbijanje započelo sa sićušne točke svemira, neprimjetljivo svima, ali sposobno da neumoljivo uništi sav svemir. Ali rijetko mislim na tragičnu moć neznatnog čina sebičnosti, jednog jedincatog koji se prostire do granica čovječanstva, a može omlohaviti čitavo Kristovo Tijelo. Rijetko mislim na učinkovitost neznatna čina čiste ljubavi, jednog jedincatog koji otvara protok nove krvi da preporodi tkiva i unese život u sve dijelove tijela. Rijetko mislim da se moja ljudska akcija, premda najpromišljenija, najozbiljnija, najučinkovitija, mora hraniti ovom *otkupiteljskom ljubavlju.*

— Jedino pred tobom, Gospodine, učim apostolsku strpljivost. Pred tobom koji si se htio u određenom trenutku vremena, u određenom mjestu svemira, ucijepiti u Čovječanstvo da ga oslobodiš i učiniš da »postane jedno Tijelo«. Pred tobom koji si učinio da provrije čitava vječna Ljubav Boga u sićušnom »da«: »Oče moj! Ako je moguće... Ali neka ne bude moja, nego tvoja volja« (Mt 26, 42). I u posljednjem dahu prinesena života: »Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj«.

Pomozi mi da ne izmičem svojim dužnostima. Dovoljno mi je jedno mjesto, jedan trenutak, jedna akcija..., dovoljno mi je da se borim tu gdje si me ti poslao kako bih spasio čitavo Čovječanstvo. Ako bih htio prihvatiti spasiteljsku ljubav, *moja bi akcija* bila bez *granica u svemiru po dubini i po učinkovitosti.*

* * *

Oprosti, Gospodine, što sam radih
i, radeći sam,
gledah samo jedan izgled čovjeka,
jedan dio čovjeka.
Otkidah čovjeka od njegova istinita bića.
Oprosti, Gospodine, što radih sam,
i, radeći sam,
umanjivah vrijednost svoje borbe,
skučivah je,
lišavah je njene revolucionarne svemoći,
one koja dosiže srce čovjeka koga oslobodit
treba njegova ropstva.
Oprosti, Gospodine, što radih sam,
i polako, neumoljivo
udaljivah od vjere svoju akciju.

Evo me večeras pred *tobom*
sa svojim životom,
svojim borbama.
Daj mi da časno, brižljivo, svjesno i odgovorno
budem prisutan u svojoj borbi;
i bilo odakle je vodim,
ma kakav bio njezin »ljudski« izgled —
budući da je moram voditi —
s tobom ću spasavati svijet,
srce svijeta
i, u srcu svijeta,
srce čovjeka.

MOJI SU RODITELJI RASTAVLJENI

Moji su roditelji rastavljeni. Živimo s mamom koja nas je podigla cijenom herojskih žrtava. Kivan sam na svoga oca, a ipak mi strahovito nedostaje.

Koliko sam puta pokušao zamisliti oca o kome zadržah tek neko nejasno sjećanje. Jednog dana pomislim da odem k njemu i da mu saspem u lice svoj prezir i mržnju. Drugog dana zamišljam da sam u njegovu zagrljaju, preplavljen ljubavlju za koju držah da je ugasla. U potaji sam plakao i još plačem. Nitko ne zna.

Potom htjedoh smiriti se ravnodušnošću i izbrisati spomen na njega. Uspijevah samo za trenutak. Nanovo me mučila pitanja, želje, maštanja. Upravo nasilno nasrtahu na vrata moga srca. Užasno sam patio, postao strahovito ljutit, nastojeći se osvetiti: majci, drugima, društvu i... sebi. Iscrpljen, povrijeđen, otkrih svoju patnju jednom svećeniku. Zajednički je promotrismo. Ne oslobodih se patnje, ali je ublažih. Štoviše, postala je poluga u mom životu, moja snaga. Odsada ću se s njom služiti da izgrađujem a ne da rušim.

* * *

— Općenito se svakoj patnji mora gledati u lice. Nijekanjem se ne može ukloniti. Zataškavanjem ne može se odstraniti. Nijedna patnja ne može posve nestati dok traje njezin uzrok. Ljudska iznašašća u obrani od patnje samo su iluzije. Makar »zaboravljena«, živi nadalje u čovjeku i ruši ga dok je ne prizna, prihvati i *iskoristi.*

— Tvoja ti patnja škodi, ali je ti uvećavaš. Sam sebi škodiš. Poput putnika koji naiđe na putu na prepreku te na nju neprestano i nesmotreno nasrće: izrani se i krvari... i opet bjesomučno započinje. Ne prihvaća zapreku.

— Dok ne prihvatiš da je patnja u tebi i da će vjerojatno ostati, nećeš je moći srediti. Ne moraš se pomiriti sa sudbinom. Značilo bi zastati i napustiti borbu. Radi se o tome da priznaš, prihvatiš i preoblikuješ svoju patnju.

— Tvoja je patnja veća jer bjesniš, ali je još veća jer sanjariš. Idealiziraš svog oca jer ga ne poznaš. Istražio si dubinu ponora neljubavi što ga je on iskopao udaljivši se od obitelji, ali ti ne možeš zamisliti teškoće na koje bi možda naišao kad bi on bio prisutan.

— Veliš: »Ne znam i nikada neću znati što je očeva ljubav«. I misliš: »Prikraćen sam i takav ću ostati«. Na dva se načina spozna roditeljska ljubav. Pozitivan način: tu ljubav osjećati i doživljavati. Negativan način: upoznati patnju da ti je uskraćena. Veličina je patnje jednaka veličini i dubini neupoznate ljubavi, ali ne doživljene.

— Patiš jer dijete predstavlja oca i majku ujedinjene u jednom biću. Ne može se u djetetu odvojiti ono što je očevo i što je majčino. Sve što u obitelji dijeli muža i ženu ostavi nepopravljiv lom u srcu djeteta. Ako se roditelji rastave, bilo svjesno ili ne, to razdire dušu djeteta. Postaje rastrgano dijete, rascijepano dijete do najosjetljivije žilice svoga bića. Rastava je uvijek neprirodna.

— Dijete, budući da si ti znak jedinstva oca i majke — ma kakvi bili njihovi sukobi i njihovi prošli, sadašnji i budući odnosi — ti jesi veza i ostani veza koju oni ne mogu raskinuti. Neizbrisiv si dokaz ljubavi što ih je za trenutak ujedinjavala. Po njihovoj ljubavi ti si dobio tijelo. Po njihovoj ljubavi koja se ne može uništiti.

Pa čak ako su tvoji roditelji *posve* pogriješili, ti *spasavaš ljubav svojih roditelja* ako se usavršuješ, ostvaruješ i uspiješ u životu, a da tvoju muku nitko ne zna, pa čak ni roditelji.

— Ti rađaš svoje roditelje. Nosiš ih u sebi. I svojim životom ako želiš živjeti, svojom ljubavlju ako hoćeš ljubiti: *daješ im život.*

— Ti misliš: »A ako me nisu željeli, ako sam plod slučajnosti?« Misliš. »A što s rođenima od nepoznata oca ili roditelja i s onima koji su plod pravog ili tobožnjega silovanja?«

Čak na dnu najsebičnije želje titra iskrica ljubavi. Pa bila prigušena ljubav, neočitovana ljubav, iskrivljena, izobličena, neraspoznajna ljubav, ipak je *ljubav.* Dijete je žalostan svjedok te zakopane ljubavi, te sjemenke ljubavi koja hoće živjeti. Po njemu su roditelji zauvijek sjedinjeni. Možda ljubav nije nikada opstojala *vidljivo,* ali je ona tu u djetetu.

— Dijete, često govoriš: »Ne mogu ljubiti«. Neispravno. Ne bi patio da ne ljubiš. Tvoja je patnja također očitovanje zakopane ljubavi.

— Zašto ne iskoristiš svoje urođene nježnosti? Zakopane u tebi, otuđuju se i pretvaraju u ljutinu, u plač, u varljiva sanjarenja. Iskorištene, mogu vraćati život onima oko tebe koji su, poput tebe ili slično, bili lišeni života.

Ti živiš. Plod si ljubavi, makar to bio djelić izobličene ljubavi. Znaj, Bog nastupa u toj ljubavi, jer nema ljubavi bez Očeve prisutnosti. I Krist je prisutan, iako je tu grijeh, jer nema grijeha koji Krist ne želi otkupiti.

— Tvoja je patnja izvanredna moć. Zašto je ne iskoristiš? Isus Krist, otkupljujući patnju *ljubavlju,* spasio je svijet. Ljubav umetnuta u patnju, to je otkupljenje. Ako priznaš svoju patnju, ako je prihvatiš, ako je nahranjenu svojom ljubavlju dadneš drugima, spasit ćeš s Kristom promašenu ljubav tvojih roditelja i mnoge druge ljubavi.

— Ljubi, ljubi nadalje!

Moraš za troje ljubiti.

Nije nemoguće ako ljubiš s Isusom Kristom.

* * *

Evo me, Gospodine, pred tobom,
više ne mogu izdržati.

Sve sam pokušao
da svoju patnju
potisnem,
zaboravim,
zbrišem.

Evo ti, Gospodine, moje breme,
ogroman svežanj koji više nositi ne mogu,
i koji, na kraju patnje i daha,
napokon polažem pred noge prijatelja.

Evo pred tobom, Gospodine, moje breme,
stegnuto u mojim rukama
toliko dana i godina;
napokon odloženo,
napokon prepušteno drugome.

Da, prihvaćam da patnja moja u meni živi
i da ne može umrijeti.

Priznajem da sam dijete rastrgano,
rascijepano,
izranjeno.

Sada, Gospodine, znadem tko sam.

Ja sam mjesto susreta,
ja sam neprekinuta veza,
ja sam nerastavljivo tijelo,
ja sam »njihova« ljubav što živi dok živim,
ja sam »njih dvoje« zauvijek vjenčanih.

Želim živjeti, Gospodine, da oni žive;
rasti da oni rastu,
ljubiti da oni ljube,
i šutljivo ću rađati svoje roditelje,
davati im život,
podizati ih,
spašavati ih

spašavajući njihovu ljubav.

PONOVNO OTKRIVANJE PRIRODE

Nedavno je na skupu kršćanskih aktivista izjavila jedna gospođa da je članica pokreta protiv zagađivanja prirode i da je o tome iznijela molbu četvrti u kojoj stanuje. Neki su se prisutnici na sastanku smijali i govorili o »prolaznoj modi«. Razmislimo ne krije li ova »moda« protuudar velikoj opasnosti?

Najprije, sjetismo se silnog zanimanja oko nas za prirodu. Ugodno smo iznenađeni mnogim činjenicama: polazak na selo, povratak turista prirodi, gradnja vikendica, brojne osobe opskrbljuju se čistom izvornom vodom. Zatim borba protiv zagađivanja atmosfere, jezera, rijeka i mora; zaštićeni prostori, zelene površine i urbanizam; toliki sastanci, kongresi, dogovori o ovom problemu; potom prva svjetska konferencija u Stokholmu za obranu prirodnog okoliša itd. (U lipnju g. 1972. prvi put u povijesti svijeta više od 1.200 predstavnika iz 129 zemalja sastalo se pod pokroviteljstvom OUN, da prouče načine kako bi zaštitili naš planet).

Zašto ovo naglo komešanje? Pod kojim vidom ovaj problem zanima čovjeka, a pod kojim Boga?

Razmišljali smo i molili.

* * *

— Čovjek nije osamljenik. Sam je nedovršen, ne može živjeti sam.

— Mnogostruk je u sebi, nadaren različitim snagama koje mora ujediniti.

— Član je veličanstvene zajednice: čovječanstva.

— Stanica je beskrajnog tijela: svemira.

— Sin je jedinog Oca mnogih sinova: Boga.

— Ako se neke veze, na jednoj ili drugoj razini, prekinu, eto neravnoteže, nereda i konačno *osakaćenosti čovjeka.*

— Čovjeku su potrebne za nutarnji život sve njegove snage: fizičke, osjećajne, duhovne. Ako npr. njegove seksualno-tjelesne ili osjećajne snage nisu »uklopljene« u njegovoj osobnosti, ako se raskinu veze, on gubi ravnotežu, osakaćen je. Ne živi u punini.

— Čovjek je društveno biće. Može zdravo sazrijevati i živjeti jedino u svezi s drugim ljudima. Sam, ostaje nerazvijen, nedovršen. Da bi zrelo stasao, mora ući u zajedništvo s drugim ljudima na zemlji. Ako se prekinu veze, osakaćen je.

— Svemir je proširenje čovječjeg tijela. Čovjekovo je tijelo djelić zemlje. Da bi živio kao čovjek, potrebna mu je zemlja, zrak, sunce i sav svemir. U životnoj je vezi s njima. Ako se prekinu veze, čovjek je osakaćen.

— Čovjek ne dolazi niotkuda. Plod je vječne Očeve ljubavi. Dijete je božanske obitelji. Ostaje nedovršenik ako nije upoznao svog Oca, svog brata Isusa Krista i ljude, svoju braću u Isusu Kristu; ako se nije *povezao slobodno* s njima i ne živi božanskim životom na koji ima pravo po sinovstvu. Svako je kidanje veza — grijeh.

— Ovo jedinstvo: čovjeka samog,
ljudi među sobom,
ljudi i svemira,
čitava čovječanstva i svemira s Ocem u Kristu beskrajan je Božji nacrt koji mora sve zauvijek sabrati u jedinstvo Trojstva.

— Svaki put kada se čovjek bori, na ovoj ili onoj razini, da poveže veze u ljubavi (ili u slobodi, u pravednosti, u poštivanju pojedinačnih i skupnih vrednota, jer se ne radi o izgradnji bilo kojeg jedinstva), on radi po Očevoj želji. Ako je kršćanin, mora vojevati s Isusom Kristom koji je osobno nastupio da uspostavi u sebi jedinstvo svijeta *na svim razinama.*

— Tako su veze čovjeka sa svemirom potrebne za dubinsku ravnotežu osoba i za hod svijeta prema vlastitom jedinstvu. Upravo mi danas na poseban način to i promatramo. U mnogim su slučajevima

ove veze oštećene ili napuknute. I kao što svaki put kad nadođe neki lom, pojavi se ubitačan nered.

— Čovjeku je od početka poklonjen svemir da ga čuva i poboljšava. Čovjek mora sa svoje strane zagospodariti svemirom, razvijati i staviti ga u službu sebi i *svima.*

Neki pak ljudi iskorištiše za sebe zajednička dobra prirode, isključivši druge. Izrabiše ga u svoju korist, prisvojiše.

— Jedni obiluju mnogom vodom, drugi je nemaju.[1]

— Jedni udišu čisti zrak, drugi pokvaren.

— Jedni se opijaju suncem, drugi stanuju u kućama gdje nikada ne dopre zraka sunca.

— Jedni žive usred zelenih površina, drugi usred asfalta i betona.

— Jedni gomilaju posjede, drugi nemaju što obrađivati itd.

— Ne samo da je čovjek sebično iskoristio zemlju i svemir za uživanje i užitak manjine, osuđujući mnoge druge na bolest i preranu smrt, nego je i bezobzirno »izrabio« bogatstva zemlje.

Čovjek koji sebično zloupotrebljava vlastito tijelo da iz njega izvuče užitak bez ikakva zakona ili pravila, razbija ravnotežu svoga života. Pokvareno tijelo onda otuđuje duh. Tako i zemlja, produženje čovječjeg tijela, kad nije »razložno« iskorištena, navlači bolest i postaje zarazna. Danas je čovjek razbolio zemlju; vodu i zrak je zagadio, iscrpio zemljišta, poharao prirodna bogatstva itd.[2]

— Kao obično, u tome su ugroženiji siromasi. Nisu mogli dovoljno iskoristiti »prirodna« bogatstva, mnogi su slabo hranjeni, mnogi su umrli prerano:

[1] U nerazvijenim zemljama tisuće djece svagdano umire od dehidratizacije (isušenje zbog nedostatka vode), a i u razvijenim zemljama još se po starim gradovima nejednako dijeli voda.

[2] Časopisi i stručni članci iznose uznemirujuće brojke: »U g. 1971. francuska je industrija sasula u rijeke 6 milijuna tona otpadaka, što je jednako 10,000 vlakova. Svaka je druga kap vode u rijeci Seini iz kanalizacije Pariza«. »Čovječanstvo godišnje izgori 4,5 milijardi tona fosilne energije i tako ubaci u atmosferu do 100 milijuna tona ugljičnog plina. Još više zaprepašćuje da običan četveromotorac potroši u letu New York — Pariz 40 tona petroleja i 90 tona kisika; toliki je dnevni proizvod 3.000 hektara šume« (Michel Chevalet u La Croix, lipanj 1972.)

npr. tvornički radnici koji godinama udisahu otrov, rudari lišeni svjetla, djeca lišena sunca. (Nije puka fraza ili jadanje za mekana srca. Govore brojke. Otkrivaju nam grozne razlike u dužini života ljudi gledom na njihovu struku i njihov društveni stupanj. Milijuni ljudi umrli su prerano, ubijeni od zagađenosti prirode koja ih je morala hraniti i razvijati).

Sada zagađenost prirode napušta geta siromašnih i prostore bijede. Širi se, zahvaća podjednako gusto naseljene gradske četvrti, kupače na luksuznim plažama itd. Tek smo se sada uskomešali, uznemirili.

— Ne radi se o tome da se »zaustavi razvoj«, da se liše potrošnih dobara oni koji ih malo troše. Ne radi se o vraćanju napretka nazad, nego se radi o tome kako pravedno voditi i upravljati napretkom na opće dobro čovjeka i ljudi. To je od postanka svijeta prvi Božji zakon. Prekršiti zakon, grijeh je.

— Lako je druge optuživati. Svaki čovjek zagađuje pirodu. Svi smo odgovorni za bolest prirode. Svatko se na svome mjestu mora žrtvovati. Evo jedan primjer, ako imaš auto, jesi li spreman ne voziti u gradu, a služiti se gradskim javnim prometom?

— Treba također ponovno uspostaviti prekinute odnose s prirodom. Neki se s prirodom nisu nikada sprijateljili. Treba ih poučiti. Djeca je moraju upoznavati i otkriti radost što borave u svijetu. To je uloga pravog odgoja.

Sve ovo pridonosi zdravom dodiru s prirodom, pridonosi potpunom razvitku čovjeka i u skladu je s Očevom željom o čovjeku i svijetu.

— No, treba ići korak dalje i *braniti* prirodu od napadača. Bog nam je povjerio prirodu. Kao svoje tijelo, tako moramo i prirodu voditi usavršavanju pošto smo s njom zagospodarili, poboljšali je i upokorili.

Dakle, dužnost poštivanja, sređivanja, razvijanja prirode i njenih veza s čovjekom ne pripada osjećajnim i besposlenim osobama. Doista postoji *redoslijed vrijednosti u obavezama,* ali je *u cjelini* odgo-

voran čovjek sebi, društvu, svemiru. Osobno zalaganje neophodan je elemenat za veličanstveni napredak čitavog čovječanstva i svemira, za konačni sklad *vječne Ljubavi.*

* * *

Hvala ti, Bože: svoju ljubljenu sestru pronađoh,
pronađoh zemlju, sestru svoju.
Sazdana kao i ja od ilovače,
upija iste sunca zrake.
Ipak, bjesmo se izgubili s vida.
Više je ne promatrah.
Više je ne posjećivah.
Više ne prijateljevah.
Smatrah,
smatrasmo braća i ja...
smatrasmo da možemo bez nje biti.
Gospodine, napokon je pronađoh, ali bolesnu, ranjenu, iscrpljenu.
Ti nam je dade nevinu u naše požudne ruke,
divlju, ali pripitomljenu.
Neki je od nas izručiše izrabljivačima.
Prinudiše je da se prostituira, da iz nje izvuku užitak stalan.
A sad, bezoblična i zarazna,
zarazi nas ako joj se približimo.
Branit ću, Gospodine,
zemlju nemoćnu,
zemlju beživotnu.
Borit ću se za nju.
Jer si je, Gospodine, povjerio
meni,
svim ljudima.
I štiteći je,
razvijajući je kako ti želiš,
još jednom
spasit ću sebe i svoju braću.

KAZALO

Krik utopljenika 5
Što danas znači ljubiti brata čovjeka 10
Kad bi Krist čitao novine 16
Naša uslužnost 20
Tražim kućnu pomoćnicu 24
Biti osoba 30
Na tragu Boga 34
Zanosno dijete 39
Moje mjesto u stvaranju 43
Drugi u mojim očima 47
Moj muž nije kršćanin 52
Trgovački i kršćanski osmijeh 56
Među vama stoji netko koga vi ne poznate . . 60
Mnoge puštamo spavati 65
Naša kći postaje djevojka 69
Čudesno sredstvo za umirenje 74
Stanovi za Božju djecu 78
Na sliku Božju 82
Mrtvi žive 86
Tjeskoba 91
Sustali smo 97
Božić u mom domu 102
Zaodjenuti vjerom svoju akciju 108
Moji su roditelji rastavljeni 113
Ponovno otkrivanje prirode 117

IZVORI ISTINE, Dominikanci, 50260 Korčula

Zlatan Plenković »A—B—C«
Propovijedi za tri liturgijske godine, za svaku nedjelju i blagdan. Ne prelaze dvije tiskane strane. Protkano živim primjerima i slikama.
Cijena: 80 din.

Michel Quoist: »Krist živi«
Kako da kršćanstvo usvoji težnje današnjeg čovjeka. Iznosi misterij stvaranja, utjelovljenja, otkupljenja. Kako sresti, živjeti Krista.
Cijena: 30 din.

Juan Arias: »Vječni suputnici«
Obrađuje tri čovjekova nerazdvojiva suputnika: slobodu stvaralaštvo, savjest.
Cijena: 30 din.

Ljubo Stipišić: »Hrvatska pučka Misa«
Nismo svi muzičari, ali je dobro da se nađe u biblioteci. Misa u G-duru. Za 4-glasni zbor i capella i za 2-glasni zbor s pratnjom orgulja. Georgijanski melos stoljetnih bratovština.
Cijena: 20 din.

Gusti Gebhardt: »Vjenčani smo ... što sada?«
Razgovor mladih parova i stručnjaka o braku u svagdašnjem životu, o braku nakon deset godina i o promašenim brakovima. Kako ostvariti i očuvati bračnu zajednicu.
Cijena: 40 din.

Zlatan Plenković: »Svibanj«
Knjižica na temelju Pavla VI »Marijansko štovanje«. Za listopadske pobožnosti i za svibanj.
Cijena: 30 din.

A. M. Roguet: »Homilije kod sprovoda«
Novo u našoj homiliteci! Homilija na svako čitanje u »Redu sprovoda«. Novi pristup. Odiše svježinom nade, optimizma.
Cijena: 50 din.

A. M. Roguet: »Homilije vjenčanja i krštenja«
Na temelju biblijskih čitanja u »Redu vjenčanja i krštenja« osvjetljuje oba sakramenta. Svećenik može crpsti misli za svoje homilije, a može ih dati u ruku mladencima ili roditeljima koji traže krštenje za svoje dijete.
Cijena: 50 din.

Giovanni Albanese: »Mudrosti života«
Svjetovnjak komentira izreke iz Mudrosnih knjiga. Biblije da bi osvijetlio život i probleme današnjeg čovjeka. Upravo sili čitatelja da ispita i osmisli svoji život.
Cijena: 50 din.

Giovanni Albanese: »Moje riječi neće proći«
II izdanje zlatne i korisne knjige. Na izreku iz Evanđelja nadovezuje pisac svoja razmatranja, životne primjere. Jasno i živo. Svako razmatranje, prava propovijed.
Cijena: 50 din.

Georg Moser: »Tišina usred buke«
Pisac knjigom savjetima smiruje duh u uznemirenom i bučnom svijetu kako bi u tim okolnostima otkrio, našao, sačuvao nutarnji mir.
Cijena: 50 din.

Michel Quoist u knjizi »Sastanak s Kristom« ustrajno nas potiče kako možemo susresti Krista koji uvijek živi i djeluje među nama. Opetuje nam neprestano da biti kršćanin znači: priljubiti se uz Krista i bujno sudjelovati u Njegovoj ljubavi. U tome, nesumnjivo, pisac uspijeva!

Iznosi pred nas praktične primjere; svako je poglavlje prikazivanje nekog događaja, neke okolnosti, nekog doživljaja. Na primjer: rođenje djeteta, izabiranje zvanja, čitanje novina itd.

Stranice pune značenja, doživljene i proživljene pridonose cjelovitom shvaćanju života, omogućuju da se pojedinačne i zajedničke dužnosti povežu s vjerom, da se probudi vjera i ispita savjest.